COMMENTARII DE REBVS IN SCIENTIA NATVRALI ET MEDICINA GESTIS.

VOLVMINIS XXVIII. PARS IV.

LIPSIAE, MDCCLXXXVI.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Londini apud Pr. Elmsly, Edinburgi apud Elph. Balfour, Lugd. Bat. ap. Fratres Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior, Venetiis apud Io. Bapt. Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud Laurent. Giraud, Florentiae apud Ios. Molini, Holmiae apud M. Swederum.

I.

Iournal de médecine, chirurgie, pharmacie, etc. dédié à Monſieur frere DU ROI. Tome LXIII. 1785. in 8. 612 pagg. Tome LXIV. 1785. 684 pagg. Tome LXV. 1785. 720 pagg.

i. e.

Diarii ad medicinam, chirurgiam, pharmaciam facientis anni 1785. tomi tres. —

Quum priores medicinales anni diarii noſtri T.LXIII. duobus tantum tomis continerentur, regiminis iuſſu editori, ab ineunte anno 1785. deſcriptiones noſocomiorum ciuilium in vniuerſa Gallia et obſeruationes in his noſocomiis factae tam copioſae, communicatae ſunt et communicabuntur in poſterum, vt aucta hoc modo libri mole, qui antea duobus tomis comprehendi ſolebant labores annui, nunc tribus contineantur.

Primo tomo, LXIII. nempe, praefatio praefixa eſt, in qua, quid experientia ad medicinam amplificandam fecerit faciatque, exponitur. Experimentorum autem, quibus medicina varie amplificari poteſt, opportunitatem maximam in noſocomiis eſſe certum eſt.

Iam ſequitur *noſocomii Sti Sulpitii Pariſini deſcriptio topographica, inſtituta, mores, qui in eo obſeruantur*, caet. Regis mandato noſocomium, ad aegros in Parochia St. Sulpitii degentes inopes ſanandos, exeunte anno 1778. inſtitutum eumque in finem monaſterium inſtructum et poſtero vſui

 apta-

aptatum eſt. Omnia autem in hoc noſocomio ſtudioſe et cum ordine ſummo geruntur, ideoque aegri etiam non tanta copia moriuntur, quam in aliis noſocomiis fieri conſueuit, inprimis ob aëris ſummam puritatem, cui conſeruandae opera maxima impenditur. Lectulos aegrotantium vſui deſtinatos noſocomium CXX. habet, aegrotique quotannis in iis decumbentes numerantur 1900. Viri aegrotantium partes duas, tertiam mulieres efficiunt, licet aequalis ſemper paene decumbentium virorum et feminarum numerus exiſtat. Cauſſa in diuturnis admodum morbis ſita eſt, quibus feminae, ob vitae praeſertim genus, vexentur, indeque etiam, licet aegrorum partem tertiam tantum efficiant, mors tamen aequalem ex iis numerum iugulat. Viri morbis intenſioribus, acutis, febrilibus maxime vexantur, nec diu perdurantibus, nec diuturnae affectioni crebram occaſionem tam facile dantibus. Tertiam morborum omnium, quibus feminae in hoc noſocomio affectae ſunt, partem, incurabiles morbi efficiunt.

p. 38. *Hiſtoria morborum, in noſocomio Sti Sulpitii per annum* 1779. *obſeruatorum.* Catarrhi, febres continuae remittentes malignae, angina, eryſipelas, intermittentes febres, rheumatiſmi, variolae, dyſenteria, frequentiſſima morborum genera fuere.

p. 47. MESMERI ad comitem de C** literae datae ad magnetiſmum animalem pertinentes, nunc in Gallia etiam exploſum.

p. 84. DEMOURS praelectio in facultatis medicae Pariſinae conſeſſu habita, qua inſtrumentum ſuum oculo in cataractae operatione figendo idoneum commendat.

p. 145. *Noſocomii Stampiani* (Etampes) *topographia medica,* auctore BONCERF. Aëre admodum ſalubri oppidum et noſocomium perflatur. Lectuli aegrotan-

tantibus tantopere referti ſunt, vt ſaepe duo aegri in vno lecto decumbant. Quamuis autem triginta annorum ſpatio numerus aegrotantium admodum auctus eſt, eadem tamen ratione mortes in noſocomio rariores euaſere. Adiecit BONCERF, V. Cl. medicinali ſuae topographiae febrium malignarum in noſocomio obſeruatarum hiſtorias, putridarum videlicet, ex remittentium claſſe, ſordibus per vomitoriam medicinam eductis cedentium. Morbus putridus et peſtifer admodum nautas ex Anglica captiuitate reduces occupauit, talesque aegri anno 1780. crebro in noſocomio decubuerunt.

ROUGE DE PREFONTAINE *de febre complicata obſeruationes, in qua balnea cum eximio ſucceſſu in vſum vocata ſunt.* Febris ex remittentium claſſe fuit. Turbas mire ſedauit et aluinam excretionem probe iuuit balneum, ex ſimplici aqua, ſine dubio tepidum.

HENRIQUEZ *obſeruatio de balneorum in febre maligna cum exanthematibus in cute iuncta ſumma efficacia.* Puer febre miliari putrida per vndecim dies laborauerat, in ſummum vitae periculum ab imminente ſuffocatione deductus. Quum ab omni medicina leuamen nullum eſſet, in tepidam aquam aeger demiſſus eſt, quae angorem mire leuauit et morbum ad ſanitatem perduxit. Explicat Nobiliſſ. auctor vim balneorum omnem in febrilibus morbis a demulcente, aquoſo principio humoribus copioſe inducto, at reſpectum nullum obſeruationum GUIL. ALEXANDRI, BILGUERI, aliorum habet, quibus conſtitit, poſſe etiam balneorum ope febre putrida, dyſenteria, laborantibus inſignem principii putredini aduerſi vim in humores ferri, eoque modo morbum medicinis internis efficaciſſimis inſanabilem facile ſuperari.

p. 188. ROSSIGNOLY *obseruationes variae de febribus, quae singularem naturam habuere.* Non admodum rara aut insolita sunt, quae proferuntur obseruata. Altera obseruatio acutam febrem exhibet sanatam, abscessu ad testiculum nato, altera de acuta admodum intensa febre sanguinis e naribus profusione subito sanata, tertia de maligna febre aquae simplicis copiosissimo potu feliciter curata.

MESMERI ad VICQ D'AZYR, V. Ill. literae, explosum nunc in ipsa Gallia magnetismum animalem concernentes.

p. 224. TARANGET *obseruatio de lacte mediante suctione in caniculae, quae foetus nunquam tulerat, vbera copiose ducto.* Nec valde mira res est, nec studio tanto, in explicando eget.

DE CROIX *obseruatio de peregrino corpore, quod in oesophago substiterat.* Fatuae mulieri deglutitio subito praepedita est. Morbi origines medici in musculorum pharyngis paralysi quaesiuerunt. Irritantes medicinae in fauces iniectae effecere, vt aegra lignum crucis formam habens, concitato vehementer vomitu, ore redderet. Ab irritatione profecta symptomata, medicina sopiente et diluente data, siluere.

p. 230. Medica facultas Parisina collegis quibusdam diligentius examen instrumenti a DEMOURS, V. Cl. inuenti demandauerat. Probarunt admodum laudaruntque instrumentum oculo in cataractae extractione figendo idoneum hi viri, eaque hic leguntur. Omnia eo redeunt, vt curuatum leniter instrumentum acuminatum digito indice aduersae manus corneae ipsi infigatur, dum cornea cultello, quem altera manus tenet, inciditur. Icon adiecta instrumenti vsum copiosius illustrat.

p. 290. *Instituta et regulae nosocomii curandis expositiis pueris lue venerea affectis destinati.* Experimenta

ta docuere, pueros omnes, qui lue infecti iam nascuntur, aut perire mox, aut vitam aegram admodum ducere. Plura ad sanandos eos tentata sunt, regiminis auctoritate iussuque, at sine plurimo successu. Tandem iussu LE NOIR, V. Illustriss. experimenta varia circa eorum curationem instituta sunt, quibus tandem constitit, pueros venerea labe infectos curari optime, si medicata quaedam illique aduersa morbo vis lacti impertiretur, infectique pueri tali lacte vterentur.

Quae curatio quum omni modo votis responderet, aedes sanandis pueris hoc morbo affectis instructae sunt, recipiendis grauidis feminis, lue venerea affectis, nutricibus eodem morbo infectis et pueros pariter infectos lactantibus, pueris omnibus, inopibus pauperibusque affectis venereo morbo destinatae. Aedium constructio, hoc nosocomium, in Parisinae vrbis parte, Vaugirard dicta situm, constituentium, fuse describitur, posteaque instituta nosocomii omnia in suscipiendis, nutriendis, curandis subiectis lue infectis obseruanda exponuntur: omnia autem instituta mandataque hoc modo sunt, vt virum in his rebus versatissimum prodant. Recipiuntur quotannis feminae sexaginta aut septuaginta, lactantes, venerea infectae lue, haeque aut ex earum classe sunt, quae Parisiis sine domicilio viuunt, aut tales, quae parentum aedes effugerant, vt veneri litarent, aut quae nutrire pueros nequeunt, aut rurales puellae, quae pudore et venerearum rerum simul cupiditate ductae vrbem adierant. Parcus admodum numerus feminarum est, quae domicilio haud carentes, nosocomium adeunt.

ARCHIER *de vesicantium vsu peripneumonia laborantibus satis mature applicatorum.* Principia ab HIPPOCRATE deducta leguntur, sed non apposite satis: quae enim HIPPOCRATES de abscessibus pe- P. 360.

 ripneu-

ripneumonicis ſuperuenientibus profert, ea de morbo ſtadia ſua emenſo tantum valent. Commendatur veſicantium loco affecto impoſitorum vſus in morbi initiis, aut progreſſu, nec virtutis multum, imo detrimenti aliquid illis adſcribitur, ſi ſub finem morbi, exhauſtis ab aegritudine aegrotantis viribus, adhibentur. Dictis confirmandis obſeruationes quaedam proferuntur.

BAUDIER *de polypo inſolitae magnitudinis, vteri vaginam occupante.* Intumuit ſenſim venter mulieri XLVIII. annos natae ſine vllo alio ſymptomate morbifico, praeterquam quod recurrentes haemorrhagias ex vtero, at parcas, aegra experiretur. Aucto demum in immenſum paene tumore, ſanguinis etiam profuſio aucta eſt. Grauiditatis quum ſuſpicio eſſet, obſtetrix, doloribus ingruentibus, vocata eſt, cum eaque chirurgus, qui tumorem in vteri vagina, mollem, caput foetus referentem, digito tetigit. Ligaturam qualemcunque tumoris moles interdixit, hinc inciſus eſt, at nihil reddidit. Dolores exacerbati magis tumorem depulerunt, adiuto naturae molimine vaporibus emollientibus. Penitus tandem expulſo tumore, qui pediculo tantum ſupernae vaginae vterinae parti adhaerebat, mulier, XVIII. morbi die animam edidit. Tumor fere vndecim librarum pondus habuit. In ipſo cadauere parum praeter naturam, vteri loco excepto, quem ingens tumor ad vmbilicum propulerat.

p. 446. *De noſocomio Pariſino curandis pueris venerea lue affectis nutricum lactis ope deſtinato* tractatio continuatur. Conſtans eſt obſeruatio, pueros a medicamento affici, quod nutrix ſumſerat, affici etiam vehementer ab animi affectu quocumque nutricum. Hinc tentatum eſt, quid mercurius praeſtet in nutricum corpora ingeſtus, ad pueros lactantes hoc

morbo

norbo tentatos curandos, euentusque feliciſſimus uit. Grauidae mulieres hoc morbo affectae hoc nodo curantur, vt grauiditatis temporibus vltimis ymptomata mali intenſiora tantum praefocentur. Decimo aut duodecimo poſt partum die in balnea mmittuntur, iisque quinquies aut ſexies repetitis, nercuriali vnguento articuli fricantur, et tali quilem, quod in initiis mercurii quantitatem admodum parcam contineat. Regula eſt in noſocomio ſu et crebris exemplis confirmata, ne mercurius nimia quantitate ingeratur, quoniam pueri alui torminibus, colica, diarrhoea inde corripiuntur. Tota curatio duorum aut ad ſummum trium menſium patio abſoluitur.

Puerorum regimen quam maxime ſiccum eſt. Munditiei opera ſumma datur. Faucium vlcera mercurio ſublimato corroſiuo cum aqua copioſa ſoluto humectantur. Si pueri lac ſugere nequeunt, mercurii fumo exponuntur, qui vim morbi mitigat, et vires pueris, vt ſugere iterum poſſint, inſtaurat.

Vt autem melius curatio ſuccedat, omnia, quae morboſa in grauidis ſunt, antea depelli debent. Intermittentes febres amaris facile cedunt, inprimis cortici Peruuiano. Morbi ex ſaburra primarum viarum oriundi facile euacuantibus cedunt, cachexiae ſymptomata aperientibus, tonicis. Vlcera verendarum partium, lata admodum ſubinde et tam profunda, vt partui obſint, mercurio impoſito curantur. Tandem ſi malum vehementiſſime vrget, aliaque luis ſymptomata grauia obſeruantur, mercurialia vnguenta minutis doſibus adhibentur, vt grauiſſimum malum, ad iuſta curationis vſque tempora, mitigetur.

Exponuntur deinde puerorum lue infectorum p. 470. ſymptomata. Primum vtplurimum ſymptoma con-

Nn 5 ſtituit

ſtituit cuticula velut macerata et maculis nigris, lividis, conſpurcata. Nati tamen et quidam ſunt vuulae exulceratione foeda, ſteatomatoſo tumore in oculi interno cantho, laborantes, puſtulis cutaneis, liuidis, affecti. Si etiam quidam corpore apparenter ſano naſcuntur, ſtatim tamen, poſt partum latentis morbi ſymptomata naſcuntur. Nec ſpes eſt, fore, vt facilius morbum ſuperent, qui leuioribus ſymptomatibus tentantur; grauioribus et funeſtis ſymptomatibus mox ſuperuenientibus.

Pertractatis copioſe ſymptomatibus omnibus, quibus pueri a venerea lue tentari ſolent, ſymptomata curationem aut nunquam, aut raro admittentia, enarrantur, eaque in vlceribus in capite latis, albis, rodentem ichorem fundentibus, facie ſenili, Hippocratica, oculis exeſis, catarrho narium, ichorem foedum reddentium pernicioſo, labiorum vlceribus profundis, os exedentibus, tumoribus abdominis inflammatoriis, vmbilici, ſcroti vlceribus latis conſiſtunt. Inflammationes omnes neque reſoluuntur, neque ſuppurant. Lethifer etiam eſt corporis vniuerſi oedematoſus quaſi tumor, cui ſopor praeternaturalis adiunctus eſt.

EMALE *de lactis feminei ad phthiſin pulmonalem vſu tractatio.* Fuſe probatur, lacti virtutem ad phthiſin pulmonalem non admodum magnam eſſe, nec multos phthiſicos eo ſanatos, quamuis ex nutricum vberibus copioſe et diu ſucto. Inſuper periculum contagii nutricibus ſummum inſtat; multaeque, cum aegris, qui a lacte ſuo hauſto ſalutem exſpectauerant, mortuae ſunt.

BECU *de putrida febre aëris fixi ope ſanata.* Adhibita primum ſunt euacuantia, deinde cum fixo aëre corticis Peruuiani et ſubſtantiarum aliarum putredini aduerſarum decoctio, vt adeo ſanatio fixo aëri non penitus adſcribi queat.

PEL-

PELLETIER *de lactis in abdominis cauo profusione instituta paracentesi sanata.* Lochia puerperae restiterunt. Diarrhoea lactea, vomitus, puerperarum febris eam vexarunt. Profligata ipecacuanhae ope febre, abdomen admodum intumuit, tumoremque ab humore intus congesto natum esse, fluctuatio probauit. Instituta paracentesi humor perfecte lacteus promanauit, colore tantum aliquantulum a vero lacte differens. Orta postea noua febre, eadem, oborto in abdominalibus integumentis ad vmbilicum dolore, sanata est. Tumor pus lacteum copiose reddidit. p. 496.

SIMMONS *obseruationes, quibus probatur, naturam expellendo foetui sufficere, cuius superiores articuli tangentis digito sese offerunt.* Probatur quidem, nasci aliquando potuisse foetum, brachiis praeuiis, sed partus difficultas insignis semper fuit, mortuusque foetus editus. Hinc quae ad naturam a naturali sua via deflectentem pertinent, ad naturalia haud referenda.

DEMATHIIS *de symphysi ossium pubis in parturiente feliciter resecta obseruatio.* Peluis puerperae ob rachiticam angustationem foetum integrum viuumque non transmisit, diametro $2\frac{1}{4}$. pollices non excedente. Hinc operatio instituta est, viribus parturientis a doloribus nondum penitus fractis. Ipsa operatio probe et feliciter successit, non tamen scindi cartilago potuit, cum ex media cartilaginis parte scissura tentaretur. Hinc in os transiisse cartilaginem Cl. vir suspicatus est: sed suadente ALPHONSO LE ROY a superiori parte ad inferiorem cartilago feliciter et sine plurima difficultate scissa est. Putat inde Cl. vir, infelices harum operationum euentus plures inde pendere, quod locum scindendae cartilaginis chirurgi non recte elegerint, aegramque, post operationem a SIEBOLD, V. Cl. p. 510.

insti-

institutam mortuam, seruari potuisse, si symphysin ex commodiori loco incidisset, serra, symptomata dira excitante, non vsus. Foetus, manu adiuuante, commode, viuusque extractus est, pubisque ossa spatio $2\frac{1}{2}$ pollicum recesserunt. Vulnus die post operationem decima quarta glutinatum est, nec vllum ab operatione instituta incommodum aegra postea sensit. Trigesima die libere omnia, vt in sanissimo statu, peregit.

ROSSIGNEUX *obseruationes in obseruationem a* NIEL *conscriptam, de vulneris, quod in pectus ipsum penetrauerat, curatione.*

HEBERT *de duplici maxillae inferioris fractura cum vulnere complicata.* Haec ad chirurgiam facientia magni momenti haud sunt.

DEGERAUD *de cystici tumoris exstirpatione feliciter peracta.* Nec in hac obseruatione rari aut insoliti quid est.

p. 531. *De Angianis* (Enghien) *medicatis aquis eorum relatio, quibus ex medica facultate Parisina harum aquarum examinandarum officium fuerat demandatum.* Continent sulfur cum alcali minerali solutum, terram calcaream et vitriolaceam puram, mirabilis Glauberi et marini salis particulam.

T.LXIV. Tomo LXIV. haec continentur:

Obseruationum in nosocomio pueris expositis lue venerea infectis dicato institutarum continuatio. Obseruationes de muliercularum lue venerea infectarum curatione exponuntur. Balnea ante mercurialem curationem non omnibus aeque necessaria sunt. Quae fibras laxas et neruos irritabiles habent ea haud innoxie ferunt, quippe quarum vires tonicis instaurandae sunt. Tumores venerei, excrescentiaeque omnes imposito mercuriali vnguento resol-

vun-

vuntur. Eadem medicina vlcera pertinacissima, foedissima, sanantur. Mercurius sublimatus corrosiuus raro in vsum vocatur, subinde tamen in rebellibus morbis a venereo miasmate natis, ophthalmia, labiorum vlceribus, herpete venereo et glandularum infarctibus diuturnis. Panacea mercurialis iis datur, quae scrophulosum miasma in corpore simul alunt. In induratis glandulis liquandis emplastrum de ranis Vigonis cum mercurio plurimum auxilii tulit. Scorbuticam dispositionem habentes medicamentis tonum instaurantibus curantur.

Transitus ab his ad obseruationes est in pueris lue infectis institutas. Actio mercurii in pueris raro ante diem curationis decimam quintam conspicua est; tunc venereus ichor copiose per oculos naresque cum leuamine demittitur. Exstinguuntur sensim sensimque venerei miasmatis symptomata omnia, tertioque curationis mense pueri, instaurata valetudine, vires acquirunt: citior vero successus curationis est, si nutricis lac sugunt, quae partum iam ante hebdomades aliquot superauerat, et mercuriali vnguento iam vtitur. Dum autem lactis nutricis medicinalis vis a mercurio profecta venereum miasma praefocat, tumores simul emollientibus medicinis fouentur, effluens materies ex naribus, oculis, vaporibus variis acceleratur.

RICARY *dubia, num variolarum insitio quaedam* p. 42. *feliciter successerit.* Non successisse, neque puerum a varioloso morbo immunem fore, credibile admodum est.

CHEVILLARD *de venaesectionis in gutta serena abusu.* Probatur vnica tantum obseruatione, plures dari amauroseos species, quae venaesectionem non admittant.

BON-

BONNARD *obſeruatio de maniaca ſubita et non praeuiſa in aquam frigidam immerſione ſanata.*

De L'HUMEAU *obſeruatio de medicamentis menſtruum fluxum pellentibus praepoſtere adhibitis.* Omnia adfuere ſymptomata ſanguinis abundantis. Inſignem neruorum irritationem paſſa aegra ab emmenagogis medicamentis eſt. Poſtea, quum omnia aut ſucceſſu carerent penitus medicamenta, aut contrarios effectus ederent, mulier, quam virginem medicus putauerat, partum edidit.

p. 59. TERRAS *tractatio continuata de lintei carpti in vulneribus et vlceribus ſanandis proprietatibus et vſu.* Probatur inprimis, parum ad vlcera ſananda emplaſtra, vnguenta, valere, magis lintea carpta, aut ſicca aut decoctionibus vegetabilium variorum, mundificantium, adſtringentium, macerata imbutaque. Vlcerum genera haec ſtatuuntur: 1) vlcus benignum. 2) vlcus poſt abſceſſum natum. 3) vlcus cum duritie et callo complicatum. 4) vlcus cum carie oſſium complicatum. 5) vlcus gangraenoſum.

p. 83. GARLAUD, *in meditationes* ROBINEAU, *V. Nobiliſſ. reſponſio, de terminato feliciter artis ope partu, in quo foetus cum parturiente, ob haemorrhagiam vterinam, ex placenta vterina orificio vteri adnata, in inſigne vitae periculum deuenerant.* Lites et rixae ſunt.

Quaeſtio chirurgico - legalis, auctore THOMASSIN, *num femoris vulnus, cum fractura femoris in parte inferiori complicatum, ob neglectam debitam curationem mortem inferens, per ſe, aut per accidens lethale dici queat.* Facilis ad hanc quaeſtionem reſponſio eſt.

p. 106. GROSSIN DU HAUME oratio de theriacae et mithridatii praeſtantia, occaſione habita, cum theriaca in officina pharmaceutica Pariſina praepararetur.

Nimis

Nimis inconcinna compoſitio laudatur, qua facile carere medici poſſunt.

Obſeruationes de morbis aliis, a venerea labe non oriundis, quibus feminae puerique in noſocomio pueris venerea lue affectis dicato obnoxiae ſunt. Mammarum papillae facile a ſuctione puerorum ſcinduntur: at haec affectio facilem ſolitamque curationem admittit. Menſtruus fluxus nutricibus ſuperueniens lacti malam et nocentem indolem non indidit. — Acidus potus nutricibus in noſocomio degentibus nunquam obfuit. — Notabiles admodum obſeruationes ſunt de puerorum in noſocomio frequenti et admodum lethifero morbo, aphthis, ſiue punctis in ore albeſcentibus, poſtea in lethiferam et gangraenoſam inflammationem tranſeuntibus. *Millet*, *muguet*, *blanchet*, Galli vocant. Omnis curatio in eo conſiſtit, vt pueri aërem puriſſimum ſpirent, vt gargariſmate ſubacido os continuo humectetur, vt medicinis cardiacis, antiſepticis vires ſuſtententur. Morbi origines ab impuro aëre deducuntur, quumque frequens admodum hic morbus in noſocomio ſit, iuſta naſcitur ſuſpicio, aërem in eo non admodum purum ſeruari, neque debite corrigi. Exponuntur poſtea alii puerorum morbi a meconio retento, tuſſis, catarrhus, tuſſis conuulſiua, vomitus, aluus adſtricta aut laxa nimis, tormina, tympanitici affectus, vermes, a dentitione morbi, conuulſiones balneo tepido ſanandae, maraſmus, rachitis, caet. p. 169.

BAUMES *literae ad* SOUVILLE, V. Cl. *de quartanis febribus rebellibus ſaliuationis mercurialis ope ſanandis.* Exponuntur plures obſeruationes, quibus conſtat, lue venerea et quartana febre ſimul affectos mercurii ope a foeda lue et a febre liberatos eſſe. Concluſio hinc auctori eſt, fore, vt medicamento eidem p. 230.

eidem febris et in his cedat, qui veneream labem non patiuntur.

De iliaca paſſione obſeruatio, NAUDEAU *auctore*. Voluulus ſubeſſe viſus eſt. Irritis medicamentis omnibus, argenti viui libram aegro medicus noſter deglutiendam dedit. Quae medicina quum anxietatem, ſyncopen, ſudores frigidos, excitaret, globulorum plumbeorum tantam quantitatem aegro dedit, vt librae pondus excederet. Poſt hanc temerariam ex omni parte, ob mercurium inprimis antea datum, medicinam aeger, ſopitis omnibus, conualuit.

Obſeruatio de iliaca paſſione ſymptomatibus admodum malignae indolis ſtipata, auctore LAGAVAN. Omnia, ob inſignem neruoſi generis irritationem, incaſſum data. Narcotica demum data effecere, vt mannam cum Anglico ſale aeger cum ſucceſſu ferret.

GAUTIER *obſeruatio de peregrino corpore in aſperam arteriam illapſo.* Piſcis minutulus fuit, viuus, quem piſcator ore tenuerat. Extrahi quum nulla arte piſcis poſſet, bronchotomiam Noſter ſuaſit, et amici aegri iam animam praefocatam efflantis conſilium repudiarunt. Hinc mortuus eſt.

p. 252. *De vrinae retentione quadam, auctore* DOLIGNON, *obſeruatio.* Menſtrua mulieri nuptae viro nunquam profluxerant, grauiditatis tamen, ob abdomen praetumidum, quaedam ſuſpicio fuit. Sed diligenter inſtituto examine membrana vaginae oſtium praeter naturam obdurans in conſpectum venit, qua reciſa, ſanguis abunde profluxit, vrinaque libere reddita eſt.

COQUET *de vacca, quae vituli oſſa per anum reddidit, obſeruatio.*

p. 361. *Vrbis Prouinciae (Provins) medicinalis topographia, et noſocomiorum ciuilium in ea hiſtoria, auctore*

NAU-

NAUDOT. Montibus cincta syluisque, abundans aquis, mineralibus etiam et medicatis, vrbs nosocomium habet pauperibus inseruiens, aliud, hotel-Dieu dictum et orphanotrophium. Nosocomium, le grand hotel-Dieu a Nostro vberius describitur. Satis antiquum est, anno 1051. iam exstructum, eoque modo, vt egregium sanitatis praesidium, purissimum nempe aërem, habeat. Nouus isque concinnus admodum ordo in nosocomio seruatur ex administratorum mandato, anno 1783. promulgato, idque mandatum hic impressum legitur. Morbi epidemici nec in vrbe, nec in nosocomiis frequenter grassantur, subinde tamen remittentes et intermittentes febres popularem morbum constituunt, medicinis tamen solitis conuenientibusque vtplurimum cedentem.

PANVILLIER *meditationes in obseruationem a* TARANGET, *V. Cl. conscriptam, febrem putridam concernentem.* Exigui momenti sunt. p. 414.

GONDINET *de fulminis effectibus, et de optima iis medendi methodo.* Obseruationes complures de fulminis effectibus in corpus humanum enarrantur. Asphyxiam ex Nostri mente fulmine tacti experiuntus, non venaesectione et aliis aestum temperantibus, sed hoc modo sanandam, vt vires sensitiuae et motrices quamprimum restituantur

DEMOURS *descriptio vberior instrumenti a se inventi, quo oculus in cataractae extractione figitur.* Instrumenti mentionem iam supra fecimus. p. 445.

TERRAS *de lintei carpti ad vulnera vlceraque sananda vsu.* Gangraenosa vlcera insanabilia vtplurimum sunt, nec non ea, quae a senio, a paralysi, ab hydrope proficiscuntur. Ad horum vlcerum munditiem conseruandam linteum carptum maxime confert. Laudatur postea linteum carptum ad vlcera cancrosa, scrophulosa, alia.

p. 530. *De optima methodo cohibendorum eorum, qui mente capti ſunt, methodoque morbis eorum medendi optima efficaciſſimaque.* Ex regiminis mandato haec publici iuris facta ſunt, in quibus tamen neque exquiſita moderaminis ratio, neque exacta ſatis vſuque confirmata medendi his morbis methodus exponitur. Redeunt enim omnia eo, vt aliis locis ii detineantur, quorum delirium tranquillum eſt, aliis ii, qui furentium modo inſaniunt, vtque ii, in quibus curatio tentatur, ſeparatim habitent. Caetera omnia in Germania notiſſima iam ſunt, in qua continendis infelicibus his hominibus opera ſedula magis efficaxque impenditur. Omnes autem mentis morbi in hos diuiduntur, in quibus ſenſus, imaginatio, memoria et iudicium laborant. Primae claſſi phrenitis (fréneſie) accenſetur, quam ſubinde a cerebri primaria affectione produci auctor putat, multiplicatis ſane praeter omnem neceſſitatem morborum ſpeciebus, quum quae in hanc diuturnam phrenitidem cadunt notae, omnes maniae propriae ſint. Curatio ſumme antiphlogiſtica praecipitur, ſed cum manifeſta diuturnae phrenitidis cum acutiſſima permutatione. Nec maniacorum curatio a phrenitidis medela valde differt, purgantium tamen vſus in hac morbi ſpecie magis laudatur. Caeterum quae Germani medici Anglique ad maniam laudauere, ducti copioſis obſeruationibus, medicamenta auxiliaque Noſtro penitus ignota ſunt. Nec quicquam lucis, copioſa admodum tractatione melancholiae adfunditur, ad quam venaeſectio promiſcue laudatur. Ad fatuitatem purgantia intenſiora laudantur. Curationis methodus omnium horum morborum tam imperfecta, hiulca, mancaque eſt, vt mirati ſimus admodum, potuiſſe talia regiminis iuſſu in communem vſum in Gallia publicari.

GRE-

GRENIER *meditationes in obſeruationem* TARANGET, V. Cl. *de lactatione cani nunquam antea foetae superueniente.* Obſeruationem ſupra iam citauimus, copioſiori illuſtratione non egentem. p. 583.

RAMEL *obſeruatio de fluore albo haereditario in duabus puellis a primo aetatis anno obſeruato*, habituali, per interualla recurrente, perdurante.

DE SAINT MARTIN Vicecomitis DE BRIOUZE literae ad EVERS, V. Cl. quibus ex exemplis probatur, ineſſe phthiſi pulmonali contagium quoddam, quod et in ſaniſſimos, arctius commercium cum phthiſicis alentes, agit, efficitque, vt eodem morbo corripiantur.

SUMEIRE, V. Cl. epiſtola ad editorem data, inventum plumbaginis Europaeae vſum ad ſcabiem ſibi vindicat.

SUMEIRE *problematis medici expoſitio, num febris apoplecticis et conuulſiuis morbis ſuperueniens lethifera aut ſalutaris ſit.* Conſtanter auctor obſervauit, lethiferam febrem apoplexiae ſuperuenientem fuiſſe. p. 603.

CHEVILLARD *obſeruatio de eryſipelate, quod tertiana febris excepit.*

CHARTIER DE LOUZIVEL *meditationes in obſervationes* SOBEAUX, V. Cl. *de arcani duplicati puerperis dati abuſu.* Probatur ex exemplis, laudabilem medicinam eſſe, et inſignem puerperis vtilitatem adferre in morbis ex lacteis abſceſſibus, malos effectus omnes a nimia doſi (forte etiam a metallo medicamento nupto) profluere.

REBIERE *meditationes in obſeruationem de hydrophobia alcali volatilis ope ſanata.*

REBIERE et GAUTIER DE SAINT IAMES *obſeruatio de craſſorum inteſtinorum parte per anum extracta.* Viro XXXV. annos nato, dyſenteria biliosa fere ſuperata, inteſtini craſſi pars gangraenoſa et omni ſenſu p. 619.

carens per anum defcendit. Morbofis partibus refciffis, vulnus glutinatum, nullaque aeger poftea incommoda expertus eft.

GILLES DE LA TOURETTE *de abfceffibus ad articulos et in eorum vicinia obferuationes.* Non admodum magni momenti funt, quae proponuntur: notum enim chirurgis iam dudum eft periculum articulorum ex his abfceffibus.

T. LXV. Tertio tomo, nempe LXV. haec infunt:

Fontis Belaquei (Fontainebleau) *medicinalis topographia*, WILLIO auctore. Tria nofocomia habet, nominibus Hotel-Dieu, hopital d'Avon et hopital des filles bleues infignita. Caritatis fratres in nofocomio, hopital d'Avon; aegrorum curam gerunt, quod LUDOVICI XVI. mandato ita inftuctum eft, vt, quum antea aegros tantum nouem reciperet, nunc XXIX. recipiendis aptatum fit. Morbi in ipfo oppido rari, epidemici paene incogniti funt. Intermittentes, inprimis quartanae febres, febres putridae, verminofae, facilem curationem admittentes, pleuritides fpuriae, rheumatifmi, frequentiffimos morbos conftituunt. Variolae vtplurimum benignae funt. Endemium morbum colica conftituit admodum pertinax. Phthifin a pulmonum tuberculis experiuntur, qui in fabulo effodiendo occupantur. Qui hos labores peragunt, omnes praemature moriuntur.

MAURY *obferuatio de apparente grauiditate, producta ab abdominali tumore et ab humorum in abdomine et pectore profufione.* Pancreati et inteftinali tubo tumor carneus, enormis, accreuerat. In pectore aquae fatis copiofae. Symptomata ad mortem vfque grauiditatem fimulantia perdurantia adfuere.

DE

DE BERGES *obſeruatio de extractione foetus, qui per anni et quod excurrit, ſpatium, in vtero materno reſtiterat.* Violentia externe abdomini illata foetum in vtero necauerat. Partu arte tandem, ob inſignem aegrotantis debilitatem accelerato, foetus in lucem editus eſt admodum putridus. Placentam putredo penitus fere conſumſerat. p. 26.

Obſeruatio de grauiditate duplici ventrali foeminae, quae anno aetatis ſuae LXXIV. *demum obiit, auctoribus* VARNIER *et* MANGIN. Notabilis admodum hiſtoria eſt. Grauiditatis ſigna anno aetatis XLII. omnia in muliere obuia, dolores etiam ad partum ſtato tempore euenerunt, ſed in orificio vteri nihil ab iis mutatum. Siluere poſtea dolores, et mulier ad LXXIV. annum aetatis ſuae ſaniſſima vixit. Inciſo poſt mortem ventre, qui praetumidus per omnem vitam manſerat, reciſaque vteri parte anteriori, quae oſſeam, ſaltim cartilagineam naturam habebat, foetus mollis, in naturali ſitu, a putredine admodum maceratus, non tamen vehementer laeſus, detectus eſt. In poſteriori parte vterus fiſtuloſum foramen habuit. Quo inciſo, in appendice vteri quaſi cartilaginea oſſeaque foetus alterius oſſa detecta ſunt tam parua, vt foetum vix aetatem duorum menſium ſuperaſſe concluſio fuerit. Plura ex auctoribus exempla de grauiditate tubarum FALLOPII, ouariorum, ventrali, nec non vterina perdurante et permanente proferuntur.

DE SAINT MARTIN *obſeruationes in diſſertationem* RETZII *de febribus epidemicis.* Pertractantur breuiter origines harum febrium et optima iis medendi methodus.

NEGRIN *obſeruationes de neruorum quorundam morbis, interno florum zinci vſu ſanatis.* Alteram mulierem vomitus ſpaſmodici, habituales, cum

conuulſiua abdominis contractione, alteram vero atroces hyſtericae ſuffocationes vexarunt.

p. 66. NOSEREAU *de ſingultu febri acutae ſuperuenien-te obſeruatio.* Febris atrabilaria remittens fuit. Singultus ei ſuperuenit lethalis.

LAURENT *obſeruatio de caluariae oſſibus a vi externa fractis.* Terebro perforata caluaria, fracta oſſa complura extracta cum ſalute aegri ſunt.

Eiusdem de capitis vulnere cum ſubſtantiae iactura obſeruatio.

Eiusdem de lactis poſt puerperium metaſtaſi obſervatio.

p. 79. THOMAE DENMAN *obſeruationes vlteriores de ſpontanea poſitione foetus brachium partus temporibus tangentis digito offerentis.* Ex Anglico idiomate verſae ſunt.

HUZARD *obſeruationes in plumbaginem Europaeam, ceu ſpecificam ad ſcabiem medicinam.* Probatur, veteribus, DIOSCORIDI, MATTHIOLO, aliis, medicamenti virtutem iam fuiſſe cognitam.

p. 185. *De hydrophobia auertenda et curanda inſtructio,* iuſſu praefecti praefecturae generalis Pariſinae publicata, a COLOMBIER, V. Cl. conſcripta. Rabiem auertendi methodus in eo conſiſtit, vt vulnera ab animalis rabidi morſu inflicta dilatentur, vt butyro antimonii indito vrantur, veſicatorio toti vulneri impoſito veſicae excitentur, vtque ad XL. vſque diem conſolidatio vulnerum caueatur. Interne alcali volatile praecipitur, externe mercurii crudi in vnguento vſus. Caetera omnia ad contagii naturam vimque explicandam pertinent.

p. 240. AUBUSSON DU CLOU *morbi putridi, verminoſi, gangraenoſi et contagioſi deſcriptio.* Inflammatio febris remittentis comes latera vtplurimum tentavit. Sanatus ſatis proſpere eſt morbus datis emetico,

tico, purgantibus antiphlogiſticis, vermibus adverſis, cortice Peruuiano et antiſepticis aliis.

GOUBIER *de corporis inflatione a balneo frigido inducta poſt emeticum ſumtum imprudenter adhibito.* Medicinae irritationi aduerſae, ſopientes, leniter purgantes morbum ſatis periculoſum admodum levarunt. p. 245.

CLEMENCEAU *obſeruatio de colica ſpaſmodica ſymptomatibus admodum periculoſis ſtipata.* Lenientibus et ſopientibus medicinis ſymptomata peſſima, animi defectio, ſpaſmi, linguae paralyſis, ſopita ſunt.

HATTE *de putrida maligna febre, adiunctis meditationibus de medicamentorum ſimplicium in his febribus efficacia.* Acida, inprimis vegetabilia, mel, potus ſimplex, ſaponaceus ad has febres laudantur.

RAMEL reſponſio ad dubitationes circa variolarum inſitionem quandam, (de qua ſupra quaedam diximus) a RICARY, V. Cl. mota. Putat auctor, ſatis ſucceſſiſſe inſitionem, nec vllum variolarum metum aegro ſupereſſe: at nos, obſeruationibus tam propriis, quam aliorum ducti, vix hos a varioloſa infectione immunes putamus, quibus nec locus, cui varioloſum venenum inditum eſt, ſatis ſuppuratus eſt, nec vllae variolae obortae ſunt.

MICHEL *obſeruatio de tumore cyſtico ingenti inguinis ſiniſtri exſtirpato.*

Eiusdem obſeruatio de vulnere ſclopeto digitis inflicto. Curatio probe ſucceſſit: ad cicatricem autem ducendam cauterium potentiale requirebatur, quo applicato cicatrix breui formata eſt.

Obſeruatio phyſico-medico-chirurgica, auctore SEBIRE. Ferrea acus perforatis oculi tunicis in globum ipſum penetrauerat, extracta vero facile

 magne-

magnetis ope. Sequuta ſuppuratio eſt, oculum tantopere laedens, vt contabeſceret.

SEBIRE literae ad DE LA LANDE V. Ill. de coemeteriis extra vrbem dimouendis.

p. 360. *Topographia medicinalis oppidi Montfort d'Amaury et noſocomii magni in eo*, auctore WILL. Sanum admodum oppidum eſt, nec vllus in eo morbus endemius. Noſocomium ſatis antiquum eſt, non vero magno aegrorum numero recipiendo deſtinatum.

Quae ſequuntur, obſeruationes diuerſae, de morbis inſolitis, qui lethalem exitum habuerunt, adiunctis cadauerum extiſpiciis plerumque, plus vtilitatis lectori adferunt. Pertractantur autem in his obſeruationibus hi caſus:

PEYRE *de abſceſſu in lumbari regione.* Venereae luis ſuſpicio quaedam adfuit. Febris abſceſſui ſuperuenit lethum inferens. Extiſpicia lumbarem regionem omnem muſculosque femoris purulento ichore imbutos exhibuerunt. Alteri reni, calculum continenti, inteſtinalis tubus adnatus erat. In eiusdem, renis ſubſtantia tres vermes viui, tres pollices longitudine ſuperantes, reperti ſunt. Tres alii in muſculis ad dorſi ſpinam ſitis habitabant, lumbricorum habitu et magnitudine gaudentes. Vertebrae carie affectae.

Eiusdem Cl^mi *viri obſeruatio de capitis affectione ſingulari, quam mors ſubitanea ex improuiſo excepit.* Vir caeterum ſanus mente ſubito captus, et poſtridie, inciſa antea vena, mortuus eſt. Inciſo pectore, pulmo ſiniſter corruptus penitus et tantopere corrugatus fuit, vt quartam cauitatis partem occuparet. Viſcera abdominis omnia praeter naturam ſicca. Caput, quod tamen perquam neceſſarium fuiſſet, non inciſum eſt.

De

De morte improuisa et paene subitanea die post lapsum ab alto vigesimo obseruatio. Symptomata aeger, qui post lapsum statim sanguinem ex ano emiserat, passus fuerat abdominalium viscerum laesionem indicantia: inciso autem cadauere, sana omnia, pulmones vero sanguine nigro, stagnante infarcti, oedematosi inuenti sunt. p. 397.

LA PEYRE *de mortifera paralysi post commotionem capitis a globo sclopetario inductam.* Pus ante mortem per nares redditum cerebri laesionem satis probauit.

De casuum ab alto lentis at funestis effectibus.

De morbis quibusdam, quorum signa symptomataque obscura fuerunt, et qui nullam sanationem admiserunt, cum obseruationibus quibusdam de consuetudinibus quibusdam admodum periculosis, quas sequior sexus parui habet, auctore BACHER, V. Cl^mo^. De noxis pigmenti agitur metallici, quo mulierculae vtuntur ad alborem ori conciliandum, de thoracum nimis angustorum et corpora pressione laedentium noxis, varicibus, tuberculis, scirrhis, omenti suppurationibus, pectoris, abdominis hydrope. De pectoris hydrope et internarum partium gangraena balneorum tepidorum crebro nimis vsui superueniente. — De hydrope abdominali omentique et ouariorum putrida liquatione a repellentium medicinarum abusu inducta.

IEMOIS *obseruatio de puero scabioso sanato medicinis scabiei aduersis nutrici datis, quae lactanti puero eundem morbum communicauerat.* p. 459.

DEMOURS *de lentis crystallinae capsula post extractionem lentis opaca, pellucida vero facta elapso trium hebdomadum spatio.*

Eiusdem de varietate quadam in nasali ductu obseruatio.

p. 469. *De ad oculos translata variolosa materie post morbi insitionem.* Leuior in oculis inflammatio oborta est ex purgantium inprimis, superato iam morbo, neglectu. Neque curationi, euacuantibus et reuellentibus datis, admodum restitit.

p. 529. *Siluanecti* (Senlis) *medicinalis topographia*, auctore DUVAL. Inflammationes, cutanei morbi varii, incolis admodum proprii sunt. Phthisicae affectiones subitaneum decursum habent.

p. 541. BRET *obseruatio de febre quotidiana aut tertiana duplicata a corticis Peruuiani vsu exacerbata, concitato autem vomitu enormi sanata.*

Eiusdem abscessus hepatici et hydropis ascitis, post vim externam hypochondrio dextro illatam historia.

FOLLAIN *de funesta ad iecur metastasi materiae morbidae.* Pus in hepate natum erat ab alui fluxu praepropere cohibito.

Phthisis confirmata post febrem exorta, debita medendi methodo, lactis inprimis vsu, sanata, auctore LA PEYRE.

Eiusdem historia phthiseos pulmonalis lethiferae a fluxu menstruo inconsulto suppresso oriundae.

Epidemici morbi in pago Ansauvillé primis anni 1785 *mensibus grassantis historia, auctore* HATTE. Catarrhus fuit, ad pulmonum inflammationem vergens, febri biliosae putridae admodum malignae adiunctus. Venaesectio plurimas noxas attulit, multum autem leuaminis purgatio aluina, catarrhali inflammatione vomitum concitantes medicinas prohibente.

DUPONT *ischuriae lethalis historia.* Omnia medicamenta incassum tentata sunt. Cadauer incisum vesicam vrinariam maxime distentam collumque vesicae admodum arctatum exhibuit.

Vteri

Vteri imperforati hiſtoria, auctore DUSSOSSOY. Membrana orificium praeter naturam praecluſerat. Intumuit vehementer vterus. Noſter acu triquetra membranam perforauit, hoc cum ſucceſſu, vt gelatinoſae materiae copia inſignis proflueret. Penitus poſtea aegra reſtituta eſt.

De kermes minerali tractatio in conſeſſu Societatis regiae ſcientiarum recitata, auctore de LUNEL. Plura experimenta auctorem docuere, kermes minerale nulla alcalini ſalis in eo latentis indicia dare, ipſumque conſtare ex antimonii regulina calce cum principio phlogiſtico combinata. Sulphur antimonii auratum hoc nomen improprie habere, conſtans quippe ex alcalino ſale, dum ſulphur decomponit, phlogiſticato, omnesque kermes mineralis definitiones falſas eſſe, quum definiri debeat calcis antimonii ſuperphlogiſticatae nomine.

II.

HENR. AUG. WRISBERGII experimenta et obſeruationes anatomicae de vtero grauido, tubis, ouariis et corpore luteo quorundam animalium cum iisdem partibus in homine collatis. Gottingae 1782. in 4to. pag. 40.

Quum ab humana anatome phyſiologia minime plena repetatur, iudiciumque ſincerum de partium corporis animati functionibus ferri non queat, niſi harum partium fabrica in homine et in aliis animalibus conferatur, quum inprimis generationis et propagationis creaturarum doctrina admodum difficilis adhuc ſit, neque quaeſtio ab Academia Scientiarum Gottingenſi, de mutationibus ouorum in viuiparis animalibus a congreſſu foecundo,

do, et de corporis lutei cauſſis olim iam propoſita, adhuc ſoluta ſit, Noſter totam hanc diſputationem talem eſſe putat, vt nondum ſufficiens phaenomenorum numerus in animantibus viuiparis collectorum adſit, quibus certa et conſtans lex, quam natura in producenda prole ſequitur, ſuperſtrui poſſet.

p. 15. *Sus* inprimis *ſcropha*, quae medium quaſi animal inter ouipara et viuipara conſtituit, Ill. Auctorem ad vlteriores circa hanc rem obſeruationes inuitauit, quumque in humanis foetubus ouariorum magnitudo inſignis ſit proportionemque cum reliquis corporis partibus excedat, easdem obſeruationes et in ſuillis foetubus inſtituit.

Tubae Fallopii in ſuillis foetubus ex vteri cornu, anguſtiſſimo canali, continuantur, ouaria autem minora, quam in foetu humano, et elegantia ſunt. Ouulorum veſtigia diſtingui in iis nequeunt, quamuis per exteriorem ſuperficiem transluceant. Inciſurae, quae in ſuibus adultis obſeruantur, per quas prominentia oua racemoſam quodammodo figuram adipiſcuntur, maturiore demum aetate formantur. Cute, qua ouula inuoluuntur, caute ita inciſa, vt ouula non laedantur, veſiculae emergunt, piſi magnitudinem referentia, vaſorum pedunculo inſtructa, ita, vt tali modo praeparatum ouarium vuarum racemi figuram perfecte referat. In his veſiculis et aqua, vt in hominibus, praeternaturali modo colligitur, vti et in aliis animalibus ab Ill. Auctore obſeruatum eſt, pingue et ſcirrhoſum concrementum in his veſiculis deponi. Hae veſiculae et in hominibus in vera ſubinde ſteatomata tranſeunt.

p. 20. Luteum corpus in omnibus animalibus in ouariis poſt foecundam demum conceptionem naſcitur. In ſcropharum ouariis nitidiſſima haec corpora ſunt.

In

In ſcrophis grauidis demortuis numerus corporum luteorum foetuum numero ſemper reſpondit, in altero ouario tamen paulo minora fuerunt. Inter haec corpora in externa ſuperficie prominentia Graafianae veſiculae diſperſae fuerunt, tunicaque communis ouarii ab iis difficulter ſeparari potuit. Exigua in iis apertura eſt infundibuli inſtar, mediam eorum ſubſtantiam penetrans. Conſtant ex carne duriuſcula, ſubflaua, copioſiſſimis vaſis referta, cavum autem conſtans non habent. Subſtantia eorum aequalis manet. Propriam tunicam habent.

Grandiſſima corpora lutea equae et aſinae exhibent, nucem iuglandem magnitudine ſuperantia. Duplicem carnem habent, externam flauam, internam albeſcentem. Ab his humana parum differunt. Cum renibus ſuccenturiatis haec corpora, quoad fabricam, ſimilitudinem quandam habere videntur.

Fallopii tubae in vtero ſuillo elegantiſſime ſtru- p. 23. ctae ſunt. Initium earum eo in loco eſt, vbi externa tunica vltra marginem ſuperiorem cornu vteri porrigitur, et in ſubtile vaſculoſumque omentum mutatur, linearum aliquot latitudinem ſeruans tubamque concomitans.

Altera ſectione de vtero agitur. Variae con- p. 25. trouerſae opiniones de vteri vi contractili et de foetus in vtero nutritione, omnes, vteri ſtructura in animalibus variis hominibusque rite cognita, facile componi poſſent. In bicorni vteri tria receptacula proprie ſunt. In primum vteri orificium ducit pro communi matricis cauo habendum, ex hoc primo cauo duo larga orificia in binorum cornuum receptacula tranſeunt. Rarius accidit, in capra tamen ſemel Ill. Auctor vidit, vt vterque foetus in prima communi camera haereat, nullis cornubus apparentibus.

Aberrationes a naturali ſtructura, et in humano vtero ſaepius obſeruatae, tales ſunt, vt vterus aut duplex aut bicornis eſſe videretur; nondum vero adhuc relatum eſt, tubas Fallopii quoad partem ampliores factas cornua repraeſentaſſe et in verum vteri cauum hiaſſe. Idque Ill. Auctor anno 1775. in vetula obſeruauit hydrope demortua. Totam in hoc cadauere peluim vterus repleuit, globoſoque vtero grandique duo minora corpora adhaeſerunt, quorum quodlibet 2½ pollic. longum vnumque latum fuit et in breues tubas Fallopii terminatum eſt. Corpora haec vteri ſubſtantia longe tenuiora fuerunt.

p. 30. Texturae reſpectu, vteri in ſpongioſos et membranaceos diuidi poſſunt. Muſcularis tunica in grandiorum animalium ouariis certiſſime, in homine autem non adeſt, neque vlla muſculoſae texturae ouaria conſtringentis veſtigia in hominibus Noſter detexit. Muſcularis vteri tunica in omnibus animalibus certiſſime, in homine autem non reperitur, nec regularia ſtrata fibrarum vteri a ROEDERERO deſcripta Noſter vidit. Grauiſſima quidem argumenta WALTHERI, V. Ill. ſunt, quibus fibrarum muſcularium vteri praeſentiam plane negat, vterumque ex celluloſa tela elaſtica et vaſis tantum conſtare aſſerit; verum tamen infinita copia breuium et longorum faſciculorum muſcularium vterum in omni regione perreptat. Hae fibrae in vtero virgineo ſine dubio adſunt, verum ob vteri duritiem difficulter inueſtigari poſſunt. De villoſa vteri tunica tandem, et de mutationibus illius a ſanguiferorum vaſorum vteri dilatationibus, grauiditate durante, agitur.

III.

III.

De medendi tineae capitis ratione paralipomena, programma. — Auctore IO. ANDR. MURRAY. Gottingae, 1782.

Verissima ex omni parte vsuque quotidiano nobis et omnibus medicinam exercentibus confirmata ea sunt, quae Illustris huius opusculi lectu dignissimi auctor de infelici puerorum hoc morbo adfectorum sorte, et de peruersa medicorum curatione a peruersa, subtili nimis, magis in futili specierum distinctione, quam in vera morbi natura perquirenda posita theoria, candide disserit. Species enim exanthematum, quae capillatam capitis partem occupant, tam copiosas, auctores, inprimis Arabes, proposuerunt, vt qui eas studiose persequatur vix sciat, quaenam pro veris fictisque habenda sint. Latent insuper penitus verae tineae caussae, omniaque, quae circa eas a celeberrimis viris dicta sunt, eo redeunt, vt humorum aut tenacitas nimia, aut acrimoniae variae, salsae, aut denique impurae luis venenum accusentur.

Alia sententia, cui ipse Ill. auctor fidem quandam conciliare videtur, ea est, tineam capitis locale malum constituere et medicamenta ipsi loco adfecto applicata internis longe praeferenda esse. Hanc sententiam exemplis pluribus morborum externorum, externis medicinis sanatorum exemplis confirmatam, copiosius defendit, enarrata breuiter eam ob caussam partis capitis capillatae structura.

Quaenam pars in tinea speciatim adfecta sit, dici non potest, nec forte, ob partium subtilitatem, poterit. In bulbis capillorum certe mali sedes non est; iis enim euulsis, malum absque metu reuersionis non tollitur, etiamsi hoc tentamen pluries repeta-

petatur. Haec Ill. vir ipſe in quibusdam aegris obſeruauit. Potior tamen mali ſedes in folliculis pinguedinoſis cutis, vel ipſo textu celluloſo quaerenda. Forte etiam in tineoſis muci Malpighiani vberior prouentus obtinet.

Probabile quidem admodum eſt, in tinea peculiare inquinamentum humorum totius corporis locum non habere, ſed corporis malos ſuccos omnes in capitis corio coaceruari, attamen in aliis locis ſubinde veſtigia fomitis affinis, vel eiusdem occurrunt, exanthemata, verrucae in ore, caet. Vidit etiam in puella tinea adfecta Ill. auctor digitum deformiter tumidum, inflicto ei vulnere eundem humorem, quem caput tineoſum, reddidiſſe. In vetuſtiori malo labes profundius ſaeuit, colli glandulae tumeſcunt, corpus emaciatur. (Glandularum nuchae, earum, quae pone aures et ad maxillam inferiorem ſitae ſunt, tumores inueterato morbo proprii quidem ſemper ſunt, attamen ſaepius etiam priusquam tinea effloreſcat, oriuntur, inprimis priusquam exanthema in capite copioſe effloreſcat. Tumor etiam peculiarem naturam habet, ab aliis earundem partium tumoribus paululum recedentem, ita vt, conſpicuis his tumoribus, inſtantis tineae praeſagium facillimum, et niſi medicina opportuna morbus inſtans auertatur, tutiſſimum ſit. Haec nos ex copioſiſſimis exemplis ceu ſtabilia veraque didicimus, eaque ſententiam Illuſtris auctoris de mali originibus quodammodo infirmare videntur.)

Internae medicinae aut debiles nimis, aut fortes ſunt, aut aliam labem inducendo nocent. Plurimum tamen praeſidii in purgantibus ſitum eſt, quae tamen morbum penitus non tollunt, niſi accedente efficaci externa medicina. Nec multa fides curationibus per internas medicinas habenda eſt, quum ſaepe

ſaepe aetatum et temporum mutatio morbum ſponte ſanet. Externas cum internis medicinis alii efficaciter iungunt. Ipſe Ill. Auctor morbum absque capilli exſtirpatione ſolis externis medicinis curandum putat. (Nos in copioſiſſimis, quas curauimus, tineis, haec ſeruauimus: Corpus aegrorum iterato purgauimus datis per interualla reſoluentibus, puluere vtplurimum alterante Plummeri. Finem purgationibus impoſuere glandularum tumores euanidi, aut admodum minuti Caput interea quotidie tepida aqua lotum eſt, vt inprimis omnia, quae puris ſtagnationi fauent, praepedirentur. Poſtea euanidis glandularum tumoribus, iuniperi baccas tuſas cum calcis aqua decoqui iuſſi cum eaque decoctione caput lauari. Hoc modo plurimos ſanaui, in iisque paucis, qui non ſanati ſunt, morbus ob curationis neglectum, ob incongrua alia medicamenta ſimul data, inprimis ob neglectam munditiem perſtitit.) Duplici methodo, aut inunctione mercurii praecipitati albi cum vnguento roſato, ex qua aliquid mali nunquam percepit, adhibitis ſimul purgantibus ex ialappae radice, aut altera methodo, qua tineam fauoſam depulit. Altera methodus eſt, quam in addita morbi hiſtoria enarrat. Tinea capitis laboranti puellae admodum iuveni, quum purgans aluum paululum methodus nihil proficeret, venereique inquinamenti ſuſpicio adeſſet, puluerem alterantem Plummeri, at incaſſum exhibuit. Exhibitum etiam pari ſucceſſu viuum antimoniatum Huxhami eſt, externeque vnguentum ex mercurio praecipitato albo applicatum. Externe poſtea mercurii ſublimati diluta ſolutio cum mica panis, cataplaſmatis forma adhibita eſt, poſteaque vnguentum ex aerugine, ſed pariter ſine leuamine, ſaltim morbi eadem ferocia, ceſſante vſu, redeunte. Tandem cicuta interne et ex-

externe adhibita, excitatis copiosis in capite abscessibus, pus probum fundentibus, diuturnum admodum et taedii plenum morbum feliciter sustulit.

IV.

Experimens sur la digestion de l'homme et de differentes especes d'animaux, par l'Abbé SPALLANZANI, Professeur de l'histoire naturelle dans l'Université de Pavie — avec des considérations sur la methode de faire des expériences, et les conséquences pratiques qu'on peut tirer en médecine de ses decouvertes, par IEAN SENNEBIER — à Geneve chez Chirob 1784. in 8. Consideratio methodi Spallanzanianae pag. 128. opus autem SPALLANZANII pag. 336. complectitur.

i. e.

Experimenta circa digestionem hominis et variorum animalium instituta. Accessit methodus SPALLANZANII, experimenta instituendi — considerata, auctore SENNEBIER. —

Eiusdem libri Germanica versio prodiit, titulo:

Herrn Abt SPALLANZANI'S *Versuche über das Verdauungsgeschäft des Menschen und verschiedener Thierarten, nebst einigen Bemerkungen des Herrn* SENNEBIER. *Uebersetzt und mit einem Register versehen von Dr.* CHRIST. FRIEDR. MICHAELIS. *Leipzig, im Verlag der Dykschen Buchhaudlung.* 1785. *in* 8. 440 *pagg.*

Pri-

Primum difficultas disquisitionum physiologicarum, in primis autem earum, quae circa digestionis negotium instituuntur, a SENNEBIER, V. Cl. exponitur, in eaque tractatione viae plurimae, quae physiologos, ob experimentorum difficultatem, in auia deuiaque deduxerunt, satis diligenter enarrantur. Exposita postea eorum parte, quae ad obseruationes et experimenta instituenda requiruntur, in quibus methodus a SPALLANZANIO, V. Ill. adhibita admodum laudatur, ipsa haec methodus, ipseque obseruationum et experimentorum modus, quibus SPALLANZANIUS abditas naturae in digestione vias persequutus est, fuse exponitur.

His omnibus fuse pertractatis, attamen cum nimia paene viri iam omnibus laudatissimi laude, corollaria practica ex SPALLANZANII experimentis eruuntur, expositoque summo masticationis ad digestionem vsu, primum corollarium est, stomacho calorem suum omni studio seruandum esse, vt digestio succedat: omnia enim experimenta a SPALLANZANIO instituta manifeste probant, humorum gastricorum actionem lentam admodum, imo minimam esse, dum calori, quem atmosphaera habet, expositi sunt. Nimius etiam potus vitandus est, ne humores digestiui nimis diluantur. Neque alimenta sumere expedit, quae vim gastricos liquores alterantem habent; his enim media natura est, et ab acidis, alcalinis, acribus, caet. admodum mutantur. p. 66.

Dissoluens autem vis quum gastrico liquore insita sit, opus est, vt tantum alimenti assumatur, quantum liquor ipse dissoluere potest, denique vt talia tantum alimenta assumantur, quae a gastrico liquore cuique animalium generi specifico dissolui possint. Humanus autem liquor gastricus licet omnia ali- p. 74.

menta ſoluat, in omnia tamen non eadem vi agit, pro varia eorum duritie, mollitie, caet.

p. 80. Stomachi morbi, in quibus digeſtio laeſa eſt, ſi Noſtro fides eſt, quam tamen illi non facile in his dabimus, omnes a gaſtricis liquoribus aut quoad quantitatem, aut quoad qualitatem, praeter naturam mutatis pendent. Si mali ſunt aut admodum minuti, digeſtio aut magnopere infirmatur, aut penitus tollitur. Ipſi autem liquores gaſtrici praeternaturales quum a corporis oeconomia praeter naturam comparata pendeant, patet, ad ſtomachi vitia delenda toti corpori ſaepe ſuccurrendum eſſe.

Ipſi autem gaſtrico liquori etiam medicata vis ad morbos complures inſita eſt. Vim, qua vulnera vlceraque glutinat, Clariſſimi viri CARMINATI, SPALLANZANI, SENNEBIER, alii experimentis inſtitutis probarunt, ipſe vero SPALLANZANIUS Noſtrum certum reddidit, ſe eodem gaſtrico liquore calculos humanos liquaſſe, et hoc quidem modo, vt, ſoluto liquatoque animali glutine, quo lapideae maſſae glutinantur et in lapidem coëunt, ipſi hi lapides, a vinculo ſuo glutinante liberati a ſe inuicem diſceſſerint.

p. 89. Noſtro autem mens fuit de fluidorum digeſtione librum conſcribendi, attamen, quum SPALLANZANIUM eundem librum praeparare intelligeret, a propoſito ſuo deſtitit. Experimenta tamen inſtituit circa vim, quam liquor gaſtricus in lacte glutinando habet, eaque cum amico ſuo communicauit. Is, inſtitutis experimentis aliis, obſeruauit, lac vaccinum a ſaliua non coagulari, coagulari autem a chymo, ob gaſtricum liquorem in eo contentum, et a gaſtrico liquore omni, ex quocunque animali deſumtus fuerit. Ipſique vis coagulandi tanta inſita eſt, vt, catulis aſſumto lacte ſtatim necatis, ventriculus eorum coagulatum iam coactumque lac exhiberet.

Con-

Conclufio ex his omnibus (eaque fatis certe memorabilis) eft, lac, humorem, qui iam animalem naruram aliquam habet, tamen, vt in cuiuscunque animalis fubftantiam tranfire et affimilari poffit, hac coagulatione mutari et praeparari debere, quae praeparatio omnium animalium corpori eo magis neceffaria effe debet, quum liquor gaftricus in animalibus, ftatim, vbi nata fint, hanc qualitatem eadem, quam in adultis, efficacia habeat.

His omnibus praeclare expofitis, de bilis vfu agitur. Hic humor ex Noftri mente non ex iis eft, qui chylum componunt, quum, fi hoc ita fe haberet, bilis in fanguinem cum chylo tranfitura effet, quod tamen ipfi a natura denegatum eft. Ipfe chymi in duodeno inteftino et fuperiori inteftinali tubo contenti color albiffimus, fapor dulciffimus, refiduaque, abforpto chylo, flaua et amaricans manifefte materies fatis probant, bilem chymo non intime admifceri. p. 95.

Eadem confirmantur ex eo, quod bilis in inteftino duodeno tantum in chymum agat, neque, chymo in ieiuno inteftino abforpto, bili tantum temporis fuperfit, vt diffolutionem inducere valeat (?). Eadem etiam Noftro excrementorum naturalis qualitas, eaque, quae in alui fluxibus quibusdam decedunt, probare videntur.

Sed fi bilis hos vfus non habet, inutilis forte penitus foret? Summam ad digeftionem et nutritionem vfum habet, chymum in chylum mutando, eamque vim potiffimum exferit ob qualitates non foluentes, fed praecipitantes ipfi infitas. Mutationes autem omnes, quas chylus experitur, dum excrementitia materies ab eo fecernitur, huic facultati praecipitanti bilis folum adfcribitur, quam Cl. nofter Auctor inftitutis experimentis compluribus, mixta cum liquore gaftrico amygdalarum emulfione,

lacte coagulato bile, probare studet. Praecipitatum autem est ex omnibus mixtionibus aliquid, excepto coagulato lacte, quod intactum permansit.

p. 103. Gastricum liquorem ex folliculis glandulosis et arteriolis in ventriculo excerni SPALLANZANIUS viderat. Modum, quo hic liquor, repleto ab alimentis ventriculo existente, excernitur, a tensione Noster explicat.

p. 106. Tandem experimenta enarrantur a GOSSE, V. Cl. circa digestionis negotium instituta. Facultas huic viro est aërem deglutiendi, isque deglutitus atmosphaericus aër vomitum ei constanter concitat. Hinc omnia circa digestionem experimenta in se ipso instituit; assumtis alimentis variis, iisque stato tempore, aëre hausto, vomitu eiectis. Quibus experimentis idem euictum est, quod SPALLANZANII experimenta probauerant, solui scilicet non posse alimenta in ventriculo, nisi diluta liquore gastrico fuerint, ipsum hunc liquorem celeriter agere, redactis post horae et quod excurrit spatium alimentis in pultem, quae tamen aliam naturam non induunt, sed fluida tantum redduntur, neque acidi aut lixiuiosi quiddam offerunt, nullam etiam fermentationem patiuntur.

Experimenta idem Cl. Vir instituit cum alimentis plurimis, quoad facultatem eorum, qua digestionem aut nullam, aut difficilem, aut leuem admittunt.

Quae experimenta quum ad diaetam medicinamque omnem plurimum conferant, nec in alio quouis talium experimentorum opportunitas sit, vomitu a nulla paene medicina, ab innoxio isto aëre constanter excitato, recensere expedit, quaenam alimenta non digesserit, et quaenam difficulter, aut facile expertus fuerit.

I. *Sub-*

I. *Subſtantiae non digerendae*, aut tales, quae p. 114.
ſtato tempore, elapſis ad ſummum tribus horis, indigeſtae penitus redditae ſunt.

1) partes tendinoſae et aponeuroticae carnium paene omnium.
2) oſſa.
3) ſubſtantiae pingues et oleoſae animales.
4) oui album coctione duratum.
5) fungi.
6) ſemina oleoſa vegetabilia qualiacunque paene, iuglandes, amygdalae, piſtaciae, nuclei pomorum et complurium fructuum horaeorum.
7) olea vegetabilium pinguia.
8) vitis viniferae baccae ſiccatae, maſticatae.
9) tegumenta externa, quibus fruges, legumina obducta ſunt.
10) cortices externi pomorum, prunorum, fructuum horaeorum, malorum aurantiorum, citreorum.

II. *Subſtantiae vix digerendae.*

1) caro porcina qualicunque modo praeparata.
2) ſanguis omnis coctus.
3) ouorum vitellus duratus.
4) alimenta omnia, quae cum ouis, farina et lardo coctione praeparantur.
5) herbae crudae, quae in acetariis adhibentur, omnes. Amararum, v. g. naſturtii aquatici, facilior digeſtio eſt.
6) braſſica cauliflora, quae braſſica rubra difficilior digeſtu eſt, beta, porrum, cepae, dauci radices, cichorei radices in acetariis.
7) panis recenter coctus, calidus.
8) ficus recentes, ſiccae.
9) omnia, quae coctione cum farina et oleoſis parata ſunt. Hae ſubſtantiae omnes in ventriculo perfecte non ſoluuntur. Perfecta ſo-

lutio ſuccedit aut gaſtrici liquoris vi perdurante, aut bilis actione accedente.

III. *Subſtantiae digeſtu faciles*, hoc eſt tales, quae elapſa hora, aut parte horae adhuc accedente, in ventriculo in pultem ſoluuntur.

1) carnes animalium, pulli gallinacei, ouina tenerior, nec non carnes volatilium, inprimis iuniorum.

2) oua ſorbilia.

3) lac vaccinum.

4) parco piſcis cum aqua coctus.

5) olera, ſpinachia, apium, aſparagus progerminans, lupuli germina teneriora.

6) puls ex pomis variis et horacis fructibus, nec non ex frumentaceis fructibus, leguminibus, cocta.

7) panis aliaque ex farina ſine butyro cocta, non admodum recentia. Cruſta panis mica facilius non digeritur. Panis ſalſus melius digeritur inſulſo.

8) rapae, ſolani tuberoſi radices.

9) gummi arabicum, quod vero mox aceſcit.

Digeſtionem iuuarunt.

1) Sal marinus.

2) aromata, piper, cinamomum, nux moſchata, caryophylli aromatici.

3) Sinapi ſemen, armoraciae radix, raphani radix.

4) vinum, ſpiritus ardentes paruis doſibus ſumti.

5) caſeus, praeſertim vetuſtus.

6) ſaccharum. Amarae ſubſtantiae variae.

Digeſtionem retardarunt.

1) Aqua, inprimis calida, magnis doſibus ſumta. Hac ſumta, alimenta in inteſtinalem tubum tranſeunt mutationes neceſſarias non perpeſſa.

2) aci-

2) acida omnia.

3) adſtringentia omnia. Corticis Peruuiani ſcrupulus dimidia poſt ſumtum cibum hora ſumtus digeſtionem retardauit.

4) pinguia omnia.

5) Fortis dulcamarae decoctio per diem ſumta digeſtionem alimentorum facillime digerendorum tantopere praepediuit, vt in acorem tranſirent.

6) Eundem effectum induxit kermes mineralis granum poſt prandium ſumtum.

7) Retardata etiam digeſtio eſt ſumto mercurii ſublimati corroſiui grano.

Suſpenſa etiam digeſtio eſt animi occupatione poſt prandium, nec non a pectore antrorſum, ad tabulam flexo. Subuenerunt digeſtioni animi quies, verticalis corporis ſitus, exercitium corporis poſt prandium leuius.

V.

Obſervations importantes ſur l'uſage du Suc gaſtrique dans la chirurgie; aſſemblée par IEAN SENNEBIER: avec quelques additions de M. l'Abbé SPALLANZANI, à ſes experienzes ſur la Digeſtion. à Geneve, chez B. Chirol. MDCCLXXXV. 3½ pagg. 8.

i. e.

Obſeruationes de vſu liquoris gaſtrici in chirurgia, auctore IO. SENEBIER *).

Propoſuerat Cl. Vir in obſeruationibus ſuis in SPALANZANII circa digeſtionem opus varia

 gaſtrici

*) *Wichtige Beobachtungen über den Gebrauch des Magenſaftes in der Wundarzneykunde, geſammelt von* IOHANN

gastrici liquoris in chirurgia vsum concernentia; verum licet plurimam probabilitatem coniecturis suis et obseruationibus dederit, metus tamen ipsi fuit, ne chirurgi ob naturalem ipsis nouorum experimentorum cum medicamentis ad talem vsum adhiberi hactenus non solitis metum, et experimentorum pigritiem haec negligant, obseruataque Auctoris in immeritam obliuionem labantur.

Sed alius rei euentus fuit. IURINE, doctus apud Geneuenses chirurgus, certior ab Auctore de obseruatis suis redditus, gastrici liquoris vsum in chirurgia tentauit, plurimosque praeclaros effectus obseruauit, quos omnes diligenter literis consignatos Auctori tradidit. TOGGIA, medicus veterinarius Taurinensis, de his certior ab Auctore redditus, eadem experimenta in bobus repetiit, eodem plane cum successu, quem IURINE obseruaverat. SPALANZANIUS tandem, ad quem eiusdem rei fama per Auctorem nostrum peruenerat, CARMINATUM, in vniuersitate Patauina professorem celeberrimum, ad eadem experimenta instituenda induxit, quae in opere proxime edendo diligenter enarrabit.

IURINI experimenta haec sunt: Gastricum liquorem ex bobus et ouibus elegit, praetulisset vero aquilarum gastricum liquorem, si copia opportuna earum fuisset. Qui succus, vt eo copiosior obtineatur, opus est, vt animalia diem, priusquam iugulentur, sine alimento viuant. Colatur is liquor ex ventriculo desumtus per linteum et in vasis idoneis asseruatur, vsus ipsius vero is est, vt vlcerosae partes

HANN SENNEBIER, *Prediger und Büchersaalaufseher des Freistaates Genf. Aus dem Französischen, Manheim in der neuen Hof- und Academischen Buchhandlung.* 1785. *in* 8. 48 *pagg.*

partes eo tepefacto bis per diem lauentur, lintea carpta eo imbuta iis imponantur, fasciisque eo madefactis deligentur. Medicina in initiis dolores intensos excitat, sub altera tertiaue deligatione perfecte euanidos. Effectus autem medicina hos habet, vt atrocissimos dolores sedet, malum exulceratarum partium odorem corrigat, vlcera ipsa purget, puris quantitatem moderetur, qualitatem corrigat, eaque satis cito ad cicatricem perducat.

Vt autem cognosceret Cl. vir, num eadem vi putredini aduersa gastricus liquor ex animalibus valeret, quae victu vegetabili vtuntur, qua is valet, quem carnem vorantia suppeditant, experimenta cum gastrico liquore ex boue instituit, quibus constitit, gastricum liquorem ex ruminantibus animalibus desumtum a calore cito putrescere plurimumque ad putredinem ipsius conferri, si carnibus misceatur. Conclusio ex his experimentis est, gastricum liquorem, qui aestiuo tempore ex ruminantibus animalibus ad vulnera adhibetur, omni die aut saltim biduo recenter ex animali desumendum esse.

Sanauit autem hoc medicamento JURINE, V. Cl. vlcus serpens in vetula muliere ex varicibus in crure natum spatio XIV. dierum, in murario fabro vlcus antiquum tibiam interiorem occupans spatio trium hebdomadum, horrendum in alia muliere vlcus in tibia per XVIII. menses perdurans, saniem copiosam, tenuem, admodum male olentem profundens, cum hectica febre. Mitigatum admodum eodem medicamento cancrosum vlcus mammam occupans in foemina est. Trienne circa patellam vlcus eodem sex hebdomadum spatio ad cicatricem perductum est.

Ad omnia autem vulnera gastricus liquor ex auibus solis carnibus viuentibus magis valet, ob antiputridam maiorem vim, a SPALANZANIO detectam,

tectam, a SENNEBIER confirmatam. Hoc medicamento vlcera plura inaequalia, inueterata, indurata, a venerea adeo labe oriunda, imo ſphacelum ſanauit, ſeparata mortua carne a ſana deciduaque, foetore depulſo, vlcere a carnium lapſu oriundo conſolidato. Cancroſum oris vlcus idem liquor mundum reddidit, ichorem rodentem, foetorem depulit, dolores mitigauit, mali progreſſus retardauit.

Gaſtricus animalium, quae herbis veſcuntur, liquor dolores partium diuturnos ſedat, externe impoſitus, omni eo in caſu, vbi diſcutientia externe adhibere expedit. Depulſi hoc medicamento dolores humeri ſunt continui ex hemiplegia nati. Multum etiam valet idem medicamentum ad contuſiones, tumores partium aquoſos, inflammatorios, nec non ad diſcutiendos tumores a luis venereae miaſmate natos.

Tentatum etiam eſt, quid interne ad ventriculi morbos hic liquor valeat. Cum ſummo ſucceſſu tribus mulieribus datus eſt, quae digeſtionem difficilem cum ventriculi tumore, dolore et virium languore habuerunt, nec non duobus pueris, qui ex ingluuie ſtomachi dolorem atrocem ſibi contraxerant. In alia muliere ex continuis ad vomendum conatibus tabida vomitus hoc medicamento ſublati ſunt. In ventriculi doloribus a laxitate, aut a neruorum ſenſibilitate nimia oriundis ſine omni ſucceſſu datum eſt. Noxios effectus ex ruminantibus animalibus liquor in febribus ſtomachicis edidit, ſperat tamen IURINUS, fore, vt plus vtilitatis liquor ex carniuoris animalibus, ob vim maiorem putredini aduerſam, adferat. Depulſae gaſtrico liquore febres intermittentes autumnales duae et ſex vernales ſunt tribus illius vnciis datis. Fefellit tamen et medentem ſubinde ſpes, ita vt pro certo febrifugo haberi

non

non queat. Mitigatae tamen ſemper a medicamento febres ſunt, eoque adhibito cortici facilius ceſſerunt.

Gaſtricus liquor ex auibus carniuoris ſaporem falſum, amarum habet, acidumque manifeſte prodit. Continet reſinam obſcuri coloris, ſaporis admodum amari, animalem eiusdem coloris materiem, ſalis ammoniaci parum, plus marini. Mediae indolis liquorem habent, quae cibo ex vegetabili et animali mixto veſcuntur. Humanus ex aqua copioſa, animali materie et ſalis marini parca quantitate compoſitus eſt. Acidus eſt in animalibus, quae graminibus veſcuntur, non ruminantibus, in ruminantibus, praeter acidum, ſalis ammoniaci particulam continet. Lixiuioſus ſal, quem ſaepe SENNEBIER, V. Cl. in gaſtrico liquore deprehendit, a putredine ortus nec proprius gaſtrico naturali videtur.

Deſtillationi ſubiectus ex carniuoris animalibus liquor gaſtricus dedit plurimam aquam, acidum, pingue et acre oleum ſalſamque materiem odorem ſalis lixiuioſi volatilis habentem. Mortuum caput ſalem marinum exhibet, nec non terram calcaream puram. Animalium, quae variis cibis veſcuntur, liquor gaſtricus dedit aquam plurimam ſubinde alcaleſcentem, ex recenti tamen liquore omnis ſaporis expertem, olei nigricantis, acris particulam. Ex animalibus graminivoris liquor dedit aquam initio alcaleſcentem, tandem acidam, oleum nigrum, acre. Mortuum caput ſalem marinum, alcalinum, terram calcaream exhibuit.

Carniuororum animalium gaſtricus liquor ſine omni putrida corruptione in vaſis vitreis permanſit, donec penitus ab aëre exſiccaretur; ex animalibus, quae mixtis alimentis veſcuntur, plurium menſium tempore ſine putredine permanſit. Eas-

dem

dem qualitates acidus liquor gastricus animalium graminiuororum habet, alcalinus autem subito corrumpitur.

VI.

SEBASTIAN GOLDWITZ, *der Philosophie und Arzneywissenschaft Doctors, neue Versuche zu einer wahren Physiologie der Galle. Bamberg, bey Dederich* 1785. *in* 8. 250 *pagg.*

i. e.

Noua experimenta ad indagandam veram bilis physiologiam.

Occasionem libro dedit, in quo plurima experimenta circa bilis naturam vsumque instituta continentur, biliosa epidemia, Vindobonae anno 1778. grassans. Non suffecere Nostro ad explicanda complura phaenomena in morbis acutis et diuturnis his temporibus crebro obuia ea, quae medici circa bilis naturam erant philosophati, hinc, abiectis reiectisque omnibus auctoritatem quandam prae se ferentibus, ipse Noster experimenta, ad bilis naturam eruendam, instituit.

Introductionem, qua de phlogistici principii in omnibus corporibus naturalibus et animatis praesentia et actione generatim agitur, bilis historia sequitur. Verum haec historia non tali, eoque quo decet maxime modo enarrata est, vt historia experimentorum et opinionum secundum temporum seriem deducatur, Noster potius in scribenda hac historia in hoc potissimum elaborauit, vt, positis expositisque contrariis auctorum diuersis saepe temporibus florentium et diuersis principiis theoreticis deditorum opinionibus, probaret, de vera bilis natura

p. 13.

tura

tura doctrinam non ſatis hactenus expoſitam nec experimentis comprobatam eſſe.

Hiſtoriam tractatio *de bile, illius ſecretione et partibus eam conſtituentibus* excipit. Quoad conſtituentes bilem partes auctores, qui experimenta circa eas inſtituerunt, in eo quidem conueniunt, bilem ex aqua, ſpiritu, oleo, aëre, et carbone reſiduo conflari, ſed circa alia bilis principia, circa partium memoratarum adeo veram quantitatem, diſſentiunt. Salem volatilem in bile viſum a quibusdam HOFFMANNUS et SPIELMANNUS non videre. Salem alcalinum mineralem in bile detexiſſe alii arbitrati ſunt, aliorum experimenta docuere, ſalem marinum bili ineſſe. Alii alcalinum principium bili penitus denegarunt. p. 36.

Tam dubiis incertisque experimentis et opinionibus medicorum circa bilis veras partes conſtitutiuas exiſtentibus, Noſter ipſe, inſtitutis copioſe, nec ſine ſtudio, quod ſaepe mirati ſumus, experimentis, in eruendis veris bilis partibus elaborauit. Experimenta ignis ope inſtituta parum eum docuere; conuenere enim, quae ignis extorſerat, omnia, cum iis, quae alii, iisdem experimentis ducti, de bilis natura dixerant. Hinc alias vias, neglectas hactenus, ingreſſus eſt. p. 50.

Bili recenti bouillae (hanc fere ſemper elegit ad experimenta ſua, quum praeſtitiſſet ſine dubio, ad bilis humanae naturam eruendam, bilem ex animalibus ſumſiſſe victu ex animali et vegetabili compoſito vtentibus, tunc certe certiora omnia, dubiisque minus obnoxia euaſiſſent) lixiuioſum ſalem varium admiſcuit. Adfuſum miſcelae vitrioli oleum efferueſcentiam produxit, coagulumque natum eſt, fluido innatans. Coagulo, fluidoque ſapor acidus non fuit. Bili bouillae adfuſum vitrioli oleum, intercurrente temporis ſpatio ſatis longo, ſedimentum

tum profunde viridescens in vasis fundo induxit, cum sapore sedimenti fluidique superi manifeste acido. In humana bile eodem modo tractata coagulum subito natum, flauusque color in viridem mutatus est. Eadem in bouilla bile acciderunt, in qua, ob moram, flauus color natus fuerat, nullo tamen coagulo conspicuo. Bilis ex boue desumta summe putrida, adfuso oleo vitrioli, nullum lixiviosi salis indicium dedit. Eadem perfecte in humana bile euenere, licet summe putrida et tali modo seruata, vt aër accessum non habuerit.

Efferbuit paululum bilis in aperto vase seruata, forte cum aliis substantiis animalibus mixta, alcalinaeque indolis indicia dedit. Attamen crystalli, tentata liquoris inspissatione, natae non sunt. Crassior pars vasis fundum petiit, superusque humor manifesta acidi indicia dedit. Aestum, efferuescentiam, vitri adeo incalescentiam excitauit vitrioli spiritus bili putridae in angusto admodum vase seruatae adfusus. Sed talia in ampliore vase non euenere, in quo coagulatio sine turbis omnibus sequuta est. — Conclusio hinc est Nostro, auctores, institutis hoc modo experimentis suis, alcalinam indolem bili tribuisse, quum tamen phaenomena omnia, quibus seducti alcali suspicati sunt, a vasis angustia origines duxerint. Caeterae conclusiones ex his experimentis sunt, lixiuiosum salem nec in naturali, nec in putrida bile contineri, eundemque salem bili constituendae non accedere.

Circa olei praesentiam in bile ab omnibus stabilitam et chemicis experimentis confirmatam quaestio a Nostro iure mouetur, num, licet experimento oleum ex bile vi extorqueatur, idem oleum bilem naturalem, sanam, igne non tortam ingrediatur. Destillatione itaque bilis ab auctore nostro instituta, albicans quaedam pinguisque materies re-

tor-

ſortae collo adhaeſit, quae collecta, attactuque, dum caluit, lubrica, aquae iniecta fundum vaſis ſtatim petiit; chartaeque calefactae iniecta, notas chartae nullas, ab omni pinguedine alias reſiduas, impreſſit, ſed lente exſiccata maſſam exhibuit, in aqua non ſolubilem, lymphae ignis ope coactae forſan propaginem.

Bili vetuſtae adfuſa aluminis ſolutio albidam maſſam, pinguedinis ſolidae nomine ab HOMBERGIO inſignitam, ſtatim produxit. Eandem produxere acida omnia, tam mineralia, quam vegetabilia, hoc tamen modo, vt vitriolum album, ferri vitriolum fuſcum, coeruleum vero viridem maſſae colorem induceret. Haec maſſa exſiccata lente duram, friabilem ſe exhibuit, albumque colorem retinuit, artificiali vero, aut naturali ſolis calori expoſita, albus color in flauum, poſtea in viridem, deinde in fuſcum, tandem in nigrum mutatus eſt. Fundum vaſis ſemper aquae iniecta petiit. Chartae iniecta et carbonum calori expoſita ſtatim cerae inſtar liquata eſt, acidosque vapores emiſit, nulla pinguedinis in charta relicta nota. Igni expoſita ſtatim flammam concepit. Maſſa haec cum clauellatis cineribus aqua ſolutis cocta verum ſulphuris hepar exhibuit, quod hepar, inſtitutis etiam ſicca via experimentis, pariter productum eſt. Nec ſaponis indicia experimenta dedere.

Concluſio ex his omnibus eſt: in bile oleum nullum contineri: oleum, quod deſtillatione bilis inſtituta obtinetur, non bili, ſed lymphae coagulabili proprium eſſe: talem huius olei miſcelam, quae ſaponiformem miſcelam conſtituat, in bile non adeſſe, maſſam denique acidorum ope a bile ſeparatam indolem adipoſam non habere, ſed ſulphuream.

Experimenta etiam circa aërem in bile contentum instituta sunt, iisque, sed non copiosis, nec hoc modo institutis, vt omnem dubitandi occasionem amoueant, patere putat Noster aërem nullum in bile contineri.

p. 86. Maiorem attentionem merentur, quae de sale lactis saccharo aemulo in bile contento proferuntur. Experimentis in altera operis parte describendis eo scilicet Noster peruenit, vt siccatione et lotura lapideam ex bile massam obtineret. Haec massa spiritui nitri dulci iniecta in eo liquata est, remansere tamen corpuscula alba, subrotunda, quae dentibus fracta et saliua soluta saporem dulcem excitarunt. Eadem corpuscula in alia lapidea materie cum nitri spiritu non tractata crebro se exhibuerunt. Sed bouilla bilis verno tempore collecta hunc salem tantum exhibuit. In humana, anserina, piscina bile experimenta summa cura instituta eam non demonstrauerunt.

Varia etiam circa ferri praesentiam in bile experimenta instituta sunt. Vitrioli oleum bili veteri adfusum coagulationem solitam statim induxit. Elapsis diebus aliquot liquor, in quo coagulum subsederat, pulchre viridem colorem, et vitriolicum saporem habuit, cum lixiuioso tamen sale non efferbuit. Gallarum decoctio huic liquori adfusa colorem in illo lacteum, non pellucidum statim induxit. Eundem colorem produxit spiritus salis ammoniaci liquori adfusus. Natum autem postea sedimentum est, nullum ferrum continens. Nec aliis experimentis ferri in bile praesentia euinci potuit.

Quibus omnibus copiosissime et cum experimentis plurimis expositis, ex quibus sequitur, alcalinum salem, oleum, aërem, ferrum partibus bilem constituentibus adnumerari non debere, ad veras partes bilem constituentes transitus est.

Vt

Vt autem hae partes exacte cognoſcantur, ſcire p. 98
expedit, bilem ex duobus diuerſis humoribus conflari, humore ſcilicet ipſi proprio et lympha coagulabili. Lympham coagulabilem in ea contineri, coagula ab acidis adfuſis in ea oriunda iam probant. Haec vero coagula lympham puram non exhibuerunt, eo tandem Noſter peruenit, vt eam puram obtineret.

Sed quodnam principium bili amaritiem, colorem, eam proprietatem, qua flamma admota inflammatur, qua cum ſalibus lixiuioſis in hepar ſulphuris mutatur, impertit? Hoc inflammabile ſine dubio eſt. Eiusque principii praeſentiam experimentum euicit, quo calx viua humori iniecta, ex quo coagulum omne iam ſubſederat, humori aquoſo penitus et omnis ſaporis experti colorem viridem, odorem bili recenti proprium, ſaporem amarum, et acido adiecto pronitatem ad coagulandum impertiit.

Terrae in bile praeſentiam euicit experimentum, quo bilis inſpiſſata, aqua ſoluta, in eaque ſaepe lota, terram reſiduam exhibuit gryſeam, omnis ſaporis expertem, odore moſchum referente praeditam, inflammabilem, ablato vero inflammabili principio calcaream cum acido phoſphori in ea contento.

Aquoſus humor ex putrida bile praeparatus, inodorus pariter et ſaporis expers, calce viua adiecta ita mutatus eſt, vt colorem ex fuſco flauum putridae bili aemulum indueret.

Secretionem bilis quod attinet, in eo quidem Noſter cum BOERHAAVIO conſentit, ſanguinem ex portarum vena iecinori allatum putridarum ſubſtantiarum partem admodum copioſam continere, non vero concedit, hunc ſanguinem eam ipſam ob cauſſam lixiuioſo ſale refertum eſſe, quum lixiuio-

ſus ſal putredinis ſummae ſoboles ſit, quae in viuo animali corpore locum habere nequeat: affirmat potius, quum inflammabilis principii euolutio ſolutioque a putredine primum producatur, eundem ſanguinem hoc principio plenum ad iecur conuehi. Eiusdem principii inflammabilis copiam ſanguis in ſplene ſtagnans liquatusque contrahit. Arteriis hepaticis id tribuitur, quod partes craſſiores cum inflammabilis principii parte, terreas et mucoſas ex ſanguine ſecernant.

p. 117. Altera operis parte *bilis proprietates et agendi modi, nec non bilis in corpore animato vſus* pertractatur.

Externas bilis proprietates quod attinet, vidit Noſter, bilem ab hiemali frigore in glaciem lamelloſam tranſiiſſe, inſperſo lamellis liquore a frigore 19. graduum thermometri Reaum. non coagulabili, ipſam bilem ſerius a frigore ſemper, et ad gradum tantum 6. coagulari. Siccatam ignique admotam ignem concipere, at facile exſtingui, agitatam in ſpumam mutari, in humido aëre admodum liquari.

Bilis in olea varia actis variis experimentis varie demonſtrata eſt. Olea expreſſa varia bilis a diverſis animalibus deſumta non ſoluit, non in vnum corpus redegit, quamuis admodum agitaretur mixtus humor. Nec tritura oleo bili admiſcendo ſuffecit. Amygdalae cum bile tritae emulſionem non dederunt, amygdalino oleo tritura expreſſo bili pertinaciter innatante. Nec hoc effecit bilis, vt communis aqua oleo admiſceretur. Eadem perfecte phaenomena deſtillata olea exhibuerunt bili nullo modo, nec aqua interueniente, admiſcenda. Balſamum Peruuianum aliaque mutata quidem ſunt paululum, Peruuiano lacteus color inductus eſt, balſamum vero de Copaiua in cremorem mutatum, at

at aquae haec balſama non admixta ſunt. Subſedere in fundo vaſis reſinae qualescunque naturales et arte factae.

Nunc ad veram bilis actionem tranſitus eſt. Prima Noſtro eſt, *quod oleum ex ſubſtantiis, quibus admixtum eſt, propellat.* Charta oleo ricini ſaturata aquam non tranſmiſit, bilem vero ſtatim. Oleo ſaturata charta emporetica bilem non tranſmiſit. Literarum notae chartae a typographis impreſſae deletae ſtatim ſunt, ſi talis charta bili exponeretur. Concluſio ex his experimentis omnibus eſt, bilem, quam amicam oleis BOERHAAVIUS putaverat, iis inimicam pertinaciter eſſe. p. 145.

Sed peculiarem agendi modum bilis habet olea qualiacunque in cremorem mutando. Hic modus agendi bili proprius, et ab omnibus hactenus non viſus, experimentis compluribus demonſtratur, admixta bile oleo amygdalarum, ricini oleo, cum ſapone ſoluto, ipſis amygdalis minutim conciſis, lacti. Eundem cremorem bilis ſumme foetida produxit, bouilla, humana, ſemperque hic cremor natus eſt, admixto, licet ſaepius bili, quae olea in cremorem mutauerat, recenti oleo. Bilis vncia olei tenuioris ſcrupulum in cremorem mutauit. Bilis, quae exhalatione craſſior euaſerat, vncia olei ſcrupulos duos in cremorem mutauit.

Altera bilis actio ea eſt, quod acidam fermentationem impediat. Lac bili mixtum elapſis horis XXIV. acidum odorem non exhibuit, nec fermentationis vllius indicia, ſeruata in calido loco miſcela. Sed partes lactis admixta bilis perfecte ſeparauerat. Acidam panis ſecalini dentibus maſticati fermentationem in ſpirituoſam bilis addita ſtatim mutauit. Bilis pani addita, qui fermentationem acidam non paſſus fuerat, fermentationem accelerauit, ſed non p. 161.

 acidam,

acidam, verum ſpirituoſam. In putredinem maſſa poſtea tranſiit, ſine vllo acidi veſtigio.

Experimentis nunc eruitur, quid acida in bile recente et putredine corrupta efficiant. Vini acetum bili recenti additum eam non mutauit. Vitrioli oleum in eadem bile ſedimentum profunde viri-deſcens produxit. Elapſis aliquot diebus eadem bilis ab eodem oleo in albidos grumos coagulata eſt. Experimenta omnia comprobarunt, acida in recentem bilem aut non, aut leuiter agere, in bile vetuſta vero coagulationem ſtatim producere. Bile acidis mixta, liquor, adiecto lixiuioſo ſale, acidi nulla indicia dedit.

p. 171. Quaeſtio nunc eſt, quomodo chylus praeparetur. Chymus, qui ex Noſtri ſententia in ventriculo acidae fermentationis initia paſſus fuerat, in duodeno inteſtino cum bile miſcetur, quae eum penetrat, praeſentem iam fermentationem accelerat, acidam fermentationem in ſpirituoſam mutat, aërem expellit, ſales obtundit, particularum oleoſarum cohaeſionem cum aliis partibus ſoluit, easque, cremoris forma, ſine vllo muci adiumento in chymi ſuperficiem propellit. Isque cremor chyli nomen habet.

p. 177. Tertia operis particula plurima continet, quibus quaeſtiones variae enodantur. Prima eſt, num bilis lactis coagulationem impediat. Experimenta docent lactis coagulationem a bile non praepediri, illius potius coagulationem a bile induci, eamque ea fortiorem eſſe, quae a vini aceto inducitur.

Altera eſt, num bilis aëris in inteſtinis contenti copiam minuat. Experimenta probarunt, aërem non minui, imo a bile addita augeri.

Tertia eſt, num bilis in ſanguinem retrocedat, quod de bilis ſubtilioribus particulis affirmatur, de naturali vero bile negatur.

Quarta

Quarta eſt, num bilis ſanguinem ſoluat. Sanguinem in grumos coactum non ſoluit. Quum autem ſanguis, vena ſecta, in vas infunderetur bilem calefactam continens, ſanguis ſero coiit, coagulata pars admodum mollis attactu fuit. Patet hinc, ſanguinem a bile ſolui.

Quinta eſt, num excrementitius humor bilis ſit. Secretorium et excretorium ſimul eſſe aſſeritur. p. 195.

Sexta eſt, num bilis in chylo parando ipſa mutetur. Excrementa aluina humana cum aqua terendo tractata aquae flauum colorem dederunt. Adfuſo huic aquae vitrioli oleo, aqua ſedimentum depoſuit, coagulo accedens, rubrum. Concluſio eſt, bilem non mutari.

Septima eſt, num bilis in veſicula fellea contenta hepaticae praeſtet. Adſeritur, eam praeſtare, omniaque experimenta optatum magis habuiſſe ſucceſſum, bile ad ea adhibita, quae mora aliqua vim fortiorem contraxerat.

Octaua eſt, num bilis cum adipe conueniat. Bilis grauitatem ſpecificam longe maiorem habet, amarities pinguedinis ranceſcentis et amaricantis longe alia eſt, quam ea, quae bili propria eſt. Sapo demum ex bile praeparari nequit.

Tandem rationes in fine operis copioſae adducuntur, quare lac, morbo putrido perdurante ano iniectum, ſtatim coaguletur, quare homines, in quibus bilis abundat, nullo ſymptomate acidum indicante vexentur, caet.

VII.

Materialien für Gottesgelahrheit und Religion. Ersten Bandes zwote, dritte und vierte Sammlung. Gera bey Beckmann. 1785. *in* 8*vo.*

i. e.

Materialia ad theologiam et religionem. Voluminis primi fasciculus II. III. IV.

Ad medicinam biblicam pertinentia plura in hoc opere occurrunt ab ACKERMANNO, V. Cl. profecta, quorum breuem enarrationem exhibere lubet. Primi fasciculi censuram iam dedimus *).

p. 57. Altera pars enarrationem morborum exhibet, qui in noui testamenti libris memorantur. De paralysi noui testamenti inprimis agitur, quam inter sanatos a sospitatore nostro morbos biblici scriptores frequenter memorant. Difficultatem autem quandam explicationis habent symptomata paralysi a sacris scriptoribus adscripta, huic morbo alias non communia, dolores ingentes videlicet, *βασανοὶ*, qui summum cruciatuum gradum indicant, aliaque non paralysi, quo sensu apud medicos sumitur, sed potius articulorum rigori communia.

Vt autem paralysin noui testamenti interpretes medici paralysi medicorum accommodarent, in varias sententias transierunt. Quidam, videntes, paralysin in colica pictonum dolores ingentes sequi, eiusdem generis has paralyses fuisse putarunt, sed parum sano consilio; de pictonum enim colica constat, vtrum eo tempore homines tam frequenter inuaserit. Alii rarissimis exemplis resolutionis nervorum ducti, in qua motus deficit, sensus autem subin-

*) In Commentar. nostror. Vol. XXV. part. III. p. 472.

ſubinde paulo acutior remanet, noui teſtamenti paralyſin pro tali habuerunt: verum nec apud hos veritas eſſe poteſt, ſiquidem tam rara reſolutionis neruorum cum dolore in partibus adfectis aucto exempla ſunt, vt Noſter vix vnum alterumue in libris medicorum omnis aeui inuenerit. — Suadet hinc ſana ratio, vt diſpiciatur, quid veteres de paralyſi ſenſerint, quorum in morbis notiones noui teſtamenti ſcriptores forte ſequuti ſunt: verum nec hi ſub paralyſeos morbo alium intelligunt, quam talem, in quo aut ſenſus motusque, aut ex his alter reſolutus ſit, de ſenſu aucto motu deperdito in paralyſi non loquuntur, licet diuturnitatem morbi ſummam, difficultatem ſanationis, corpus mouendi impotentiam, caet. omnes concedant. Hinc alii ad ſpaſmos tranſiere, cum paralyſi coniunctos, vt G. W. WEDELIUS, qui vero dolorem non excitant; alii verbum βασανίζεσθαι non de doloribus vere exiſtentibus, ſed de morbi magnitudine, intenſitate et difficultate intellexerunt.

Verum aliam ſententiam, et quidem iure, vt videtur, Noſter tuetur. Praemonitis quibusdam de morbis, qui in nouo teſtamento memorantur, maxime ex methodicorum veterum ſcriptis ſyſtemateque explicandis, quaenam COELIUS AURELIANUS de paralyſi ex antiquiorum methodicorum ſcriptis tradiderit illuſtrantur, et cum iis, quae noui teſtamenti ſcriptores de paralyſi memorarunt, conferuntur. Ex iisque patet, duo paralyſeos genera methodicis fuiſſe, alterum *extenſione*, quod paralyſis recentiorum veterumque omnium eſt, alterum *conductione* effectum, in quo articuli cum dolore contrahuntur, et motus cum dolore difficultas eſt. Hanc conductione effectam paralyſin methodicorum, ſiue articulorum contracturam recentiorum paralyſin fuiſſe, quam in nouo teſtamento

 ſcri-

ſcriptores memorant, collatis methodicorum compluribus cum ſcripturae ſacrae locis copioſe probatur.

Tandem, quidnam miraculi in ſanationibus huius paralyſeos ſpeciei a Chriſto copioſe peractis ſubſit, expenditur, eam praeſertim ob cauſſam, quoniam plures e recentioribus omnia ſoſpitatoris noſtri miracula in ſanandis morbis peracta negare, ſaltim parui facere videntur. Probatur autem, paralyſin N. T. talem morbum non eſſe, qui adhibita quacumque naturali medicina ſubito cedat, et ſanationes paralyſeos a Chriſto breuiſſimo tempore peractas vim communes naturae vires excedentem certiſſime ſupponere.

p. 24. Tertia parte de partium ſingularium corporis humani extenuatione agitur ad loca S. S. 1. Reg. 13, 4. Matth. 12, 10. Marc. 3, 1. Luc. 6, 6. Ioh. 5, 5. illuſtranda. Ξηρότης Graecorum eſt, aridura membrorum Latinorum, cui explicandae Cl. vir operam dedit. Hoc nomen morbo dederunt LXX. interpretes, quo Ierobeam rex affectus eſt, quum ſacris adminiſtrandis temere operam daret. Aridura articulorum cum contractura eum hominem affectum fuiſſe putat Noſter, qui ad Betheſdae piſcinam per longiſſimum tempus decubuerat, non paralyſi, vt quidam putarunt; paralyſis enim aut ſenſus, aut motus, aut amborum impotentiam ſupponit, qua aeger ad Betheſdae piſcinam decumbens non laborauit.

Notandum in morbo regis Ierobeam maxime hoc eſt, quod protenſa manus, morbo rege ſubito adfecto, hunc ſitum retinuerit, adeo vt rex retrahere ad truncum manum nequiuerit. Aegri vero noui teſtamenti eodem aridurae morbo adfecti adfectos articulos extendere non potuerunt. Videtur adeo aeger ad Bethesdae piſcinam a Chriſto ſoſpitatore ſana-

ſanatus infernos articulos retractos habuiſſe, cum corpus quidem, attamen lente, mouere poſſet, non tamen ab altiori loco in profundum decedere. Sequitur inde, regem Ierobeam, licet verbis morbus eius deſcribatur, quae exſiccationem manifeſte ſupponunt, morbo diuerſo ab iis laboraſſe, quo aegri N. T. adfecti fuerunt. Nec fieri potuit, vt protenſum regis brachium exſiccaretur, ſi etiam ſupernaturalem in inflicto hoc morbo vim ſtatuimus, quum exſiccatus articulus qualiscunque, naturali lege retrahi ſemper attrahique debeat. Indeque Noſtro concluſio eſt, regem, terrore ſubito et ingenti a prophetae aduentu prehenſum, tetano manus extenſae particulari adfectum eſſe.

Vera manus aegrae aridura aeger laborauit, cuius mentio Matth. 12, 10. Marc. 3, 1. Luc. 6, 6. occurrit. Nec de morbo, quo aeger ad Betheſdae piſcinam decumbens laborauerit, dubitationes magnae ſunt, maiores autem circa ſalutiferam piſcinae ipſius virtutem a doctis viris motae ſunt.

Complures medici virtutem hanc ab animalium partibus in hac piſcina maceratis et putreſcentibus deduxerunt, ſed haec explicatio difficultatibus ſummis oppreſſa eſt. Minorem longe difficultatem in explicando hi habent, qui omnem vim piſcinae a particulis mineralibus coeno inſitis, motoque coeno cum aqua aquae ipſi communicatis explicarunt.

Quarta parte de mortuis in vitam reuocatis, p. 73. quorum mentio in veteri et nouo teſtamento occurrit, agitur.

Omnia eo redeunt, vt diſcrimen vere mortuorum, eorumque, qui apparenter mortui ſunt, recte conſtituatur. Apparens mors Noſtro ea eſt, ſi, ſublatis effectibus virium vitalium externis omnibus, in organis interioribus, corde, vaſis maioribus, motus adhuc quidam locum habet, arte, admota

mota debita medicina auxiliisque, resuscitandus. Alia eiusdem mortis species ipsi ea est, si, suspensis ad tempus virium vitalium effectibus penitus, ipsae vires vitales earumque organa in hoc statu sunt, vt adhibito conuenienti auxilio sopitae vires excitari iterum possint.

Notissima medicis exempla sunt hominum, quos vere mortuos plurimi putauerant, in vitam reuocatorum, quae copiose ab Auctore nostro, in theologorum vsum, ad quos talia non copiose proueniunt, sunt prolata. Notissima sunt, quae de incertis admodum mortis verae signis, de diligenter iis explorandis, medici copiosissime exposuerunt.

p. 97. Traditis copiose iis omnibus, transitus ad ea est, quae de mortuis in vitam reuocatis in veteris nouique testamenti scriptis occurrunt. Puer, quem Elias in vitam reuocauit. I Reg. 17, 17. morbo sine dubio laborauerat subitaneo, a pituitosa constitutione oriundo. (Conuulsiones supponere videtur Noster, aut epilepsiae insultus.) His morbis, si subito necant, apoplexia satis frequens est, subinde animi deliquium, perdurans syncope. Modus, quo Elias vitam puero reddidit, satis probat, puerum vere mortuum non fuisse; Elias enim suum calorem puero impertiit, et pressione oppressam respirationem reuocauit. Nec pertinaciter vita sopita sanationi restitit, puero post adhibitum auxilium reuiuiscente.

Puer, quem sol nimius laeserat ita, vt vita ipsi non superesset, omnia insolationis symptomata passus est, et apoplecticorum modo vita priuatus. Ex his multi in vitam reducuntur, debito adhibito auxilio. Tale auxilium adhibuit Elisa exanimi puero, cuius corpus in locum soli non expositum translatum fuerat, spiritum inhalando.

Vitam perfecte non perdiderat is, qui iniecto corpore ſuo in Eliſae ſepulcrum in vitam reducebatur. II Reg. 13, 21. Plura huic opinioni fauent, propera admodum Iudaeis ſueta cadauerum ſepultura, cadaueris in antrum ſepulcrale Eliſae proiectio violenta.

Eutychum (Act. Apoſtol. 5, 6 — 10.) ipſe Paulus non pro mortuo habuit, animam, ψυχὴν, ipſi adhuc ineſſe omnibus dicens. Frequentia omnibus paene ſunt ſymptomata mortem perfecte referentia, quibus caput vehementer laeſum eſt.

Iairi filia, Matth. 9, 18. Marc. 5, 22. Luc. 8, 41. ſtatim vitam ediderat, quum Chriſtus in auxilium vocaretur. Morbi, quo occubuit, nulla mentio apud ſcriptores eſt. Ipſe adeo ſoſpitator noſter confeſſus eſt, animam puellae adhuc ſupereſſe dormienti, nulla vitae indicia edenti. Phyſici tamen auxilii nulla mentio occurrit, niſi quod Lucas perhibeat, Chriſtum alta voce exclamaſſe, manu illius prehenſa.

Minorem longe dubitationem admittit adoleſcentis hiſtoria Luc. 7, 11. a Chriſto, quum ex vrbe efferretur, quaſi in tranſitu in vitam reuocati. Omnia in hac hiſtoria opinionem confirmant, iuuenem vere mortuum, aut ſaltim ſupernaturali vi in vitam reuocatum eſſe, phyſica auxilia adhibita nulla, reuocatio in vitam verbis: adoleſcens ſurge, peracta, caet. Minimam, imo nullam penitus dubitationem Lazari hiſtoria admittit, cui, vere mortuo, diuina ſoſpitatoris omniaque humana longe excedens vis vitam ſalutemque reddidit. p. 112.

VIII.

VIII.

FRANCISCI HENR. BIRNSTIEL, *med. Doct. ciuit. Bruchsaliens. atque in eadem copiarum militarium, nosocomii F. F. misericordiae ad St. Lazarum dicti, orphanotrophii et sophronisterii nec non caeteri principatus Spirensis cisrhenani ordinarii physici et medici*, de dysenteria liber, sistens praeter completam dysenteriarum in annis 1778. 1779 et 1780. epidemicarum historiam huius morbi, singularem naturam, caussam et Hippocraticam medendi methodum vna cum perbreui morborum intercurrentium recensione. Mannhemii, impensis C. F. Schwan et Goetz. MDCCLXXXVI. 20 pagg. in 8v.

Frequentissimus perniciosissimusque dysentericus morbus quum sit, laudabili cura factum est, vt magistratus medicique praestantissimi illi partim auertendo, partim mitigando, operam darent, efficacem quidem felicemque in eo, quod diri morbi potestas noxia decreuerit, non talem autem, vt parcum ex hac peste periculum hominibus supersit. Hinc et sua Noster conferre ad eiusdem morbi historiam et curationem, suadentibus inprimis summis in arte medica viris IO. PETRO FRANCK et MAXIMILIANO STOLL, non recusauit, tradita primum morbi atrocis a se obseruati historia, expositis postea caussis ex auctoribus medicis, tandem curatione morbi data.

Historia dysenteriae anni 1778. *vna cum succincta et generica morborum intercurrentium recensione.* Pleuritis rheumaticam indolem habens, nec solis sputis, sed sudore et vrina simul iudicata, hyeme grassata

eſt, poſtea idem morbus putridae labi adiunctus eryſipelatoſam pulmonum inflammationem concitavit, non venaeſectione, ſed vomitu, alui fluxu concitato, quem aegri cum leuamine tulerunt, ſanandam. Morbus ante vigeſimum diem vix iudicatus eſt, neque decurſum, ſuetum aliis acutis morbis, ſeruauit. Arnicae radices, camphora, ammoniacus ſal, ad hunc morbum admodum valuerunt.

Intercurrentes huic morbo febres remittentes, gaſtricae, copioſae, eryſipelati aut veſiculari exanthemati in capite adiunctae crebro obſeruatae ſunt, quae in intermittentem tertianam frequenter transiere. Iunio menſe, ſub ardoribus ſolis intenſiſſimis diarrhoeae huic febri copioſe adiunctae ſunt. Iulio febris cum torminibus et depreſſorum ſpirituum vitalium ſymptomatibus aucta eſt, aegrique in inteſtinorum difficultatem delapſi ſunt, quae Auguſto menſe, ſparſo admodum contagio, homines, nulla aetate excepta, inuaſit. Rheumaticam indolem morbus, primis diebus, manifeſte habuit, bilioſis ſimul ſordibus ſurſum turgentibus, vomitu immani cum acerbo dolore iuncto ſimul vtplurimum excitato. Vomitum aluus torminoſa, copioſa, crudeli teneſmo iuncta, excepit, morbusque in initiis, adminiſtrata leniter purgante et mucilaginoſa medicina, facile depulſus eſt. Qui grauius aegrotabant, tertio die horrore nouo correpti ſunt, cui ſiccus calor cum ſcabra ariditate, ſiti, ſummas anxietates, ſingultum aut ſingultuoſos ructus inducente, ſucceſſit. Largi viſcidique ſudores tormina admodum intenderunt, aluus autem copioſe quidem, at parca, ichoroſa, ſanguinolenta, ſpumoſa, vna cum inteſtinalis tubi ramentis reddita eſt, flammea ſimul et paene intercepta vrina. His omnibus adiuncta ſummae debilitatis et neruorum peſſime adfectorum ſymptomata.

Poſt

Poſt quatuor aut ad ſummum duodecim dies febris vel in ſanitatem tranſiit, vel in exquiſite putridam, anginam inflammatoriam, parotides inflammatas, in decubitus ad articulos, vel in maniam mutata, aut ſanguinis profuſione quadam iudicata eſt. Nouam autem febrem horror leuis, minutis torminibus, indicauit. Adiuncta ei ſymptomata peſſima quaeuis, ſingultus, extremorum frigus, internis partibus calentibus admodum, abdominis inflatio, mors. Vomitum concitantes medicinas non facile, nec ſemper tulit morbus, ob internarum inflammationum metum: plus effecere purgantia mitia, ex rhei radice confecta, mucilaginoſa, dolorem et neruos ſopientia. Sequuntur vndecim morborum hiſtoriae, quibus dicta illuſtrantur.

p. 65. *Hiſtoria dyſenteriae anni* 1779. Hyeme febres catarrhales acutae cum eryſipelatoſo tumore graſſatae ſunt, remittente vero Ianuario menſe hyberno frigore, pleuritides, pleuroperipneumoniae, morbique rheumatici acuti plures inuaſerunt. Febres inſultum, rheumaticorum inſtar, omnes paſſi ſunt, pectoris tamen acuti morbi tuſſi ſputis copioſe eiectis omnes iudicati ſunt. — Februario menſe, diuturnis exceptis morbi pauci, Martio vero exeunte colici dolores, torminibus cum teneſmo adiuncti, frequenter homines corripuerunt. Euacuantia parum ſucceſſerunt, ſignis tamen impurae colluuiei praeſentibus. Sanitas aegrotis mucilaginoſa medicina et camphora cum nitro data reſtituta eſt. — Poſtea remittentes et intermittentes febres, venae ſectionem facile ferentes, phlogiſticae, poſtea euacuantibus medicinis ſanandae apparuerunt, et dyſenterici morbi Aprili menſe initia, qui a Iulio vſque ad Octobrem menſem latiſſime diſperſus plurimos corripuit pluresque iugulauit. Exortum dupli-

duplicem habuit, alterum, febri inſigni laſſitudine adiuncta, cum vomendi conatibus, qui tamen absque colluuiei impurae indiciis perſtiterunt, quo in caſu mucilaginem praebentes medicinae cum maximo leuamine ſucceſſuque datae ſunt, alterum, cum plurimo ardore, aluo copioſa, ſanioſa ſtatim, lotio intercepto, eryſipelatoſo oris tumore, ſordium in primis viis collectarum ſignis, dolentibus praecordiis. Qui morbus vbi in vltimum ſtadium, illi perfecte ſimile, quod elapſo anno finem triſtem vtplurimum morbo imponebat, tranſiit, accedente praeſertim ſingultu; ſemper paene mortem attulit. Dicta, ſex morbi hiſtoriis adiectis, copioſe illuſtrantur.

Hiſtoria dyſenteriae anni 1780. Rheumaticam p. 91. iterum indolem dyſenteria huius anni, morbique eam praecedentes alii habuere. Martio menſe frigidiſſimo et hyberno magis, quam verno, copioſiſſimi biliosi morbi, rheumaticum genium habentes, exſtitere, inprimis bilioſa pectoris inflammatio, venaeſectione, iterata etiam, datis poſtea emeticis et aluum leniter ducentibus medicinis, et veſicante emplaſtro dolenti pectoris regioni impoſito ſanata. Quosdam etiam, rheumatiſmis antea affectos, ſilente dolore attonitus morbus inuaſit, at veſicantibus et antimoniatis medicinis reſtitutos. Aprili menſe inflammationis nota in pectoris acutis morbis manifeſtior, qui tamen bilioſam manifeſtam indolem habebant, vt adeo pleuritis ictero etiam iudicaretur, acido - dulcibus et ſaponatis medicinis facile profligando, aut bilioſa diarrhoea ſpontanea, larga, aliquot dies perſiſtente. Sudor pauciſſimis erupit. Morbus eodem modo, quam Martio menſe, ſanatus eſt. Variolae etiam diſcretae graſſatae ſunt, duranteque hoc populari morbo ad vnum fere omnes alio morbo, varioloſo multum adfini, vexabantur,

remittente febre, cum tuſſicula et crebra ſternutatione, lacrymantibus oculis, accelerato ſpiritu, aquoſo vomitu, difficili deglutitione, ſopore, qui tamen mortem vix vlli intulit, ſudore quippe ſpontaneo, ſalutari iudicatus.

Iulio remittens bilioſa febris cum torminibus et aluo ſubinde ſanguinolenta apparuit, ſanguinis detractione, mucilaginoſa medicina, et ſale ammoniaco ſanata. Quosdam dyſenteria iam intercurrens necauit. Auguſto menſe arthritis inflammatoria, rheumatici et eryſipelatoſi maligniſſimi ingenii morbi, furunculis et anthracibus coniunctis, periculoſiſſime decurrentes et quosdam adeo necantes, obſeruati ſunt. Dyſenteria ſimul plurimos inuadens Nouembri menſe demum ſiluit, aut cum impuritatis in primis viis collectae ſignis aegrotantes inuadens, aut ſine iis. Facilius morbum tolerarunt, quos febris ſtatim corripuit, difficilius, qui ante febrem tormina per aliquot dies fuerant perpeſſi; in his enim vires aegrotantium ſtatim admodum lapſae ſunt. Morbum vtrumque ſudor calidus excepit, quo perfecte iudicatus eſt. Aegrotantium hiſtoriae nouem adiectae ſunt, quibus epidemiae indoles et medendi methodus illuſtrantur. Qui dyſenterico morbo colluuiei impurae experte laborarunt, mucilaginoſis praeſertim medicinis et ammoniaco ſale reſtituti ſunt.

p. 131. Morborum, quas hactenus commemorauimus, hiſtoriae, tribus ſectionibus pertractantur. Quarta *de cauſſis dyſenteriae* agitur. Sed in his enarrandis nimio fere et inutili ſtudio auctor verſatus eſt. Quum enim conſtet inter medicos, auctores in diuerſas admodum de dyſenterici morbi originibus et natura opiniones tranſiiſſe, veterum inteſtinorum difficultatem longe aliam, quam recentiorum, fuiſſe, latamque admodum eiusdem morbi apud veteres ideam,

ideam, ſequitur, veteres alias etiam longe morbi ſui cauſſas dediſſe, quam recentiores, qui ſub dyſenteriae nomine non tam late patens morbi genus comprehenderunt. Hinc ad vtilitatem qualemcunque huic tractationi conciliandam certe opus fuiſſet ſegregatione quadam idearum, qua omnis vitata confuſio certoque morbo certae cauſſae aſſignatae forent: ſed hoc non perfecit Noſter. Plura quidem legit, verum ſine ſtudio rerumque iuſta aeſtimatione, vt adeo haec libri pars non digeſtam bene vſuique commodam cauſſarum enumerationem, ſed inconditam nullamque vtilitatem afferentem rerum ab auctoribus diuerſis, mendacibus et vera referentibus, farraginem contineat. Nec eſt, quod eam ob cauſſam Noſtrum laudemus, quod adducta librorum a ſe lectorum tanta mole doctrinam quandam affectet, ſiquidem tale doctrinae genus facile ſibi comparare quisquam poteſt, qui libris ſufficienter inſtructus, res in iis contentas transſcribere quidem, at digerere, vera a falſis, conuenientia reique illuſtrandae accommodata a contrariis ſeparare, omniaque, vt vtilitatem adferant, in lucido ordine, quem requirunt, exponere, non valet. Hinc fuſa haec tractatio operi magis detrimento, quam ornamento eſt, et in rebus medicis nondum confirmato ſatis tyroni plus noxae, quam vtilitatis, adferet.

Eadem paene valent de his, quae quinta ſectione pertractata ſunt, ſpecioſo admodum titulo: *de* p. 156.
indole et ſede morbi dyſenterici ornata, in qua auctori propria nulla ſunt, ſed omnia ex aliis auctoribus, ſine vllo probatorum delectu, et ſine plurimo ordine prolata, adeo, vt, lectis diligenter omnibus, ſpei, quam ex titulo conceperamus, tam male inſenſeque haec tractatio reſponderit, vt falſa quidem plurima, ambigua quaedam, vera admodum pauca, eaque omnibus medicis notiſſima, copioſiſſime

expoſita legerimus, naturae et ſedi morbi dyſenterici lucis nihil adfundentia, tyrones adeo facile a veritatis iuſto tramite deducentia, nec conſummatis medicis quid vtilitatis adferentia.

p. 187. Eadem plane in ſexta ſectione obſeruata ſunt, qua *de dyſenteriae curatione* agitur, ita tamen, vt auctorum variae ſententiae in claſſes quasdam redigantur, curatioque ſecundum has claſſes pertractetur. Hae vero claſſes Noſtro ſunt:

1) *putarunt auctores, vt illa, quae ducere oportet, per loca conferentia, et quo maxime natura vergit, ducantur,*
2) *alii adſtringentia eaque ſola, ſine aliis medicinis, omni morbi tempore praeceperunt,*
3) *alii denique curationem inuiſcantem et demulcentem, ſubiuncta leniter euacuante, et antiphlogiſtica, commendarunt.*

Etſi autem negari non poteſt, medicos in dyſenterici morbi curatione in diuerſas partes tranſiiſſe, et recentiores quidam medici alui ſolam et continuatam purgationem ad dyſenteriam ſanandam praeceperunt, adſtringentibus tamen recentiores medici (veteres enim aliam morbi naturam ſuppoſuerunt, nec tamen in ſolis adſtringentibus acquieuerunt) vniuerſam dyſenterici morbi curationem non comprehenderunt, ſed purgata prius aluo laxatisque inteſtinis, purgationes cohibendas cenſuerunt. De mixta autem hac medendi methodo, quae admodum inualuit, et ſine qua dyſenteriae curationem abſolui vix poſſe, plurimi auctores ſtatuunt, Noſter vix loquitur, vti et ea ſilentio fere penitus praetermiſſa eſt, qua, demto inteſtinali tubo anodynis medicinis mordaci ſenſu, deceſſus minui ſolent et requies aegro dolorum reddi. Caeterum et hac ſectione res hoc modo expoſitae ſunt, vt auctor copioſiſſimos quidem auctores citet, ſed de ſuis nihil

hil adferat, nec diiudicandis confutandisue aucto-rum opinionibus falsis operam det.

Sed *propria super morbo dysenterico sensa* aucto- p. 242.
ris nostri septima sectione proponuntur. Ait, se, longo tempore auiis locis peragratis, nullius ante solo tritis, eo tandem deuenisse, vt determinandae ac firmissimo talo stabiliendae *vnicae, genuinae morbi dysenterici caussae, naturae, sedi, ac medendi normae* se parem factum non temere confidat.

Quae si ita essent, certe nullo praeconio esset opus; hedera enim vinum auctoris non indigeret. Iudices postulat Noster, sed theoria, quam hiatu tanto promisit, ipsius, talis est, vt etiam sine iudicio cadat. Quod re ipsa sine dubio magis probabitur, quam speciosis verbis, quibus ipse carus noster post diuturnas sudationes et algores inuentor vsus est:

„*Causam morbi dysenterici exsuperantem aëris hepa-* „*tici seu sulphurei foetentis copiam, alcalina acrimonia* „*plus minus imbutam largius, aut parcius, citius, aut* „*serius, continuo, aut tardius, modo ex humoribus in-* „*quilinis, maxime tamen gastricis, modo ex ingestis* „*euolutam, modo ex resorptis effluuiis reliquos humo-* „*res eadem peste inficientibus vberius in tubum alimen-* „*tarem* — alterum praeter pulmones sanguinem „a superabundante vel phlogisto, vel mephiti alca- „lina depurans, atque hodie aut plane ignotum, „aut saltem admodum obscure patens solennius or- „ganon, *quouis medio depositam, ibique virtute sua* „*venenata ludentem, ac nauseas, ructus varios, singul-* „*tum, cardialgias, vomituritiones, actuales vomitus,* „*borborygmos, tormina, aluum crebram, parcam, di-* „*uersissimam, subinde nullam, tenesmum varium, pro* „*ratione sedis, quam occupat, ac tandem cum varia* „*febri, reliquam dicatam huic morbo symptomatum* „*familiam generantem dico.*"

En praesagii communis, fore, vt aërea de morbis doctrina reualescat, euentus felices! En de aëre chemicorum doctrinam in dirissimi morbi pathologiam introductam! En explicata per hanc doctrinam omnia tam belle, vt intellectum omnem superent! Non autem Nostro satis fuit, morbi atrocis nouam ex aëre explicationem tradere, placuit illi insuper famosam illam de aëre factitio vario chemicorum doctrinam nouo aëris genere, *aëre* scilicet *hepatico*, amplificare. O virum sane de chemia et pathologia ventosa meritissimum, o doctissimum caput!

Sed haec Nostro non sufficiunt. Subtilis etiam est, GAUBIUM aemulatus, vt paene mirer, virum, cui aliud meritum circa pathologiam haud est, quam quod melius omnia exactiusque digesserit, BIRNSTIELIUM nostrum in consortium elegisse: vt enim probet sua ventosus noster foedusque pathologus, et auctoritate ornet, dysenteriam morbum esse dicit, quem GAUBIUS *de materiarum singularium miscela in aequabili et cohaesione mutua imminuta dixerit.*

p. 246. Definitio autem dysenterici morbi ipsi haec est: „*Est colicae flatulentae species, ab extricatione aut secessione aëris caeteris humorum nostrorum massam constitutiuis partibus alias admixti, nunc vero naturam aëris hepatici alcalina acrimonia plus minus induentis nata, mediante cuius, tormina summe dolorifica, eaque vel vaga, vel fixa, solutionem alui acerbissimis sub doloribus, eamque modo tenuem et parcam, diuersissimi coloris et qualitatis, modo nullam plerumque vrgentia, producuntur, tracta quandoque in consensum vesica vrinaria.*"

Dignam suo inuentore definitionem plurimis illustrat desumtis ex scriptis chemicorum celeberrimorum, quae vero tam male quadrant, vt optimis rebus pessima quaeuis. Notanda in primis sunt,

quae

quae circa aëris hepatici ſulphurei praeſentiam in corpore humano proferuntur, inde explicanda, quod carus noſter vir de aëris phlogiſtici praeſentia in corporibus morborum quorundam generibus affectis quaedam audiuerit quidem, verum non rite intellexerit.

Caeterum vti mos viris eſt, qui noua vbique auide arripiunt, licet ſanae rationis, iudicii et experimenti lance nondum ponderata, praecipua dyſenterico morbo adiuncta phaenomena a noui huius hepatico-ſulphurei aëris vi explicantur, ratio, quare dyſenteria tempeſtate calida ſimulque humida graſſetur, quare regionibus tali aëre gaudentibus endemia ſit, quare putredini concitandae tam prona ſit, caet.

Sed nec haec ſagaciſſimo (vtinam ſcilicet ſagaciſſimo) naturae ſcrutatori noſtro ſufficiunt. Morbum dyſentericum, pro ſymptomatum et effectuum eius ratione vberius expendit, reſpectu ſcilicet ad aërem ſuum habito. Miaſma aëreum a putredine productum aëri atmoſphaerico commixtum vbi corpus organicum, fauente vitioſa aëris conſtitutione, intrauerit, fermentum ex Noſtri mente putredinoſum euadet, ſuccum nutritiuum hoc modo corrumpens, vt plaſticam vim amittat atque adhaeſiuam, et in tabum putridum diſſoluatur. Inde corpus calidius, humidius, diſſolubilius, bilioſius, mollius, febrium, haemorrhagiarum aliarumque praeternaturalium et colliquantium euacuationum generationi aptius. Hinc etiam ex ſua mente idem eſt principium putridae diſſolutionis demortuis, aeque ac viuis, niſi in viuis tempus ſuppetebat depurationi proprio demortui veneni exturbatori. — Omnia, verbo, quae ad origines morbi dyſenterici pertinent, ex hoc aëreo princi-

pio deducuntur, tranſitu etiam ad morbos putridos qualescunque, qui mire confunduntur, facto.

Sed non ſufficit Noſtro, origines, decurſum, effectus tranſitumque dyſenterici morbi hoc modo explicaſſe, tranſitus ipſi ad altiora etiam eſt, medendi videlicet methodum, in qua plurima proferuntur, quae glorioſum oſtentatorem magis, quam verum et fidelem naturae indagatorem miniſtrumque, redolent. Eluſa enim opera Clariſſimorum virorum, qui in infringenda morbi dyſenterici vi lethifera operae ſuae partem haud exiguam cum plurima laude et ſucceſſu ſummo poſuerant, Noſter, magno certe hiatu vanus et glorioſus promiſſor, gloriatur, *ſe primum primas lineas* (medicamenti ſcilicet antidyſenterici generalis et vniuerſalis) *indigitaſſe, qua ratione vna morte minus moriamur.*

Methodus autem eius omnem a dyſenteria mortem depellens haec eſt: Omnia ſcilicet eo redeunt, vt alcalinus aër corrigatur, vtque mediam naturam, ammoniacalem, adeoque putredini aduerſam, acquirat, vt, mixtione in viſceribus corporis internis inſtituta, ſpiritus MINDERERI emergat. Hinc ſuperflua putat, immo nociua omnia, quae exterminandae materiae per morbum corruptae aut ipſi morbidae fauent, vomitum concitantia, purgantia aluum, corrigi enim omnia in viſceribus debent, medicinis conuenienter datis. Haeque medicinae in eo conſiſtunt, vt arnicae florum infuſio cum aceto propinetur et aqua cum vitrioli ſpiritu copioſe potentur (ob aërem forte ex acidi mineralis in vegetabile actione natum.) His medicamentis factum eſt, vt morbus dyſentericus, ſiue inflammatorius, ſiue putridus, nunquam diem quartum curationis ab adhibita radicali medela transſcenderet, vtque per totum hoc tempus nec fomento, nec linimento, nec clyſtere opus eſſet.

Non

Non autem ſoli dyſenteriae curandae haec medendi methodus ſemper conuenit, verum etiam inteſtinorum inflammationi, ſiue a dyſenteria, ſiue a tubi alimentaris ſpasmis inductae.

Prophylaxis etiam morbi huic theoriae ſuperſtructa eſt. Qui diu noctuque inter dyſentericos verſantur, morbo rariſſime corripiuntur, ſi medicamento ex camphorae grano, aluminis crudi granis quatuor et ſalis ammoniaci granis duobus vtuntur. p. 311.

Habes nunc, commentariorum noſtrorum lector beneuole, methodum, qua dyſenteriam atrociſſimam mortis expertem reddere, ſine euacuatione, ſine dolorum lenimine, ſine adſtrictione plurima vales. Sed quam parum omnia ad dyſenteriam haec valeant, experimentis celeberrimorum virorum comprobatum eſt, qui aegros acidis copioſiſſime datis ſanare non potuerunt. Plura certe in dyſenteria medicamentis peragenda ſunt, quam Noſter, vana, nullo modo probanda theoria ductus, praecepit. Nos autem, licet impenſe laetemur, chemicam ſcientiam noſtris temporibus a tot ſummis viris magnopere nouis inuentis exornatam, pathologiae tamen fata dolemus vehementer, cui omnia vix inuenta, neque ſatis adhuc diſcuſſa, Minerua tam rudi applicantur, quaſi humanum viuum corpus alembicus eſſet, in quo omnia eodem modo ſuccederent, quali chemico igni ſubiecta ſuccedunt.

IX.

Aetiologie der Krätze, *von* JOHANN ERNST WICHMANN, *der Arzneygel. Dr. Königl. Grosbritt. Hofmedicus zu Hannover, Mitgliede der Königl. Geſellſchaft der Wiſſenſchaften in Göttingen und*

der Gesellschaft naturforschender Freunde zu Berlin. Mit einem Kupfer. Hannover, in der Königl. Hofbuchhandlung der Gebrüder Helwing. 1786. *in* 8. 9 *plagg.*

i. e.

Scabiei aetiologia, auctore IOANNE ERNESTO WICHMANN.

Rixas multiplices et contentiones eruditorum varias exanthematum in corpore animali variorum origines mouerunt, aliis ea a verminosa progenie deriuantibus, aliis vero ab humorum partim totius corporis, partim subcutaneorum aut spontanea, aut casu, aut artificio inducta corruptione. Quae rixae quum compositae nondum sint, LINNEO inprimis cum asseclis suis, celebratissimis maxima ex parte viris, exanthematum ab insectis vermibusque origines defendente, aliis vero easdem pertinaciter negantibus, operae pretium se facturum illustris opusculi huius, cum doctrina plurima et sagacitate in obseruando haud vulgari conscripti, auctor putauit, si in scabiei origines exactius inquireret.

Occasionem autem quum crebram admodum haberet propriis experimentis exactisque obseruationibus dubiam de scabiei originibus quaestionem enucleandi, omnesque obseruationes studio haud vulgari institutae illum de insectis, ad acarorum genus pertinentibus, scabiem inducentibus tam certum redderent, vt veram scabiem non exstare iure putet, quae animalculis talibus non producta et in alios propagata sit, laudabili opera, quae in priuatos suosque vsus didicerat, publici iuris fecit, plurimis praesertim nostris temporibus LINNEI, RO-

SEN-

SENSTEINII, PRINGLII aliorumque, qui ſcabiem ab inſectis vermibusque deduxerant, opinionem parui facientibus et negligentibus.

Ipſum autem opuſculum licet anguſto admodum 140 pagellarum ſpatio comprehendatur, plurima continet notatu inprimis digna illuſtrandis ſcabiei et aliarum efflorescentiarum originibus apprime inſeruientia, quorum paulo prolixiorem in commentariis noſtris rationem dare expediet.

Satis antiqua eſt de ſcabiei ab inſectis originibus opinio, originesque illius in eâ tempora cadunt, quibus animalis pathologia et aequiuoca generatio a medicis ſtabilita eſt. Sed hanc opinionem medici non habuerunt, vt ſcabiem ab inſectis produci adſererent, putredinem potius accuſantes et inſecta per eam nata. Saeculo vero XVII, quo microſcopiorum experimentis magis accommodatorum vſus inualuit, plures eorum adminiculo in nouis eruendis detegendisque verſantes, animalcula viua inſectaque vbique inueniſſe putarunt, mira quidem imaginatione ſubinde ſeducti, attamen etiam videntes armato oculo quaedam, quorum veritatem poſtera demum aetas demonſtrauit. MOUFETVS, Anglus, microſcopio ſine dubio adiutus, ſcabiem inducentes acaros in opere MDCXXXIV. edito deſcripſit, facta etiam Germani nominis mentione, quo probatur, Germanis haec inſecta diu iam nota fuiſſe. „Ita ſub cute habitat ſyro (ita acarum ſcabiei vocat), vt actis cuniculis corpori, praecipue manibus ingeneret, extractus acu et ſuper vngue poſitus mouet ſe, ſi ſolis etiam calore adiuuetur. Hoc obiter obſeruandum, ſyrones non in ipſis puſtulis, ſed prope habitare. Humore aqueo in puſtula abſumto vel exſiccato, breui omnes intereunt. Neque ſyrones iſti ſunt de pediculorum genere; nam illi extra cutem viuunt, hi vero non.“

Haec

Haec ex MOUFETO desumta verba nota ipsi fuisse haec insecta satis probant. Germanorum autem medicinales libros his temporibus conscriptos copiose euoluens Noster, vix loca inuenit, quibus nota medicis fuisse eadem insecta probari posset, recepta forte solum a vulgo opinione. HAUPTMANNUS tamen, insignis iste pathologiae animatae instaurator, in libro Lipsiae XX. post MOUFETUM annis, anno scilicet MDCLVII. edito: *uhralter Wolkensteinischer Bad und Wasserschatz*, nomen acarorum siue cyronum Germanicum et Latinum adducit, conuenientiaque haec insecta cum casei acaris videri adserit. Primus etiam figuram acari scabiem inducentis, at rudem, aucta microscopio forma, exhibuit.

Caeteri horum temporum et antiquiores scriptores, quos Noster euoluit, omnes de his insectis silent, MOUFETUS vero ex AVENZOARE locum citat, quo eadem insecta describuntur. HAFENREFFERUS in cutis nosodochio acarorum in transitu quasi mentionem fecit. REDI eos non memorauit, datamque ad se epistolam BONOMI, qua haec insecta describuntur, neglexisse videtur.

BONOMO autem haec gloria debetur, quod insecta haec exactius, quam antea, descripserit, eorumque veras origines effectusque demonstrauerit, epistola ad FRANCISCUM REDI anno MDCLXXXIII. italice data, postea miscellaneis academiae naturae curiosorum et transactionibus Anglicis inserta. Ea in Germanicam linguam versa in opusculo legitur.

Cuius rei fama ad exteros quidem statim peruenit, at theoriam de scabiei originibus non mutavit. Qui etiam de iis scripsere medici, omnia ex BONOMO desumserunt, proprii nihil addiderunt. BONANNIUS, RIVINUS et BAKERUS eadem in libris suis repetierunt, quae BONOMUS dixerat, icones

nes etiam ex BONOMO deſumſerunt. Qui armato oculo perſcrutatae naturae operam dederunt, celeberrimi viri LEEUWENHOEKIUS, REAUMUR, SWAMMERDAM, alii, acaros hoſce praetermiſerunt.

Nullius paene medicis vſus fuere a BONOMO detecta, ad ea vſque tempora, quibus LINNEUS naturali hiſtoriae operam dedit. Scripta anno MDCCLVII. diſſertatio eius de viuis exanthematibus effecit, vt acarum exulcerantem plurimi medici ſcabiei cauſſam vnicam ſtatuerent.

Tranſitus, hiſtoria data, Noſtro nunc ad ipſum acarorum genus eſt, cui accurate determinando et deſcribendo parum operae hactenus inſumtum eſt. Non autem cum vniuerſo et ampliſſimo acarorum genere Noſter occupatur, ſed cum iis tantum acaris, qui ſcabiem inducunt et in farina ſitu corrupta nidulantur. Hos ſummi viri miſcuere, vnamque ſpeciem conſtituere ſtatuerunt, LINNEUS praeſertim, qui adeo ſcabiem in pueris oriri adſerit, ſi corpus eorum, ad madorem abſumendum, farina vetuſta conſpergitur, PALLAS tamen ſcabiei acarum acaro farinae conſanguineum dixit, differentia inter vtramque ſpeciem notata. Magis adhuc differentiam notauit DE GEER, notis etiam additis, quibus vterque acarus cognoſci queat, et iconibus datis, differentiam apprime illuſtrantibus. Eandem differentiam Noſter, copioſe inſtitutis obſeruationibus, conſtantem inuenit, eademque reſponſio ſummi in hac hiſtoriae naturalis parte viri, GÖZE, fuit, differre eſſentialiter acaros farinae, caſei et ſcabiei docentis, vt adeo ſcabiem inducens acarus *humani acari* nomine inſigniri queat.

In ſcabiei autem puſtulis, humanus acarus certe ſedem habet, non vero in omnibus, quam ob cauſſam etiam plures in hiſtoriae naturalis ſtudio non p. 42.

non ſatis verſati hos acaros penitus negarunt, aut de efficacia eorum in ſcabie inducenda dubitationes mouerunt, minime in latis iſtis, flauis et diu ſuppurantibus puſtulis, in quibus, data licet enixe opera, Noſter acaros nunquam inuenit. Conſtanter autem acarus in his ſcabiei exanthematibus reperitur, quae nouiter exorta humorem albidum pellucidumque continent. Hinc in aegris ſcabie recenter infectis obuii maxime ſunt, in his, qui malum hoc per longum tempus iam perpeſſi ſunt, non aeque. Naturali acie oculi in recentibus dictis veſiculis punctum albidum, colore ſuo a reliquo diſtinctum conſpicitur, quod inſtrumento extractum ferreo, ligneoue, cui tenaciter adhaeret inſectum, motu ſpontaneo gaudens, viſui obuium conſtituit. Saepe, ante talem veſiculam in cute natam, linea rubra in cute conſpicitur, ſulcum ſiue canalem referens, quem acarus ſibi parauerat, in talibusque canalibus acari frequentiſſime reperiuntur. Videntur haec animalia, aliorum inſectorum more, ſobole generata procreataque ſtatim mori. Amicus Auctoris, ſcabie affectus inſtitutis crebro experimentis adiutusque microſcopio, ex his canalibus acaros copioſe protraxit, terminatis ſubinde canalibus in pellucidas iſtas puſtulas, quae tunc acaros non continebant, aut pluribus e puſtulis canalibus prodeuntibus, acaris ſedem et domicilium praebentibus.

p. 49. Vt autem magis pateat, quinam morbus ab acaris producatur, qualisque, ſymptomata, quibus ſcabies ab aliis morbis illi ſimillimis diſtinguitur, exacte deſcribuntur. Non enim in qualicunque cutaneo exanthemate, neque in puerorum morbis ſenumque ſcabiem referentibus, neque in venerea, ſed in vera ſolum et exquiſita ſcabie talia inſecta reperire licet.

Vera

Vera autem *ſcabies* has origines habet: puſtulae albae, exiguae, diſperſae, ſolitariae, nodulos referentes apparent, quae mox in puſtulas veſiculasue eleuantur, humorem pellucidum continentes, mole ſenſim creſcentes, primum digitorum manusque articulos, poſtea totum corpus, ore tamen ſemper excepto, ſenſim occupantes. Pellucidus humor ſenſim flauedinem purulentam induit cruſtamque, laceratis puſtulis, albam format. Scabiei inter ſiccam humidamque differentia nulla eſt. Pruritus a pellucidis veſiculis tantum pendet, isque pruritus, noctu, a lectuli calore exacerbatus, ſymptoma primarium, quo ſcabies ab aliis ſimilibus morbis diſtinguitur, conſtituit, vt vere medicus aſſerere queat, ſcabiem tunc ſemper adeſſe, ſi aeger a lecti calore intenſum pruritum ſentit. Verae ſcabiei contagium ſolo attactu propagatur.

Facile autem cum ſcabie alii morbi, diuerſam longe naturam habentes, confunduntur, nempe

1) chronicus quidam cutaneus morbus, totum corpus, infernos praeſertim articulos occupans, ſcabiem tam perfecte referens, vt tantum in primis ſuis originibus a vera ſcabie diſtingui queat. Oritur autem hic morbus non tali, quo ſcabies, modo, excitatis ſtatim in vniuerſo corpore maioribus papulis, pruritum intolerandum paene inducentibus. Hic morbus medicamenta externa, ſcabiei ſanandae idonea, non fert.

2) venerea incongrue dicta ſcabies, alio nomine inſignienda, alias origines habens, et aliam curandi methodum requirens.

3) Non raro accidit, vt decrepiti ſenes cutaneo quodam morbo corripiantur ſcabiem ex omni paene parte referente, in eo tamen ab ea diuerſo, quod totam corporis ſuperficiem occupet, intactis tamen a morbo digitis manibusque, quodque puſtulis, nodulis-

dulisue solitariis, non pellucidis, die etiam pruritum vix tolerandum concitantibus constet. Hoc exanthematum genus admodum rebelle est, et sine insigni alio valetudinis detrimento per plures annos ferri solet. Cessit subinde, at raro, medicinis antimonialibus datis.

Demonstrata acarorum in vera scabie praesentia, quaestionem nunc mouet Noster, num scabies ab his acaris inducatur. Difficilis autem ad eam est perfecta et ex omni parte absoluta responsio, quum caussarum et effectuum permutatio admodum facilis sit. Viam Noster hanc elegit, vt, discussis confutatisque aliorum de scabiei originibus opinionibus, suam adstruat, quod in re tam dubia ambiguaque satis laudari non potest.

p. 70. Primum itaque argumenta eorum illustrantur, qui insecta quidem in scabie praesentia admiserunt, verum in iis non caussam morbi, sed potius munditiei neglectae effectum posuerunt. Complures ex his insectorum ex putredine generationem aequiuocam supponunt, explosam iam ab omnibus naturae veris scrutatoribus. Alii eosdem in scabie fontes insecta habere putant, quales in vulneribus neglectis, vlceribus antiquis vermes habent, hique, neglecto vero horum insectorum studio, vermes etiam in scabie supposuerunt. At cadit eorum opinio nullis experimentis stabilita, neque stabilienda, ideo praesertim, quod tales acari, quales scabiosi habent, in vera tantum scabie, nec in vllo morbo alio aeque licet immundo et impuro adsint. Alias etiam longe vulnerum vlcerumque vermes origines habent, quippe qui a muscis in ea feruntur, dum iam adoleuerunt et putredine corrupta sunt. Si denique scabiei eadem ratio, quam vlcerum verminosorum, esset, insecta in pustulis grandioribus, in quibus humorum corruptio intensior est, copiosissima

ſiſſima reperirentur. Et tamen acari ſemper fere in ſcabiei recentis veſiculis primum exorientibus, non pure, ſed albo humore repletis, reperiuntur. Nec ab effoetis antiquisque puſtulis pruritus amplius eſt, hinc etiam acari in iis vix quaerendi. — Qui munditiei enixe ſtudent, a ſcabie quidem immunes vtplurimum manent, verum hos ideo morbus vix occupat, quoniam acaris nulla occaſio ſedem figendi datur. Hinc ſcabie affectae lotrices manus vtplurimum ab exanthemate ſcabioſo liberas habent.

Tranſitus ab his ad alteram quaeſtionem eſt, num critica aut a materiae morbidae in alium locum ductae metaſtaſi ſcabies vere exiſtat. Non exiſtere talem ſcabiem probatur, vti et venereus morbus, qui ſcabies dici poſſit, non exiſtit. Certum quidem eſt, adduci a medicis exempla plurima morborum diuturnorum admodum rebellium, ſanationem non admittentium, niſi ſparſa per vniuerſam corporis ſuperficiem ſcabie: et talia morborum hoc modo iudicatorum exempla ex noſocomiis ciuilibus et militaribus maxime proueniunt, in quibus ſcabiei, ob vix praefocandos acaros, ob munditiem vix ſatis ſervandam, lectulos crebros ſcabioſis acaris conſpurcatos, caet. ſumma opportunitas eſt. In tali noſocomio decumbens ſcabiem vix vitare poterit, vti morſus a rabido cane hydrophobiam. Notum eſt, chronico morbo correptos in noſocomiis ſcabie vtplurimum tentari, ob moram videlicet in noſocomio diuturnam; acutis enim morbis in iisdem decumbentes non tam facile eodem contagio inficiuntur, quoniam hi morbi citius terminantur. p. 78.

Suſpecta ſane admodum critica dicta ſcabies eſt, vilioris conditionis hominibus quippe tantum communis, caeteris, inprimis opulentioribus, nunquam ſuperueniens. In errorem medici illapſi ſunt (par-

tim criticam cutaneam efflorefcentiam morbo fuperuenientem eumque foluentem pro vera fcabie habentes, partim) ea, quae poft morbum quendam accidunt, pro morbi effectu neceffario habentes. Errores circa morborum cauffas commiffi medicis admodum fane faciles copiofique funt. Negata autem critica fcabie, non eft, quod fimul negemus, poffe, inducta obortaque difficili quodam et diuturno morbo decumbenti fcabie, hos morbos a nouo morbo aut vehementer mitigari, aut propelli. Sed in hoc cafu fcabies eodem plane modo agit, ex Noftri fententia, quo veficae arte in corporis fuperficie excitatae, finapifmi, fetacea, fonticuli (crediderim tamen paulo alio, ob conftantem magis, vniuerfalem corpori inductam irritationem, ob humorum cutaneorum corruptionem, liquationem, ab infeftis cutaneis infectis inductam.) Artificialis etiam infitio, morbos, quorum cauffa inftituitur, depellens, probat falutiferam quidem cutaneam a nouiter inducto morbo irritationem, nec tamen theoriae de acaris fcabiem inducentibus penitus aduerfa eft.

p. 83. Aduerfum etiam ab acaris hauftae theoriae id effe videtur, quod expelli fcabiem ab aquarum mineralium potu quidam dixerint. Sed aquae fulphuris copiam maximam continentes fcabiem vix propellunt, nifi in corpore iam exftiterit.

Morbis autem quibusdam, cutaneis praefertim diuturnioribus, naturam adfuefci omnesque humores nociuos fibi infeftosque in eam corporis partem propellere, quae exanthemate aut vlcere quodam laefa eft, in dubium vocari nequit. (indeque etiam, inconcuffa penitus de acaris fcabiei theoria, pars effectuum a fcabie nimis propere fanata oriundorum petenda eft.) Attamen vbi acuto morbo fcabie infecti corripiuntur, fcabies conftanter paene

eua-

euaneſcit, omnesque tunc morbum acutum a retrogreſſa ſcabie ortum eſſe putant, inprimis quum, ſuperato acuto morbo, ſcabioſa exanthemata priſtina loca iterum frequenter occupent. Satis ſpecioſa concluſio ex his eſt, acutum morbum a ſcabie euanida ortum morbumque eundem, reſtituto cutaneo morbo, ſanatum eſſe. Sed permutatio cauſſarum et effectuum hic locum certe habet. Scabies enim tutelam aduerſus alios morbos non praebet, et occaſione data, ſcabioſi in alios, acutos etiam, morbos incidunt. Vidit Noſter, quod et ab aliis viſum eſt, variolas ſcabioſos pueros occupaſſe, ſcabiemque ſiluiſſe, donec, ſuperato varioloſo morbo, recruduit. Apparet ex his, molem morborum a retrogreſſa ſcabie tantam vix eſſe, et opinioni, qua in externis ad ſcabiem medicinis periculum tantum ponitur, firmitatem deeſſe. — Frugum molitores piſtoresque ſcabie rariſſime tentantur, licet farinam acaros continentem ſaepius tractent: at hi acari non hanc naturam habent, vt ſcabiem inducere poſſint.

Firmum itaque Noſtri de acaris ſcabiem indu- p. 91.
centibus theoria fundamentum habet, licet ſcabiei ſubinde immundities anſam det, ipſaque poſt morbos varios, aquarum mineralium vſum, appareat, retrocedat, neque frugum molitores piſtoresue corripiat. Omnibus autem aliis de quocunque morbo theoriis haec praeferenda eſt, quae ſymptomatum praecipuorum, et naturae ipſius explicationem facillimam et maxime naturalem ſuppeditat. Forte etiam ipſa adeo ſcabiei retroceſſio et retropulſio ab ipſis hiſce acaris explicanda eſt. Forſan ipſi hi acari a reuehentium vaſorum oris excepti et in internas partes delati turbas ibi creant, forſan ouula inſectorum vaſis excepta in internas partes deducuntur: conſtat enim, maioris molis corpora ab his vaſis excepta eſſe, molemque inſecto-

rum ſaltim huic opinioni non aduerſam eſſe. (Forte tamen non opus eſt, vt ad ipſa haec inſecta ouulave recedamus. Corrumpi cutaneos humores in ſcabie ab inſectis, ab irritatione, inflammatione, quam inducunt, ſuppuratione, certum eſt: hi vero corrupti humores ſi ſine acaris in internas partes feruntur, plures certe noxas, irritando, alioue modo inducere poſſunt: minus difficultatis ſane haec explicatio habere videtur prae illa, quam doctiſſimus et ſagaciſſimus Auctor attulit, qui ſolos acaros reſpexiſſe videtur, non vero effectus eorum praeſentaneos neceſſariosque, quibus cutaneos humores ab his inſectis corrumpi oportet.)

Scabies in febrium acutarum initiis ſtatim euaneſcens facilem explicationem admittit. Febrilis horror vniuerſam corporis ſuperficiem mutat, nec abſonum eſt a veritate, quin haec inſecta, hoc horrore durante, rigeant et in ſolitum talibus animalculis ſoporem coniiciantur. Pruritus, ab acarorum motu pendens, torpidis acaris, ceſſat, puſtulae exſiccantur, plures autem acari licet vere moriantur, quidam tamen ſuperſtites manere poſſunt, forte ouula etiam foeta, quibus, ſuperato acuto morbo, antiquus morbus facile regeneratur. Pruritus calore ſemper auctus, frigore remiſſior, huic explicationi ſane admodum fauet.

Aſthmata tamen alioſque pectoris morbos poſt ſcabiem retropulſam ſolui balnei ſulphurei vſu et propellentium medicinarum certum eſt, et ex acaris ab infenſo illis ſulphureo veneno concitatis explicandum.

p. 98. Vt autem ſcabies ab altero in alterum tranſeat, diſpoſitione quadam corporis, receptiuitatem vocant, opus eſt. Omnia autem phaenomena hic obuia ex acaris facilius longe explicari patiuntur, quam ex alio quocumque fermento vel miaſmate.

Nec

Nec aduerſum de acaris ſcabiem excitantibus theoriae eſt, quod in quibusdam morbus, licet contagio illius expoſiti ſint, non producatur. Cuilibet homini ex Noſtri ſententia propria atmoſphaera, ſpecifica exhalatio eſt, qua mediante canes domini odorem a quocunque alio diſtinguunt. Si autem exhalatio cuidam talis eſt, vt acari eam fugiant, talem hominem ab ipſo morbo immunem permanere neceſſe eſt.

Maximum autem probationis pondus theoriae hactenus expoſitae a remediorum ad ſcabiem vtilium effectu deducitur. Certum eſt, medicos complures ſcabiem externorum medicamentorum ope ſanaſſe, ignorata licet vera illius cauſſa; ſulphuris enim vſum iam CORN. CELSUS commendauit. Arcanis quoque vix numerandis ad ſcabiem medicinis ſemper ſulphur aut argentum viuum ineſt, vt gummi guttae omnibus aduerſus taeniam medicinis. Quae externae medicinae ſcabiem ſemper depellentes argumento ſunt, morbum in ſola cute reſidere, omnemque ſuam in cute cauſſam habere.

Longe infeliciorem ſucceſſum curationis hi experiuntur, qui ſcabiei origines ab interna cacochymia quadam deducentes morbum, externa medicina feliciter ſanandum, internis, ſanguinem alterantibus, adgrediuntur. Exempla enim copioſa admodum proſtant ſcabioſorum, datis etiam medicinis efficacibus maxime, nullo modo ſanandorum, facile vero, adminiſtrata externa medicina. Externae autem medicinae morbo, ab interno humorum vitio nato, ſanando certe non ſufficiunt. Internae medicinae ſcabiei ſanandae quum rariſſime hactenus ſuffecerint, neque multa ſanatae verae ſcabiei ſolis internis medicamentis exempla a ſulphuris aut mercurii in cutem actione tamen explicanda ſubinde proſtent, patet quidem, morbos cutaneos ſca-

biem referentes his medicinis ſanatos, raro vero verum morbum, quem internae medicinae omnes, neglectis externis, admodum protrahunt.

Repulſionem ſcabiei non impoſſibilem eſſe, acaris ſcabiem excitantibus, ſupra probatum eſt. Hi vero ab adhibitis externis morbi non ſemper origines has habent, vt a morbida ſcabiei materia retrograda pendeant, ſed potius ab ipſis medicamentis externis nimis propere, praepoſtere, larga manu, caet. adhibitis. Efficaciſſimae medicinae ſemper maximum vitae periculum ſibi adiunctum habent, vnguentaque qualiacunque, praeſertim cum mercurio compoſita noxas certiſſimas adferunt, ſi, obducta iis magna ſuperficiei corporis parte, corpus frigori exponitur. Morbus vero tunc non ex retropreſſo cutaneo morbo, ſed a perſpiratione ſuppreſſa naſcitur. Facilis ſane admodum externorum etiam ad ſcabiem medicamentorum eſt abuſus, inprimis quum medici errore ſeducti alium ſaepe cutaneum morbum, internis ſanandum medicinis, pro ſcabie vera habeant.

p. 130. In externis itaque medicinis vera ad ſcabiem medicamenta auxiliaque ſita ſunt, nec opus eſt, vt nouis admodum inhaereamus, veteres habentes et antiquas probatiſſimas. His medicinis, balneis et munditie omnis curatio abſoluitur, nec opus eſt, vt exactam valde aegroti diaetam obſeruent. Quibus medicinis ſi morbus non cedit, ſemper cogitandum eſt alius naturae morbum ſubeſſe, ſuis medicinis ſanandum.

Expellentes medicinae omnes admodum a compluribus medicis laudatae parum auxilii praebent, omne quippe in interno ſulphuris vſu, calore, balneis tepidis, cutem fouentibus et emollientibus poſitum eſt. Si neceſſaria aegro ſcabies eſt, inſitio artificialis vix ſpem vnquam fallit. Febribus autem

autem perſeuerantibus, ſcabies expelli non debet, ſponte, ſuperato febrili morbo, reditura.

Tandem de phthiriaſi, illiusque cum ſcabie ſimilitudine agitur. (Phthiriaſin non ſatis commode, nec ad veterum mentem vocat capitis tineam, infantilem praeſertim morbum conſtituentem.) Haec etiam externis tantum medicamentis cedit (non penitus certe, et cum cura ſumma adhibendis: hic enim morbus, quem pediculi ſine dubio intendunt augentque, facilius quidem tollitur munditie ſtudioſiſſime obſeruata, depulſisque inſectis iſtis: at vix ſine ſummo vitae et futurae proſperae valetudinis periculo, quod etiam MURRAY, V. Ill. nuper praeclare probauit, ſolis externis medicinis ſanatur, ſiquidem humorum ad caput delatorum degenerationem quandam, internis medicinis corrigendam ſupponit.)

Tandem adſeritur medicinas ex ſulphure aut mercurio paratas optatum effectum edere, ſi veſiculae albidae iſtae aut ſulci acaros continentes adſunt. Antiqua et ſuppurantia ſcabioſorum vlcera his medicinis non cedunt, ſed aliis, quibus excoriatis carnibus cicatrix inducitur. p. 138

Tabula aenea adiecta acarorum formam variam ex BONOMO et propriis doctiſſimi Auctoris experimentis exhibet.

X.

Rudimenta pyretologiae methodicae. Auctore C. G. SELLE, medicinae Doctore et Profeſſore et charitatis noſocomii Berolinenſis medico. Editio altera, priori auctior et emendatior. Berolini, apud Chr. Frideric. Himburg, MDCCLXXXVI. in 8. 1 Alph. 2 plagg.

Congeſſerat Illuſtris huius operis praeclari iterum editi doctiſſimusque Auctor febrium acutarum diuerſa genera ſpeciesque, digeſtasque commode in inaugurali diſputatione Halae habita, exhibuerat. Qui labores quum a medicis admodum laudarentur febrium ordinandarum methodum naturalem maxime continentes, digeſto copioſius febrilium morborum ordine, notis genus et vnamquamque ſpeciem diſtinguentibus ex optimis probatiſſimisque auctoribus additis, nec non complu-ribus ad his morbis medendi methodum, libri forma Berolini, anno MDCCLXXIII. editi ſunt *), quem nouis laboribus auctiorem longe et varie amplificatum Illuſtris Vir iterato edidit. Non eſt itaque, quod totius libri argumentum copioſe exponamus, opus autem eſt, vt, quaenam addita recenter ſint, paucis enarremus.

Febres, vt notum omnibus eſt in continentes, remittentes, atactas et intermittentes Noſtro diuiduntur. Continentes aut putridae aut inflammatoriae ſunt, remittentes, aut cum colluuie primarum viarum impura, bilioſa, bilioſo-putrida, pituitoſa, aut cum verminoſa colluuie, aut cum metaſtaſi lactis ad viſcera abdominis, qui articulus noviter huic editioni acceſſit, iunctae ſunt, aut ab interno vlcere viſcerumue obſtructione pendent. Atactas autem febres neruoſae acutae ſporadicae, aut acutae ex contagio, aut denique lentae neruoſae conſtituunt.

Hic generalis ordo eſt, quem Ill. Vir in febribus ordinandis et enarrandis obſeruauit, in quo hoc forte taxandum eſt, quod exorſus a ſupremo quoad vim, periculum et decurſum febrilium morborum genere, ad inferiora, mitiorem decurſum habentia

*) Vid. comm. noſtr. Vol. XX. P. I. p. 77.

tia transierit, tandemque intermittentes febres pertractauerit, quum praestitisset forte ab intermittentibus ad remittentes, ab iisque ad continentes, ordine modoque satis naturali commodoque transgredi.

Primo ordini, quo inflammatorii morbi pertractantur, plura haud addita sunt, quaedam tamen continentis inflammatoriae enarrationi, HEWSONI et HEY potissimum de crustae inflammatoriae originibus opinionem exhibentia, nec non ex MOSCATI experimentis quaedam, ad phlogisticae diatheseos naturam ex phlogisto explicandam pertinentia. Addita quaedam etiam sunt, quibus dispositionem ad febres in neruorum insueta sensibilitate et muscularium fibrarum agilitate summa consistere asseritur. p. 102. p. 103. p. 104.

Synocho imputri GALENI notae distinctiuae accesserunt, nec non de vniuersalis suppurationis specie quaedam, quae in cadaueribus hac febre demortuorum animaduertitur, quaedam etiam de febribus inflammatoriis pro caussarum materialium concursu ordinandis, pluraque alia, inprimis de inflammatione absque vlla febrili nota decurrente. p. 106.

Speciebus continentis inflammatoriae accessere inflammatio laryngis membranacea, angina polyposa etiam recentioribus dicta, bronchiorum inflammatio, siue pectoralis angina, in inflammationis partis conuexae hepatis notis plurima mutata sunt, nec non in notis inflammati a varia caussa, ab ardore solis, aliisue cerebri. Pesti inflammatoriae quaedam ex recentioribus obseruatoribus, de MERTENS, SAMOILOVITZ, accessere, aucta etiam admodum in variolosum morbum epicrisis est. Inflammatoria continens exanthematibus cutaneis adiuncta febris specie variolarum spuriarum aucta est, quas a veris gradu tan- p. 118. p. 132.

p. 168. tum differre, Noſter autumat. Eidem generi rubeolae etiam acceſſere, et tractationi de febre miliari inflammatoria quaedam, quibus probatur, morbum hunc ſaepe a retropulſo lacte aut a lymphae abundantia oriri.

p. 197. Continentis putridae enarratio additamentis compluribus, maxime ad curationem, aëris fixi efficaciam, caet. pertinentibus, aucta eſt, nec non in ſpeciebus pharyngis inflammatio, peſtis. Nouas ſpecies carbunculus, rubeolae, conſtituunt.

p. 240. Remittenti bilioſae inflammatoriae febri vteri inflammatio acceſſit, nec non febris bulloſa bilioſa inflammatoria. In flauae Americanae febris enarratione notisque plurima mutata ſunt. Febri remittenti bilioſae putridae inflammatoriae vteri inflammatio acceſſit.

p. 283. Maximum autem additamentum, idque admodum inſigne, operi acceſſit febrium enarratione, quae cum metaſtaſi lactis ad abdominis viſcera fiunt, morbum puerperis proprium conſtituentium. Characterem huius febris generalem conſtituunt ex Noſtri mente abſentia, vel diminutio, vel retroceſſio, vel deprauatio lactis mammarum, abdomen maxime tenſum, tactum non ferens, dolores vagi, lancinantes in tota abdominis regione, pulſus paruus, ſpaſmodicus, lochia puriformia, alba, raro foetida. Haec febris ab aliis omnibus, quae puerperas inuadere ſolent, probe diſtinguenda, congeſtionem, vel potius metaſtaticam lymphae et lactis coaceruationem pro cauſſa materiali habet, eaque metaſtaſis a ſpaſmo oritur. — Purulenta colluuies, quae poſt mortem in abdominis cauo reperitur, inflammationis productum ſane eſſe nequit, quoniam, partium inflammatione exigua exiſtente, puris copia inſignis, et vice verſa eſt, quoniam hae inflammationes ab humoris extrauaſati acredine ſaepius oriun-

oriuntur, nec extra puerperium puriformis humorum haec collectio inflammationem intestinorum et omenti frequenter sequitur. Caeterum nullum inflammationis vestigium in cadaueribus deprehenditur, nisi ab ipsa colluuie in abdomine extrauasata oborta sit.

Hanc vero materiem, quam peritonei vasa reddunt, lac vel lympham corruptam esse patet, quoniam morbus saepe immediate retrogressionem lactis e mammis sequitur, lactis depositio in mammis, ineunte hoc morbo, locum non habet, lacteus humor, qui in mammis corruptus est, omnibus qualitatibus ei, qui in abdominali cauo profusus est, est consimilis, et lactis denique metastases ad alia loca lac in abdominis cauo etiam profundi posse probant.

Insignis praeterea partium genitalium internarum cum mammis consensus satis docet, posse tales lactis aberrationes facile in abdomine, ob vterum accidere, et si etiam lactiformis humoris collectio talis in abdomine saepe fit, vbi nulla antea secretio lactis in mammis facta est, hoc tamen theoriae, quam Noster profert, non aduersum est. In abdominis enim cauum lympha congeritur, cui ad mammas accessus denegatus est.

Prima autem metastaseos caussa inflammatio exclusiue esse nequit, quoniam morbus longiorem decursum saepe obseruat. Corporis autem conditio et caussarum satis probant, spasmum esse, quod morbo ansam praebeat, morbumque in metastasi lacteae aut lymphaticae materiae situm esse. Quae metastasis si non adest, febris vtplurimum mitiorem et benigniorem decursum seruat, nec periculum semper cum hac metastasi iunctum portendit. — Notandum tandem est, hanc febrem rarissime sporadice occurrere, sed fere semper epidemice saevire.

vire. Quando nempe febres biliosae grassantur, haec febris praecipue in puerperio timenda est, atque summa arte motus febriles omnes auertendi. — In medendi methodo id obseruandum est, vt caussa spasmi soluatur et congesta materies eliminetur, quod modo, quem natura maxime indicat, peragitur.

Species autem secundum caussarum differentias sequentes Noster obseruauit:

p. 289. 1) *Febris puerperarum cum constitutione bilioso-inflammatoria.* Signa colluuiei biliosae in primis viis et lactis metastaseos in ea adsunt, indolemque hanc habet, vt epidemice vtplurimum saeuiat. Curationem perfecte eandem, quam biliosae, requirit, crebriorem tamen, reliquis medicamentis interponendum antispasmodicorum vsum.

2) *Febris puerperarum ex animi pathemate.* Obseruauit Noster, febrem puerperarum saepius inde oriri et lactis deprauationem immediate terrorem sequi.

3) *Ex refrigerio.* Accidit praesertim nulla constitutione epidemica obtinente. Praeter memoratas ab occasionalibus caussis pendentes plures huius febris dantur species.

4) *Ex inflammatione.* Si inflammatio intestinorum et vteri omnino caussae occasionalis speciem prae se fert, febris puerperarum nomine hi morbi insigniendi sunt, quando lymphae lactiferae congestionem simul contrahunt. Vidit Noster laeso vterino durante partu orificio verissimae lactiformis humoris copiosam extrauasationem, cum omnibus puerperalis febris phaenomenis.

Patet ex his omnibus, ipecacuanhae radicem, specificae medicinae instar commendatam a compluri-

pluribus, admodum conferre, dum lymphae et lactis congestio ab acris colluuiei circa praecordia haerentis irritatione pendet. Hoc praecipue de epidemica puerperarum febre valet, quae semper biliosam indolem habet. Si autem in debili et irritabili neruoso systemate caussa latet, omnes irritationes vitandae, morbus vero sedantibus, emollientibus, temperantibus et blandis diaphoreticis medicinis prosequendus est.

Phthisicae remittenti febri, illique, quae ab obstructione viscerum pendet, quaedam, ad notas distinctiuas pertinentia, accessere. Atactis acutis ex contagio febris neruosa putrida ex GRANT p. 318.
V. Cl. obseruationibus, atactae lentae complicationes cum scarlatina, pemphygo, dysenteria accessere. In intermittentibus quaedam, sed non multa, mutata sunt.

Maximum autem augmentum simulque or- p. 357.
namentum liber accepit additamento addito, quo Illustris et in rebus ad medicinam pathologico practicam apprime versatus Auctor, systematis aegritudinum omnium naturalis ichnographiam exhibuit. Quales labores etsi viri complures in iisque in vniuersa scientia medicinali versatissimi iam cum plurima laude susceperunt, non tamen supervacuus putandus is est, cuius epitomen Noster exhibet, in diuidendis morbis et suo ordini adscribendis versatissimus.

Systema autem hoc naturale morbos acutos et diuturnos complectitur, hoc modo, vt ordines summi, eorumque genera pertractentur, specierum vero nulla mentio iniiciatur; mens enim est Illustri Auctori hoc systema naturale morborum fusius et copiosius pertractandi, omnibus cuique generi propriis speciebus, cum essentialibus notis simul expositis.

I. *Morbi*

I. *Morbi inflammatorii.* (Cauſſae magis exponuntur conſtitutioni inflammatoriae producendae faventes, quam eiusdem ſymptomata.)

Genus primum.

febris inflammatoria.

(Miaſma epidemicum, contagioſum, quod generatim nimis Ill. auctor poſuit, in his morbis certe non ſemper ſubeſt. Neque miaſmatis idea in inflammatoriis morbis ſatis clara. Aliud enim eſſe contagium per aëra ſparſum, aliud miaſma, pathologia ſatis declarat.)

Genus ſecundum.

Morbus inflammatorius chronicus.

Species.

Plures haemoptyſeos, incipientis phthiſeos, rheumatiſmi chronici et inflammationis partium externarum ſpecies.

II. *Morbi putridi.* Diſſolutio et corruptio partium vel ſolidarum, vel fluidarum. (Dubitare tamen licet, num natura hanc diſtinctionem obſeruet: quis enim putridum morbum ſine vtrarumque partium affectione ſibi cogitet?)

Genus primum.

febris putrida.

Genus ſecundum.

Gangraena.

Genus tertium.

Sphacelus.

(Num autem ſphacelus a gangraena tam diverſus, vt certum et a gangraena eſſentialiter, quoad naturam, diuerſum genus conſtituat? Ego vix putauerim, ſtatuentibus licet pathologiae ſcriptoribus paene omnibus.)

Genus quartum.

Necroſis.

Genus quintum.

Caries.

III. *Morbi biliosi.* Ordo I. *febres biliosae.*

Genus primum.

febris biliosa inflammatoria.

Genus alterum.

Febris biliosa putrida.

Ordo II. Morbi biliosi chronici.

IV. *Morbi pituitosi.*

Genus primum.

Febris gastrica pituitosa.

Genus alterum.

Morbus chronicus ex pituita.

V. *Morbi verminosi.*

Genus I. lumbrici. *Genus* II. ascarides et tricocephali. *Genus* III. taenia.

VI. *Morbi lactei.*

Genus I.

Febris puerperarum.

Genus II.

Febris exanthematica, miliaris potissimum.

Genus III.

Inflammatio pectoris.

Genus IV.

Morbi neruorum a lactis metastasi.

Genus V.

Metastasis lactis vel lymphae ad partes corporis externas.

VII. *Morbi neruosi.*

Ordo I. febres acutae. *Ordo* II. morbi neruosi chronici.

Genus I.

Morbi ex idiosyncrasia.

Genus II.

Morbi morales.

Genus III.

Malum hypochondriacum et hystericum.

VIII. *Morbi*

VIII. *Morbi periodici.*
Ordo I. Febres intermittentes. *Ordo* II. Morbi chronici periodici.

IX. *Morbi emphractici.*
Genus I.
Obſtructio viſcerum.
Genus II.
Scirrhi.
Genus III.
Calculus veſiculae felleae et ductus choledochi.
Genus IV.
Calculus viarum vrinariarum.

X. *Morbi arthritici.* *Genus* I. arthritis partialis. *Genus* II. arthritis vniuerſalis. *Genus* III. arthritis anomala.

XI. *Morbi rhachitici.*
Genus I.
Rhachitis.
Genus II.
Paedarthrocace.
Genus III.
Caries vertebrarum.

XII. *Morbi ſcrofuloſi.*
Genus I.
Tumores ſcrofuloſi.
Genus II.
Herpes ſcrofuloſus.
Genus III.
Inflammationes ſcrofuloſae.
Genus IV.
Exulcerationes ſcrofuloſae.
Genus V.
Gonorrhoea maligna.

XIII. *Morbi cancrosi.*

Genus I.

Cancer scirrhosus.

Genus II.

Cancer phagedaenicus.

XIV. *Morbi venerei.*

Genus I.

Morbi gonorrhoici.

Genus II.

Morbi schancrosi.

XV. *Morbi scabiosi.* (Huc omnes Ill. vir morbos diuturnos cum efflorescentiis cutaneis refert: at scabies singulare morbi genus constituit, propriumque, a miasmate quippe peculiari pendens)

XVI. *Morbi scorbutici.*

Genus I. Scorbutus epidemicus. II. Sc. sporadicus.

XVII. *Morbi venenosi.*

Genus I.

Morbi a veneno acri.

Genus II.

Morbi a veneno narcotico.

Genus III.

Morbi a venenis adstringentibus.

Genus IV.

Morbi a veneno externo.

XVIII. *Morbi organici.*

XI.

D. IOHANN FRIEDRICH WEISSENBORN *von den Eitergeschwüren der Leber, durch einen merkwürdigen Fall erläutert. Erfurt, bey Keyser* 1786. *in* 8v. 3 *plagg.*

i. e.

De hepaticis abscessibus tractatio singulari casu illustrata.

Non ſemper in generandis abſceſſibus et vlceribus hepatis natura vnam eandemque viam eligit. Subinde paucis diebus, ſubinde plurium annorum ſpatio generari ſolent. Vi adeo externa hepati illata vlcus poſt plurium demum annorum ſpatium natum eſt. Exempla proſtant abſceſſuum in iecinore XVIII. poſt laeſionem praegreſſam anno natorum. In concaua hepatis ſuperficie vlcus ſedem figens difficulter cognoſcitur, nec ſanationem admittit. Pus cum interitu aegri tunc in abdominis cauum profunditur, in colo inteſtino, cui abſceſſus praeter naturam adnatus eſt, effuſum, cum ſalute aegri vtplurimum decedit, ſi pus etiam partes admodum irritabiles et ad vitam neceſſarias tranſit.

Hepatis autem externam ſuperficiem occupans vlcus ſigna ſua habet, tumet videlicet exulceratus locus in dextro hypochondrio, non longe a coſtis ſpuriis ſuperioribus, qui locus vlceri ſedem frequentiſſimam praebet. Difficilius tumoris in oppoſito latere naſcentis cauſſa cognoſcitur. Si ab hepate vitiato pendet, grande praeter naturam hoc viſcus ſemper ſupponit.

P. 5. Diuerſa hepatis ſtructura irritabilitasque ſigna abſceſſuum vlcerumque in hepate admodum diuerſa variaque reddit. Si firmam et elaſticam ſtructuram habet, preſſioni vomicae natae minus cedet, nervisque magis affectis tenſisque partibus intenſior dolor ſuccedet, et v. v. Hinc etiam exulcerato iecinore affecti aegri quidam de dolore, debilitate, febre, vigiliis intenſioribus vix conqueruntur, inprimis ſi natura lente agit et ad vlcus generandum multum temporis requirit. Ipſi adeo nerui ex affectionis conſuetudine quadam vix vehementer irritantur.

Si

Si vero localis laeſio praeceſſit, iniuriam ſibi illatam nobiliſſimum hoc viſcus concitatis dolore, pulſu forti, duro, arida lingua, ſiti, vigiliis, virium lapſu, indicat. Maius periculum hanc exulcerationem adferre, ſi vicinae nobiliores partes in conſenſum mali ſimul trahuntur, facile perſpicitur.

Haec omnia morbi hiſtoria admodum notabili illuſtrantur, cuius epitome haec eſt: Vir XXXIX annos natus, ex hepate male affecto diu iam laborans Decembri menſe anni MDCCLXXXV. angina pituitoſa corripiebatur. Purgans draſticum medicus ei propinauit, quo effectum eſt, vt angina perfecte decederet, aeger vero ſtatim in ſiniſtro hypochondrio, ad ventriculi oram, dolore intenſo preſſorio et pungente corriperetur. Aluus pertinaciter obſtructa, purgante medicina data, aquoſa crebro demiſit, perſiſtentibus dictis ſymptomatibus et teneſmo accedente. Arnica aliaeque medicinae per trium hebdomadum ſpatium adhibitae doloris, aucti potius, leuamen non attulerunt.

Vocatus poſtea die 30 Decembr. Noſter pulſum paruum, durum, tenſum, celerem, os pallide flaueſcens, appetitum penitus deficientem inuenit. In loco, quem dolor occupabat, tumor circumſcriptus, ventriculi regionem, ad ſiniſtrum latus, occupans, pulſans manifeſte, et tam fortiter, vt oculis conſpici pulſus poſſent. Certae origines tumoris quidem erant, at natura, ſedes mali dubia. Refrigerantia, aluum cum minima irritatione ducentia in vſum vocata ſunt, quae inſigne leuamen, profligato praeſertim teneſmo, attulerunt. Sitis, vigiliae, febricula recurrens auctae, aucti etiam veſpertini, aegrum admodum exercentes ructus, tumorque auctus neque imminutus eſt. Canthariàes tumori impoſiti leuamen attulerunt dolore tantopere minuto, vt attactum, rudiore etiam

manu, ferret. Exploratus exactius tumor ad dorſi ſpinam vſque deſcendit: de originibus ab anginae materie delata in tumidum locum nullum dubium. Debilitate poſtea, animi deliquium referente, frigore extremorum, caet. accedentibus, aegroque in ſummum inde vitae periculum deducto, tenuis et in grumos coacti ſanguinis librae tres aluo redditae ſunt.

Vitrioli naphtha reſtitutis viribus, ſomnus placidus rediit. Altero die purulentus ichor deceſſit, tumoris tamen mole non minuta, aucta potius, cum tenſione et dolore.

Inciſus tandem tumor eſt non ſine metu aneuryſmatis interni, ob pulſationem tam continuam intenſamque. Pus reddidit, vini fecem referens, copioſum, cum maximo aegroti leuamine. Nono autem poſt inciſum tumorem die, dolore et debilitate confectus obiit.

p. 16. Inciſo poſt mortem vlcere detectum tandem eſt, locum hepatis ſiniſtrum exeſum paene illi ſedem praebuiſſe, depulſo ex naturali ſuo ſitu ventriculo. Colon inteſtinum purulento ichore obſitum, calloſum, ſteatomatoſum. Sana caeterum omnia.

Epicriſis addita plurima notatu inprimis digna continet. Signa hepatis exulcerationi communia alias plura defuerunt, nocturni ſudores, ſpiritus olidus, amarus in ore ſapor. Impuritates in primis viis morbo origines dediſſe admodum credibile eſt. Ipſa enim pituitoſa angina vtplurimum ab humoribus in primis viis collectis pendet, omniaque, quae crebro per decurſum morbi aluo decedebant, pituitoſam naturam habuere. Natura in hac pituita ad colli glandulas deferenda occupata, purganteque vehementer medicina turbata, pituitam in iecinore et colo inteſtino depoſuit. Draſtica medicina

cina iterum data dolores, inflammationem vehementer auxit.

Vomitus talibus affectionibus alias communes admodum ventriculus loco ſuo pulſus forte praepediuit, illius vero locum ructus creberrimi veſpertini, nulli praeternaturali in ore ſapori adiuncti occuparunt.

Pulſatio tumoris continua vehemensque ſat notabile etiam ſymptoma conſtituit. Ortum autem ea inde duxerat, quoniam, ventriculo in ſiniſtrum latus a tumore depulſo, deſcendens aorta ſubtus poſita motum ſuum ventriculo et toti tumori impertiit.

Sudores nocturni, ſueti alias a reſorpto pure, nulli adfuere. Cutem aeger conſtanter aridam, ore tantum ſubinde frigide ſudante, habuit. — Mortis cauſſa Noſtro magis colo inteſtino, quam iecinori exulcerato, deberi videtur, ob peculiarem qua hoc inteſtinum gaudet, irritabilitatem et in inflammationem propenſionem.

XII.

De violae caninae in medicina vſu — pro gradu Doctoris publice diſſeret IOANNES HENRICUS ANDREAS NIEMEYER, Nordheimenſis. Göttingae 1785.

Motus variis virtutibus medicinalibus, quae violis omnibus propriae ſunt, vomitoriis, purgantibus, ſanguinem corrigentibus, cutaneos morbos varios depellentibus, cordi robur concilliantibus et odorem grato, ſubinde autem periculoſo imo lethifero modo ferientibus, cum canina viola a medicis vulgo neglecta contemtaque, cui medicorum paene nullus vires medicatas vel leuiſſimas

adſcripſit, Nobiliſſimus Auctor experimenta inſtituit.

Botanica plantae deſcriptione praemiſſa et caſibus, in quibus radix in vſum vocata eſt, copioſe enarratis, concluſio demum, a §. XIX. ex omnibus eſt, radicem violae caninae vim emeticam exſerere haud aegre in hominibus, quos neque prouectior aetas, nec vitae genus, nec morbi praegreſſi, nec medicamenta, praeſertim fortiora emetica, minus in emeſin procliues reddiderunt. Ipſe Nob. Auctor experimenta ſua omnia in pauperibus inſtituit victu craſſo, admodum glutinoſo vtentibus, nulli regimini adſtringendis, (et copioſas admodum vomitum concitantium medicamentorum doſes requirentibus, quod in hominibus ex infima plebe Göttingenſi ſaepius experti ſumus) et tamen medicamentum raro ſine omni ſucceſſu datum eſt. Nec turbas iſtas moleſtorum ſymptomatum excitauit, quae probatiſſimorum emeticorum effectum ſaepiſſime comitantur, nec vllos noxios effectus edidit, dum etiam vomitum non concitauit, immo bonos laudabilesque, ſordibus e primis viis eductis, et viſceribus natiuo ſuo robore reſtituto. Laxans aeque blandum eſt, quam vomitorium, nec vnquam fere vomitum excitat, niſi aluo ſimul ducta. Subinde omnis effectus in ducenda aluo conſiſtit. Nec violenti aut dolentes alui deceſſus ſunt, ſed blandi, dolorum expertes. Sed, dum pituita in ventriculo indigeſta praeualet medicamentum quod eam incidat, prius dandum eſt, ipſaque violae radix in puluere, ad drachmae pondus vſque, danda eſt, qua forma potentius agit.

Licet autem, ob tardiorem paulo effectum haec medicina in omnibus caſibus, vbi effectus cum celeritate quadam exſpectatur, dari nequeat, commode tamen dabitur in omnibus, quibus lentus ſtimulus

mulus ſufficit, intenſior nocet, mixta aut dubia euacuationis, inprimis quoad viam, per quam euaeuatio inſtituenda ſit, indicatione exiſtente. Nec in vnico vomitu radicis effectus ſubſiſtit, prout Cl^{mi} viri COSTE et WILLEMET obſeruarunt, ipſaque medicamenti forma, quantitas, caet. multum ad augendum vel minuendum effectum facit. Reſpiciendum denique etiam ad ingerendi modum, nec non ad regimen et diaetam eſt.

XIII.

Diſſertationem inauguralem de febre gaſtrica putrida pro gradu Doctoris eruditorum examini ſubmittit CAROLUS FRIDERICUS BORN, Brandenburgenſis, in noſocomio pauperum Petropolitano medicinae et chirurgiae practicus. Göttingae 1784.

Notanda quaedam haec diſſertatio continet, putridarum febrium cauſſas et curationem in Ruſſia expedientia. Endemiam in Ruſſia hanc febrem coeli praeſertim temperies reddit et tanta tempeſtatis inconſtantia, vt vno eodemque die veſtes aliquoties mutare neceſſe ſit, excipientibus diem quam maxime calidum noctibus, verno praeſertim et autumnali tempore, frigidiſſimis. Balnearia ſiue potius vaporaria calidiſſima, inſueto aduenae nullo modo toleranda, ex quibus plebs Ruſſica in frigidiſſimam aquam multamque niuem ſtatim ſe confert, eandem febrem inducunt, grauiorem reddunt. — Qui gonorrhoea et fluore albo laborant, vtut inueteratis et virulentis, febre hac oborta ſtaſtim a morbo ſuo liberantur, nunquam redeunte. Ipſa adeo luis venereae conſummatae ſymptomata

 perti-

pertinacissima cessere febri penitus, ita vt Noster sancte adseueret, neminem ob recidiuam luem veneream hac febre curatam in nosocomium rediisse, quod vtique mirandum (nec credendum tam facile est), inprimis quum pertinax admodum impura lues in Russia sit, duplum temporis spatium ad curationem et triplam medicamenti quantitatem requirens. — Frequens est morbi ad digitos articulorum translatio, qui sphacelo correpti decidunt, febre penitus cedente. Male curatam aut neglectam febrem hydrops saepissime excepit, euacuantibus vbique, multis etiam sordium signis praesentibus, curandus.

In curationis praeceptis plura sunt non quidem inaudita, attamen commode et vtiliter dicta: Venam his febribus laborantibus incidendi regulae praeclare traditae sunt, nec non exhibendarum medicinarum, quae vomitum concitant. Summa est, dari debere emetica mobilibus sordibus existentibus et sursum turgentibus: ipse Noster in grauissima symptomata incidit, data ei in initio febris vomitum concitante medicina, sordibus parum praeparatis. Caetera medendi praecepta satis obuia notaque sunt, desiderandum tamen in tota curatione id est, quod Auctor solis paene euacuantibus et antiputredinosis insistat, nullo respectu eorum habito, quae natura in his morbis molitur.

XIV.

IOSEPHI QUARIN, Sacr. caesar. reg. apostol. maiest. consil. aulic. et archiatr. in nosocomio generali Vindob. directoris supremi, animaduersiones practicae in diuersos morbos. Viennae, apud Rud. Gräffer 1786. in 8v. 338 pagg.

Promi-

Promiſerat ante complures annos Cl. Auctor obſeruationes quasdam in diuturnos morbos; aduerſariis autem aut diſtractis, aut dilapſis, ſtare promiſſis, morbis praeterea implicitus, non potuit. Demandata autem ipſi noſocomii generalis Vindobonenſis cura, ex re iuniorum et in arte minus exercitatorum fore arbitratus eſt, ſi, quae apud praeſtantiſſimos ſcriptores medicinales diſperſa reperiuntur, congereret, eaque ſuis obſeruationibus monitisque vel augeret, vel confirmaret, vel, propriis ductus obſeruationibus, infirmaret. Quod hoc modo effecit perfecitque, vt non de chronicis ſolum, verum etiam de aliis morbis, qui occurrere quam frequentiſſime ſolent, ageret, multa tamen, quae ad theoriam ſpectant, omnino non attingeret, quoniam ea omnia fuſe apud alios pertractata ſunt. De cauſſis tamen morborum nonnunquam prolixe diſſeruit, maximam vero operam in experimentis poſuit ad nouorum et nuper laudatorum medicamentorum vim aut demonſtrandam, aut infirmandam.

Vt autem commentariorum noſtrorum lectores aequi intelligant, quaenam in hoc libro contineantur, notatu digniſſima tradere ex eo breuiter expedit.

De apoplexia primum agitur, in eoque primo capite plura exponuntur ſcita admodum vtilia. Vidit Noſter, plures maniacos hoc morbo interiiſſe. Quae nullis antegreſſis ſignis, veluti vertigine, grauedine, ingruit, periculi plurimum habet; indicat enim aut polypum internum, aut vaſa ſciſſa. Neminem vnquam vidit Noſter, qui, ſi manum eidem capitis parti crebrius admoueret, mortem effugiſſet, mitioribus etiam caeteris ſymptomatibus omnibus. Sudorem etiam copioſum ac validum e toto corpore manantem vtplurimum lethalem vidit, vti et

 febrem

febrem frigidae apoplexiae ſuperuenientem, quae peſſima eſt, ſi ſpiritum ſimul aeger aegrius ducit. Frigida fomenta, quibus praeclaram vim ad hunc morbum recentiores adſcripſere, Noſtro non probantur, ob coecitatem et immedicabiles neruorum reſolutiones poſt huius medicinae vſum ſubinde natas. Emeticorum vſus merito notatur; ii enim errant, qui ob ſolum materiae bilioſae vomitum emetica propinant, quum a plethora caput turbante nauſea et vomitus aeque oriri poſſint. His tamen, qui ventriculo cibis onuſto admodum in apoplexiam incidunt, faucibus penna irritatis vomitum concitare conuenit. Reliqua curatio apoplexiae ab ea non recedit, quam antiquiores medici praeceperunt, neque copioſa remediorum alcalinorum volatilium tantopere a compluribus medicis commendatorum mentio iniicitur. Ad paralyſin anthos herba et arnicae flores admodum laudantur, belladonnae autem ad eundem morbum, et ingenti quidem doſi, vſus ſuſpectus Noſtro eſt. Colocynthis his praecipitur, qui viſcidi plurimum in corpore ſuo habent.

p. 19. De epilepſia cap. II. Morbi, viris prae feminis familiaris, cauſſae neque omnes, neque ita expoſitae ſunt, vt ex his ſignis cognoſci queant. Feminae duae in ipſo morbi inſultu periere: altera tophum, altera exoſtoſin in cranio ex venerea lue neglecta habuit. Quartana, haemorrhoidibus, diarrhoea, vlceribus, coeli mutatione, epilepſiam ſanatam Noſter nunquam vidit, a plethora autem pendentem in puellis circa pubertatis tempora ſolutam. Cum medicamentis, quibus ſpecificam ad epilepſiam vim auctores tribuere, plura experimenta in noſocomio inſtituta ſunt. Phoſphorus anceps remedium eſt, quernus viſcus lente exſiccatus aliquoties profuit, aurantiorum folia aegrum gra-

grauiſſimis paroxyſmis per diem ſaepe redeuntibus vexatum ſanarunt. Tauri inſpiſſata bile nonnulli epileptici palleſcentis et tumiduli habitus ſanati ſunt. Hyoſcyamus nihil profuit, ſtramonium autem inducta mitigatione ſpem fefellit, re in perniciem poſtea conuerſa. Belladonna epilepſiam non ſanauit, aberrationem tamen mentis minuendo leuamen attulit. Cupri ſulphur nihil praeſtitit, moſcho mentis ſtupor minutus eſt, oleum animale Dippelii recenti malo a menſtruo fluxu intercepto orto obfuit. Praeſtantiſſima autem medicina valerianae ſylueſtris radix eſt, eaque epilepticis ideo ſaepe nullam opem adfert, quod vel in victu, vel aliis rebus delinquant. Pueri adeo liberati a morbo penitus ſunt, medicina hac nutricibus largiter data. — Corpora, in quibus glutinoſum abundat, egregie purgantur, tinctura martis helleborata data. Talibus, ſi vermibus laborant, mercurialia dare non expedit: conſtat enim, lumbricos inteſtinales vix frequentius deprehendi, quam iis in locis, vbi argentum viuum e terra effoditur hominesque aërem mercurio inquinatum continuo hauriunt. Sabadillae ſemen ſaepius aegris datum vomitus intenſos concitauit nec peculiari vi vermes expellere viſum eſt. Tandem de balneorum frigidorum ad epilepſiam vſu agitur.

De tuſſi, cap. III. Leuatur ex Noſtri ſententia, p. 33. quam vero confirmatam non vidimus, tuſſis conuulſiua, ſanguinis profuſione accedente, quam ob cauſſam etiam venaeſectio praecipitur. Ceſſit feliciter tuſſis conuulſiuae curatio datis primum ſalinis medicinis cum manna et inuoluentibus ſyrupis, et purgata per aliquot dies aluo, taraxaci cum emollientibus decoctio. Oleoſa conueniunt ſicca tuſſi exiſtente, vrgente autem periculo Kermes minerale. Cortex Peruuianus ad vires inſtaurandas et mor-

morbi reditum cauendum praecipitur. Abſtinendum ab eo eſt aucta ſpiritus difficultatę et pectoris oppreſſione. Caetera omnia, quae de aliis tuſſis ſpeciebus praecipiuntur, ſatis obuia ſunt.

p. 50. *De haemoptyſi*, cap. IV. Ea frequentior Viennae forte eſt ob adſcenſus praealtarum aedium difficiliores. Multum etiam ad eam creber mercurii vſus facit, inprimis ſublimati. — Nitri vſus in curatione morbi tantum conuenit, ſi fractae aegrotantium vires ſunt et ſanguis tenuis profunditur. Graviorem haemoptyſin, in qua ſanguis valde aeſtuat, vitrioli ſpiritus dilutus depellit.

p. 68. *Phthiſis*, de qua capite V. agitur, omni contagio non vacat. Vidit Noſter aliquot mulieres diu noctuque cum phthiſicis maritis in conclaui verſantes, et eodem morbo demum ſuccumbentes, nec vllum vnquam vidit, qui, ſi calculos tuſſiendo eieciſſet, mortem effugerit. Grauidae etiam phthiſi adfectae ſaepe breui a partu tempore intereunt. Sanati quidam ſunt ſputa grauiſſima, omnino purulenta acārideſcentia, exſcreantes, nullus autem morti ereptus eſt, dum ſputa copioſa, aquoſa et ſpumeſcentia, quibus purulentae velut inſulae innatabant, egerebat. — Venaeſectio ad curandum morbum tantum valet, ſi denſus ſanguis eſt et cum caeteris ſignis pulſus durus tangitur. Elixirio vitrioli Anglicani parum ſalutiferae virtutis ad hunc morbum tribuitur, praeter eum, qui poſt diuturnas febres natus eſt. Triginta abhinc annis acida mineralia diacodio aut demulcentibus, ne tuſſim exaſperarent, mitigata, phthiſicis Noſter exhibuit, ſed nullo emolumento, immo potius hoc detrimento, vt ſputa odorem teterrimum vix tolerandum acquirerent. — Cucumeres, pepones, caet. morbo ingruente et febre praeualida exiſtente tantum valent, ſi vero humores cum corporis languore ſo-

luti

luti ſunt, vix conueniunt. Fixus aër inſpiratus, aſphalti oleum, calcis aqua lacte temperata nihil leuaminis attulere: qui ab vltima medicina leuari viſi ſunt, poſtea de ciborum appetitu deleto, omnibus ſimul in peius ruentibus, conqueſti ſunt. Nec in fonticulis et ſetaceis plurimum praeſidii ponitur. Polygalae amarae vſu phthiſicus nullus adhuc reſtitutus eſt; cum ſucceſſu tamen data eſt, vbi materies purulenta muco tenaciori iuncta excernebatur. Islandicum lichenem Noſter maxime exhibuit, ſi aegri corticem non ferrent, nec cum cortex iuuaret, lichene abſtinuit, coniunctis ſcilicet duabus medicinis efficaciſſimis. Cortex autem Peruuianus efficaciſſimus, contra mentem celeberrimorum in arte medica virorum, habetur, cuius inſignem vim vſumque praeſtantiſſimum et plane ſingularem Noſter experientia triginta annorum didicerit. Sed non ad eius vſum progrediendum eſt, niſi poſtquam inflammatorius ſtatus remiſerit. Febrem inprimis cortex potenter debellat, variis, pro ſymptomatum accedentium varietate, medicinis adiungendus, non tamen balſamicis prius, quam febris penitus deſierit; commendata enim a veteribus ad phthiſin ideo fuiſſe videntur, quia iisdem ad putredinem a cadaueribus arcendam vtebantur. Balſamum de Mecca vere genuinum a comite DE SCHWACHHEIM, imperatoris ad Turcarum imperatorem legato, a quo id muneris loco acceperat, Noſtro datum, maiorem vim ſalutiferam non habuit, quam illa, quae terebinthinae coctae, cui pars calefacientis virtutis coctione detrahitur, ineſt. Glandium quernarum toſtarum decoctio nunquam profuit. Nec equitationem profuturam Noſter admodum putat, quoniam augendo ſanguinis motum, ſanguinis per pulmones velociorem tranſitum concitat.

p. 105. *De asthmate* cap. VI. agitur, quae vero ad pathologiam pertinent, exigui admodum momenti obuiaque sunt. Nec quae de curatione proferuntur, valde bona sunt, et falsa subinde. Sic dulcamarae stipites in infusione tantum laudantur, quum ingrata palato, ob amaritiem, decoctio sit, quod consilium reprehendi debet, quoniam nuperorum obseruationibus constat, medicinales virtutes dulcamarae profunde insidere, nec aliter, quam protracta decoctione, facile extrahi. Ita etiam absonum est, *pectori inimicam ipecacuanham dicere* eam ob caussam, quod puluis illius in foeminis quibusdam spasmodicum asthma concitauerit; omnia enim medicamenta puluerulenta, pectori alias amicissima, irritando agunt cum spiritu in pulmones delata, vt notum omnibus est. Interne, minuta dosi data, in rebelli asthmate aliquoties, verum non semper, profuit. Gibbosorum asthma squillae extractum, Kermes minerali et ammoniaco gummi mixtum, potenter depulit et hydropis pectoris simul metum. Tabaci extractum nullam vnquam opem asthmaticis attulit. Scrofulis et asthmati ab eis pendenti spongia marina combusta cum antimonio data maxime obfuit, verum ipsae scrofulae vix vlla sanari medicina possunt, praecipue si lapideam duritiem tumores nacti sunt. Eadem marina spongia cum elaeosaccharo anisi data strumas potenter discussit, nec vnquam maciem induxit, tumoribus potius in corpore latentibus, quam medicinae, tribuendam. — Digitalis purpurea ab HELMONTIO iam ad scrofulas commendata aegris quibusdam scrofulosis tumoribus adfectis in nosocomio data est, ad quorum morbum efficacissimae alias medicinae nihil valuerant. Succus expressus herbae cum extracto datus est, et efficacissimam medicina se praebuit, in primis in morbo post suppressam scabiem nato.

nato. Molliti ſenſim tumores pus laudabile demiſerunt, poſtea vulnera coaluerunt. Alii a medicamento titillationem, doloris in adfecta parte ſenſum, febriculam alii experti ſunt, in iisque ab illius vſu Noſter deſtitit, non vero in iis, qui ab eodem medicamento nimia copia ingeſto capitis dolorem, oculorum caliginem, vertiginem, experti ſunt; hi enim, minuta medicinae doſi, perfecte ſanati ſunt. Bona et laudabilis ſemper poſt digitalem datam ſuppuratio fuit, ſcrofuloſis etiam tumoribus extractum cum empiaſtro de cicuta impoſitum vlcera, ſed tardius, ſanauit. Efficax etiam in hydropis ſpecie quadam digitalis purpurea fuit.

Pectoris hydropem, qui cap. VII. pertractatur, ſaepe tum ortum vidit Noſter, cum, haemorrhoidibus nimium fluentibus vena incideretur, aut datis ad menſtruum fluxum poſt ſuperatas acutas febres ob ſanguinis inopiam interceptum expediendum emmenagogis et venaeſectione ſimul adminiſtrata, aut denique copioſe datis *taraxaci, graminis decoctis, extractis*, medicamentis maxime ſoluentibus ad annoſos tumores et ſcirrhoſas viſcerum indurationes ſanandas: facilius enim multo euenire putat, vt humores corporis noſtri nimium ſoluantur, quam vt inueteratae iſtae obſtructiones tollantur. Speciem autem ſingularem, (a medicis hactenus praeteruiſam, admodum tamen notabilem, quippe quae frequentius occurrit, nec a Noſtro bene et copioſe pertractatam) pectoris hydrops, frequentior morbus, quam vulgo creditur, habet, pulmonum hydropem, ſi aqua vel in pulmonum cellulis diffuſa eſt, vel ſacco, vomicis aut hydatidibus continetur. Signa latentis ſaepe morbi et cognitu iis temporibus, quibus a medicamentis auxilium exſpectare adhuc licet, difficillimi copioſe et vtiliter expoſita ſunt; pectoris autem concuſſio inſtitui raro

poteſt,

poteſt, cum minimus etiam motus aegris ſpiritum ſaepe praecludat; nec ſonus, ſi aqua in ſacco collecta eſt, percipiatur.

Curatu autem pectoris hydrops facilior eſt, qui pulmones occupat, inſanabilis vero ſaccatus eſt, vel a polypis aut aneuryſmate ortus: lethiferum etiam eſt, ſi hoc morbo adfecti vrinam copioſam naturali ſimilem aut pallidiorem emittunt: ſalutis autem ſpes adeſt, ſi parum profundius tincti lotii excernitur, diureticisque medicinis adhibitis lotium largius fluit.

p. 130. Ad curationem inefficax nicotianae extractum fuit, nec arnica vllum auxilium praeſtitit. Venaeſectio, pulſu etiam pleno et duro exiſtente, ſemper obfuit. Kermes minerale tam tuſſim quam ſpiritus anguſtiam auget. Purgantia, diuretica, opiata mali plurimum, boni parum aut nihil attulerunt. Vnica in hydrope pectoris ad ſalutem hinc via eſt, vt vrina moueatur, ad eumque finem Noſter extractum ſcillae cum ſaccharo datum admodum commendat, quo vrina potenter pellitur et ſaliuae magna copia, velut a ſumto mercurio, ſed absque faucium laeſione, educitur. Scilliticum vinum effectum ſalutarem non edidit. Plurimi male inde adfecti ſunt, nonnulli perierunt, in iisque cadavera ventriculum cum inteſtinis inflammatum exhibuerunt. Aegris pulmonum hydrope laborantibus medicamentum ex diureticis et emollientibus compoſitum tanto cum ſucceſſu datum eſt, vt alter ingentem ſeri limpidi copiam eiiceret, ſanitate poſtea perfecte reſtituta, alter autem ſcalas aſcendere et ire absque moleſtia poſſet. Compluribus poſtea adiectis et ſatis copioſe enarratis morborum hiſtoriis probatur, ſcillae extractum vere principem et ſumme efficacem ad hanc hydropis ſpeciem medicinam eſſe.

De

De ascite, cap. VIII. Caussae illius, ex Nostri mente, sunt plethora vasis nimium resistens, frigida aestuantibus visceribus ingurgitata, tumores varii carnosi, steatomatosi, scirrhosi, spirituosorum abusus, soluentia nimia in inueteratis obstructionibus adhibita, animi aegritudo.

Circa purgantium, praesertim drasticorum, vsum in hoc morbo plura commode praecipiuntur, felicius autem et efficacius ascitem diureticis debellari adseritur: haec enim morbum saepe sanarunt, ad quem profligandum purgantes nobilissimas medicinas medici iam praeceperunt. Cantharidum vsus ad aegros, qui glutinosum corpus habent, reducitur; vesicatoria adeo ampla hydropico imposita, concitata vrina, aegrum sanarunt. Meloë proscarabaeus Lin. in electuario cum roob sambuci hydropicis datus aquas aliquoties, subinde effectu admodum citato, deduxit, in aliis autem non successu solum medicina caruit, verum etiam parcam vrinae secretionem, sitim, caet. induxit. — Millepedes commendari vix merentur, quum praestantioribus medicinis aliis medicinalis materies abundet. Scilla autem omnium efficacissima est. Oxymel ex ea paratum aegris strictiore habitu praeditis, quorum pulsus celerior est, vinum laxis, pallidis, glutinosis conuenit, raro tamen morbum scillae vinum depulit, minori dosi ingestum non satis efficax, maiori vomitum, tormina, inducens. Extracto maxima vis inest, quod tamen magna dosi dari non debet; vidit enim Noster, dimidium scrupulum immanes abdominis dolores, et mortem ipsam ex gangraenosa intestinorum inflammatione induxisse.

Colchici extractum quod, tamen scillae virtute sua proxime accedit, saepius asciticis, verum semper frustra, datum est. Gratiolae extractum vrinam potenter depulit, spirituosum, ex foliis para-

tum, aluum magis duxit. Ireos noſtratis ſuccus aegris hoc euentu datus eſt, vt ardor, oeſophagi, ventriculi et inteſtinorum dolores, vomitus, frequens deſidendi conatus absque notabili aluina purgatione, febris, inflammatio, mors, ſequerentur. Aſarum fruſtra datum eſt, nec non lactucae viroſae extractum, cui tamen pharmacopoei ſonchum oleraceum ſaepe ſubſtituunt, et quod efficaciam ſuam a ſcillae extracto ipſi admixto vtplurimum habet. Tartari cremor cum ſexta vel ſeptima boracis parte remixtus mire in hydrope aſcite ab obſtructione viſcerum orto profuit, effectusque edidit a ſolo cremore tartari fruſtra exſpectatos. BACHERI pilulae, quae aluum adſtringunt, ſemper nocuere, vbi febris, calor, ſiccitas adſunt et vrinae foetent; hinc in hydrope non vbique adhibendae: profuere autem admodum maniacis, quorum complures perfecte adminiſtrata hac medicina ſanati ſunt. Nec hellebori nigri cum amaris medicamentis infuſio multum opis hydropicis attulit.

p. 193. *De vomitu cruento*, cap. IX. Pathologiam huius morbi penitus ad noſtra vſque tempora neglecti, cui tamen praeclaram lucem adfudere Cl^mi^ Viri KAEMPFIUS atque MARCARDUS, praetermiſit Noſter, qui, damno profecto eorum, quae in medium proferuntur, parum ad curationem intereſſe exiſtimat origines illius enarrare. Verum ad curationem morbi conſilia leui quoque et fugiente velvti calamo elaborata ſunt, vt vbique pateat Noſtrum aut morbum ignoraſſe, aut plura in eo notatu digniſſima non vidiſſe: omnia enim ad venaeſectionem et ad adſtringentium et ſtypticorum vſum redeunt, quibus tamen in curatione inſultuum vix ſemper locus eſt. Quum ſcorbutici ſanguinem quandoque vomant, de ſcorbuto ad capitis finem quaedam proponuntur.

De

De cholera cap. X. Venaesectionem in ea inutilem atque perniciosam censet ob pulsum paruum atque inaequalem, et sudores corporis frigidos: sed in plethoricis administranda vtique est; sanguine enim misso, pulsus cum calore redit. Emetica recte reiiciuntur. Caetera medicamenta inuoluentia, bili aduersa aestuique ob vim et celeritatem morbi salutares vires exserere vix queunt, hinc statim ad opium confugiendum eoque motus sopiendi sunt. Superato tandem morbo, si impurae sordes aut alia medicamentis corrigenda restant, aluus leniori medicina ducenda est. p. 204.

De dysenteria cap. XI. Raro penitus inflammatoria est, tuncque dolor illi constans, fixus et velvt ardens adiungitur, nec a vomitum concitantibus medicinis auxilium exspectandum est. A suppressa perspiratione orta purgantem medicinam non fert, solis inuoluentibus, diaphoreticis curanda In putrida aut biliosa dysenteria emetica admodum conueniunt, paregorica post vomitus, ad turbas componendas data, exitiosa sunt, quoniam sordibus viam praecludunt, febrem, putredinem, augent. Postea purganda aluus, deinde lenientibus demulcenda est. Ex demulcentibus autem medicamentis salicaria eligenda est, quae nihil styptici continet, nec noxium effectum vllum, qui ex adstringentium vsu facile alias consequitur, edit, phthisicis adeo in alui colliquatione diuturna admodum proficua. Paregorica demulcentibus iungenda sunt, si inflammatio et primarum viarum impuritas abest. Adstringentia prosunt, si his omnibus nihil proficitur. Arnicae radix in putridis febribus cortice Peruuiano *longe inferior* (?) dysentericis data tormina auxit. Colombo radici praeter adstrictionem leuem parum proficui inesse videtur; nec omnis periculi vitrum antimonii ceratum expers est. Diuturna p. 209.

 dysen-

dyſenteria negleᶜtaque laborantes opio cum ipecacuanha et adſtringentibus dato ſanati ſunt.

p. 237. *De ictero*, cap. XII. Nigrum icterum, ſubito alias lethiferum morbum, aegrum per complures annos in vrbe ambulantem occupaſſe, Noſter vidit. Omnis autem icterus vtplurimum in tympanitidem aut in hydropem aſcitem abit, inprimis ſi albam vrinam aegri copioſe reddunt, et dextri hypochondrii tumor medicamentis non leuatur. Si ſoluentes medicinae ad icterum curandum requiruntur, ſaponariae decoctio omnibus praeferenda eſt: requiritur autem in annoſa viſcerum labe diuturnus admodum ſoluentium medicinarum vſus. Virum reſtituit Noſter, tali curatione per biennium continuata. Pertinaciſſimus, ad quem nulla medicamenta valuere, icterus fructuum horaeorum vſu leuatus eſt. Belladonna in aliis morbis fruſtra tentata paucis ictericis profuit, plures autem nullum inde leuamen percepere. Ricini oleum ad icterum a quibusdam laudatum multisque colica pictonum laborantibus datum maioris efficaciae non fuit, quam amygdalarum oleum mannae iunctum: hoc vero oleum a mercatore allatum fuerat: Vindobonae ex ſeminibus preſſum ad cardialgiam et pertinacem alui obſtructionem praeclare valuit. Ad veſiculae felleae calculos Whyttii ſpecificum ex aethere vitrioli et oleo ſtillatitio terebinthinae maxime laudatur.

p. 257. *De haemorrhoidibus*, cap. XIII. Parum videtur Noſtro ad curationem conferre, vtrum haemorrhoides ex ſyſtemate venae portarum, an e vaſis hypogaſtricis, an e venis aut arteriis fluant. Nunquam autem haemorrhoides ſingulis menſibus, catameniorum more, fluentes vidit. Cauſſarum enumeratio admodum manca eſt, nec memorata a Cl. viris KAEMPFIO et MARKARDO cognita Noſtro eſſe viden-

videntur in practicis recentiorum libris vix satis versato. Vindobonensibus haemorrhoides hodie frequentiores, etsi vino moderatius vtuntur, aromatum abusui, exercitio corporis neglecto, crebrae in rhedis vectioni adscribuntur. Plus nimio fluentibus haemorrhoidibus, millefolii decoctum, quod etiam haemorrhoidali colica laborantibus apprime conuenit, subuenit, vrgente autem sanguinis profusione, adstringentia adhibenda sunt, in quibus martis vitriolum caeteris omnibus praestantius est. Idem et haemorrhagia vteri laborantibus auxilio est. Ipecacuanhae autem radix parcis data dosibus quasdam leuauit, in plurimis autem voto non respondit. Opium non conuenit (nec in vteri haemorrhagia a neruorum strictura, cui alias semper auxilio est?) Ad vesicam vrinariam lapsae haemorrhoides demulcentibus curandae sunt: adstringentia imprudenter data inflammationem, suppurationem lethiferam excitarunt. Interceptas etiam ab haemorrhoidibus vrinae vias sola relaxantia expediunt.

De arthritide, cap. XIV. Differentia arthritidis a rheumatismo haec statuitur, quod hic nec haereditarius sit, nec contagio contrahatur, nec omnem membri, vel articuli mobilitatem tollat. In febribus autem articulorum dolori adiunctis cauendum est, ne statim pro arthriticis vel rheumaticis habeantur, quum hi dolores saepe ab impura primarum viarum cruditate pendeant. p. 271.

In non febrili arthritide chamaedryos infusio iuuit, quibusdam tamen ventriculum male adfecit. Egregiam etiam opem aconiti extractum praestitit, nec non sulphuris flores cum antimonio iuncti, bardane decoctione superpota. Decocta etiam cum antimonio parata praeclaros effectus edidere, in viro, etiam qui ab arsenico sumto dirissimos articulorum cruciatus passus est. Mercurialia arthriticis

minus profunt, neque iis, qui venerea lue adfecti funt. Hi floribus fulphuris, antimonio et faffaparillae decoctione cum lacte curati funt. Externa medicina ex fapone, arnica et cicuta parata egregios in hoc morbo et pectoris inflammationibus effectus edidit. Moxa, fi pars inflammata eft, nocet. Frigida balnea arthritidi auertendae vix idonea funt.

p. 287. *Podagra*, de qua cap. XV. agitur, a vino origines vix ducit: Auftriaci enim ruftici, abutentes auftero vino, hoc morbo vix corripiuntur. Verofimilius eft, dirum hunc morbum ab abundante victu, neglectis corporis exercitationibus, nimio veneris vfu et immoderata mentis agitatione nafci. Quaffia in podagra multum praeftat: experientia tamen edoctus Nofter didicit, gentianae radicem eadem praeftare. Methodus autem, qua podagricos per plures annos aut ab infultu morbi liberos feruauit, aut eum admodum mitigauit, haec eft: calidioris temperiei aegris verno et autumnali tempore per tres feptimanas roob fambuci ad vnciam vnam alteramue cum fulphuris floribus dedit, frigidioribus vero fulphuris flores cum antimonio, frigidiffimis et glutinofum corpus habentibus eadem medicamenta, refina tamen guaiaci addita. Pifcium efus podagricos a morbo fuo immunes non reddit: vidit enim Nofter plures Carthufianos faeuiffima podagra vexatos, quamquam ex ordinis inftituto perpetuo carnibus abftinerent.

p. 299. *De morbis venereis*, cap. XVI. Gonorrhoea, quo propius veficae collo refidet, eo peior habenda eft: quae vero in proftata ac cumprimis in feminalibus veficulis haeret, frequenter omnem curationem refpuit. Sanata a Noftro gonorrhoea antiphlogiftica medendi methodo iam his temporibus eft, quibus Vindobonenfes longe alia vtebantur, nitrum vero

vero ob irritationem ab eo inductam, caute adhibendum est. Grauissima a balsamicis mala nata sunt, inflammatoria irritatione praesente datis. Sola vrethrae exulceratio mercurialia interdum requirit, externe etiam, si rebellis morbus est, cum mucilaginosis adhibenda. Saturninae iniectiones in compluribus atrocissimos abdominis et articulorum cruciatus excitarunt, quos quum medici pro talibus haberent, qui ex venerea lue oborti essent, et ad eos debellandos mercurialia adhiberent, insanabiles neruorum aegritudines et corporis consumtio exortae sunt. — Quandoque gonorrhoea sicca est, in qua scilicet vrethrae parietes concrescere velut incipiunt, et dolor inter mingendum intolerabilis percipitur, qui vero expresso ex vrethra muco mitigatur, et emollientibus ac mucilaginosis iniectionibus sanatur.

Condylomata, quae potissimum in immundioribus spectantur, ablata, si crebro recrescant, tormentillae vel bistortae puluerem applicare conuenit, sabinae autem puluis iis inspersus vix memorabilis efficaciae est. Aduersus venerea faucium vlcera tenuem atque acrem ichorem fundentia, in cachecticis praesertim corporibus, puluis ex gratiolae extracto cum cancrorum lapidibus profuit, qui per saliuam et vrinae vias inprimis egit. Cutanei venerei morbi, scabies herpesque pertinacissimus, scordii infuso saturato copiose sumto optime curantur. Saturnina medicamenta in quocumque externo venereo morbo non adhibenda sunt; penem enim cancro venereo affectum sensu atque erigendi potentia penitus priuarunt, symptomata alia complura pessimae indolis excitarunt. Ipsi venereo morbo curando frictio mercurialis, modica per eam saliuatione excitata, maxime conuenit. Gummosum PLENCKII mercurium his dare expedit, qui frictio-

 nibus

nibus vti nequeunt, ſed quandoque plus gummi Arabici, quam auctor praecepit, addendum eſt. Plures etiam lue laborantes ſaſſaparillae decocto cum lacte ſanati ſunt, quod tamen melius ceſſit in his, qui mercurio antea fuerant vſi. Idem medicamentum in tophis, ſcabie venerea, doloribus oſſa occupantibus, opem maximam attulit, nec non in phthiſi et tabe venerea debellandis, in quibus tamen minori quantitate hauriendum eſt.

p. 318. Pauci Noſtro noti ſunt, quibus mercurius ſublimatus corroſiuus auxilio fuit. Pluribus nocuit, membrorum contractionibus, neruorum inſanabilibus morbis, haemoptyſi, lethali phthiſi excitatis; hinc etiam Noſtri conſilio ductuque in generali noſocomio illius vſus penitus exoleuit, periculoſior adhuc, ſi in pilulis exhibetur. — Keyſerianae pilulae colicas grauiſſimas, hypercatharſes, et febres lentas induxerunt.

Venereos morbos in Hungariae confinibus a mulieribus ope radicis aſtragali exſcapi ſanari WINTERL, clariſſimus apud Budenſes medicus profeſſor, ad STÖRKIUM perſcripſerat. STÖRKIUS itaque a Noſtro petiit, vt huius medicamenti vſum in noſocomio tentaret, quod hoc modo factum eſt, vt radicum dimidia vncia cum XV. aquae vnciis ad libram remanentem decoqueretur, quae decocti portio mane et veſperi ab aegris hoc ſucceſſu ſumta eſt, vt, aluo a medicamento primum purgata, poſtea vero lotio et ſudore praeſertim nocturno concitatis, arthritici dolores breui fugarentur, tophi vero exulcerati ſimplici medela externa quartae ab aduentu aegrae ſeptimanae ſpatio curarentur, reliqui euaneſcerent, et aegra incolumis e noſocomio exiret.

Alia aegra eodem modo affecta eadem medicina penitus ſanata eſt. Alia herpete, venereo vlcere et

et rheumaticis doloribus laborans, depulſo perfecte morbo, noſocomium reliquit. Sanitas etiam iuueni eodem medicamento reſtituta eſt bubonibus induratis et admodum inaequalibus laboranti.

Experimentis in quatuor tantum aegris inſtituendis copia medicamenti ſuppetiit, hique omnes breui ſanati ſunt, aluo primum concitata, poſtea lotio et ſudore potenter pulſis.

Finem operi vtiliſſimo, ſed ſine plurimo ordine conſcripto, formulae medicamentorum imponunt.

XV.

IO. FRID. BLUMENBACHII, medic. P. P. O. introductio in hiſtoriam medicinae litterariam. Göttingae, apud Dietrich, MDCCLXXXVI. in 8vo. 462 pagg.

Quoties de hiſtoria artis medicae literaria ſcholas doctiſſimus Auctor habuit, maxime moleſtum et importunum ipſi viſum eſt, quod compendii defectu ad praelectiones academicas apti nomina auctorum et titulos librorum auditoribus in calamum dictare et filum orationis ſaepius praerumpere neceſſe fuerit. Cui incommodo hac introductione mederi ſtuduit, ita tamen, vt et in vniverſum ſynopſin quandam praecipuorum medicinae fatorum exhiberet, vtque liber etiam praecipua hiſtoriae medicae momenta contineret.

Ordo chronologicus, ceu maxime naturalis et tali tractationi apprime reſpondens, merito ſeruatus eſt: non autem ſeruiliter huic ordini Cl^mus^ Vir ſe adſtrinxit, quum ſubinde aut eiusdem ſectae viros, maxime ſi breuis aeui ea fuerit, iunctim exhibuerit, aut aliqua nomina, quae alias intacta relinquere

oportuiſſet, obiter, occaſione iubente, attigerit. A reſtauratione literarum in quaque periodo iterum ſecundum diſciplinae capita, quae praecipue ab vnoquoque tractata fuere, recenſus eorum factus eſt.

Propoſitum autem Cl^mo^ Viro fuit non, niſi meritiſſimos de artis incremento viros recipere, ſed quum ambiguum ſaepe de ſelectu iudicium ſit, difficilis ſaepe et ambiguus ſelectus fuit. Normam tamen in eo hanc ſeruauit, vt veteres medicos ad vnum omnes paene recenſeret, quoniam, etſi minime in eodem loco atque dignitate ſunt conſtituti, in vniuerſum tamen primi et principes in re medica auctores et quaſi eius fontes exiſtunt. Seuerior in Latino-barbaris iisque, qui reſtaurationem literarum proxime exceperunt, delectus fuit, paſſim tamen vnius alteriusue minus noti auctoris, praeſertim inter Germanos, memoria ſtudioſius excitata eſt, quoniam haec hiſtoriae medicae pars non vnam ob cauſſam omnium maxime neglecta et inculta iacet. Ex recentioribus plurimi citati ſunt, qui aut artem nouis inuentis locupletarunt, aut docendo, ſcribendo amplificandae illi occaſionem dederunt, aut reſtaurato veterum ſtudio medicinam ad antiquorum mentem reformarunt, a theoriarum ſordibus purgarunt. Hinc ſectarum et dogmatum praecipuorum auctores prae ceteris in medium prolati ſunt, inferioris doctrinae hominibus, HAUPTMANNO, WÜRDIGIO, aliis, exceptis.

Inuentores, aut vtili nouo inſtituto de re medica bene merentes, vbique laudati ſunt, etiamſi pauca ediderint, aut ignoti obierint, quales fuere JOACH. STRÜPPE, qui medicinae vtiliſſimam partem, politiam medicam, ex profeſſo primum tractauit et in libro Francof. 1573 edito: *nützliche Reformation zu guter Geſundheit und chriſtlicher Ordnung* ſapientia plurima conſilia de aëre puro ſervan-

vando, platearum munditie, ſepulturis a viuorum habitatione arcendis, de opificiorum generibus aërem inquinantibus, de obſtetricibus ordinandis, pharmacopoliis, noſocomiis viſitandis, inſtruendis, caet. literis prodidit, primum etiam de mumiis ſingularem librum conſcripſit, IO. REY, qui ex primis aëris factitii inuentoribus eſt, et SEBAST. ALBINUS, qui primus in libro: *Bericht und Handgriff, wie man mit Perſonen, ſo im Waſſer gelegen und für tod heraus gezogen worden, umgehen ſolle*, methodum aqua ſubmerſis ſubueniendi in vſum popularem Germanice prodidit. Tempora etiam ſemper ſtudioſe memorata ſunt, quibus vtilia inſtituta primum inuenta ſunt, aut in vſum venere, mortuorum exactae tabulae, ex quibus poſtea corollaria phyſiologica, pathologica, politica vtiliſſima deducta ſunt, conditarum academiarum ſcientiarum et artium celeberrimarum anni, tempora, quibus maxime inclaruere. Nec philoſophos praetermiſit, ROGERUM BACONEM, NICOLAUM REGIUM, CARTESIUM, LEIBNITZIUM, alios, qui aut nouis ſectis anſam dederunt, doctrinae forma mutata, aut inuentis nouis medicinam locupletarunt.

Viri etiam tales excitati ſunt, qui, licet artem nouis inuentis non auxerint, ſcholis tamen ſuae aetatis illuſtrandis inclaruerunt, ROLFINCCIUS, G. W. WEDELIUS, alii. Alias etiam memorabiles euentus Cl. Auctor non neglexit, qui rei medicae aut fatales valde, aut ſalutares fuerunt, nouorum morborum exortus, pharmacorum celebriorum inuentum, caet. aut qui, quamuis non proxime ad medicinam pertinere videntur, tamen ſummo eidem emolumento fuerunt, vt Indiae vtriusque inuentionem, inuentum artis icones lignis incidendi, caet.

Auctores noſtris temporibus in arte noſtra illuſtres Cl. vir ad annum MDCCLXXXV. recenſuit,

eos

eos ſcilicet, qui ad hunc vſque annum diem ſuum obierunt: viuorum enim delectum literis mandare nimis anceps negotium illi viſum eſt.

Haec paene ſunt omnia, quae in conſcribendo edendoque tali libro, qui inſignem ſine dubio tironibus et in arte ſua quoque verſatis, inprimis amplo librorum apparatu deſtitutis medicis vtilitatem pollicetur, Cl. Auctor ſibi propoſuit. Ipſum librum diligenter legentes atque retractantes laeti experti ſumus, promiſſis ſuis BLUMENBACHIUM noſtrum non ſtetiſſe ſolum, ſed ea etiam ſuperaſſe: omnia enim ſtudioſe vndique conquiſita, verum non tali modo ſunt, vt obuia de qualicunque Auctore quaeuis in aduerſaria haec literaria coniicerentur, ſed eo potius, vt, ſelectu diligenti vbique habito, ſcitu tantum neceſſaria vtiliaque colligerentur, et collecta ſeruarentur.

Quum autem haec literariae medicae hiſtoriae elementa duabus partibus, inuicem quidem ſibi coniugio anguſtiſſimo iunctis, conſtent, hiſtoria ſcilicet fatorum ſcientiae medicae, et literarum medicarum hiſtoria, per ſingulas haſce partes tranſire expedit, vt lectores intelligant, quid praeſtiterit Noſter, et quaenam praeſtanda adhuc ipſi aliisue reſtent.

Hiſtoriam medicinae quod attinet, hiſtoriae literariae intertextam, notandum eſt, quod ad paginam vſque XXII. antiquitatis medicae hiſtoriam ſimul expoſuerit, hiſtoriam medicinae ſcilicet apud Aegyptios, orientis populos quosdam, et eorum temporum, quae ad fabuloſam et mythologicam Graecorum medicinam pertinent, his, quae ad numinum medicinalium Aegyptiorum et Graecorum cultum referenda ſunt, et quae nobis antiquitatibus medicis accenſenda magis eſſe videntur, literariae hiſtoriae crebro intermixtis. Quod quidem ab omnibus ita factum eſt, qui exponendae medicina-

lis

lis ſcientiae hiſtoriae operam dederunt, ſed hoc euentu, vt medicinalium mythorum enarratione progreſſuum ſcientiae ipſius hiſtoria interciperetur et quaſi praefocaretur. Etſi enim facile concedimus, eſſe in his fabuloſis narrationibus plurimum, quod ad progreſſus medicinae in obſcuris hiſce temporibus cognoſcendos inprimis faciat, hi tamen progreſſus, qui in ea praeſertim medicinae parte, quae manu opem fert, inſignes fuere, a Cl. Viro, nimio breuitatis ſtudio ſine dubio ducto, parum notati ſunt, vt adeo omnia, quae ad HIPPOCRATIS vſque tempora proponuntur, EMPEDOCLIS, ALCMAEONIS, HERACLITI, DEMOCRITI, ACRONIS, HERODICI nominibus exceptis, fabularum medicinalium hiſce narrationibus comprehendantur.

Notum quidem omnibus eſt, HIPPOCRATEM primum medicinam in ſcientiae formam exactius redegiſſe, ſacrasque medicinales Aſclepiadarum ſcholas omnibus, qui medicinae ſtudio ducebantur, aperuiſſe, veram itaque medicinae hiſtoriam ab HIPPOCRATE, cuius monumenta nobis reſtant, incipere, omnia, quae ante haec tempora in re medica acta ſunt, aut non certa penitus, ſaltim nondum curioſe ſatis conquiſita, aut fabuloſa nimis eſſe, quam vt plurimam fidem mereantur. Quae quum ita ſint, melius hiſtoriae ſuae *literariae*, quae principem operis partem efficit conſtituitque, conſuluiſſet Noſter, ſi, praetermiſſis omnibus, ad ea vſque tempora, quibus Hippocrates vixit, pertractatis, cum ipſo ſtatim HIPPOCRATE hiſtoriam ſuam incepiſſet, praemiſſa, quod opus fuiſſet, diligenti enarratione eorum, in quibus Graecorum medicina vniuerſa conſtiterit temporibus, quibus HIPPOCRATES ampliſſimo ſuo ingenio ſcientiam tantopere auxit.

Quod

p. 23. Quod autem ad hos progreſſus pertinet, quibus medicina ab HIPPOCRATE magnifice dilatata eſt, hi omnes eo redeunt, vt Noſter eum *omnis medicae profeſſionis et methodi ſcientificae conditorem* cenſeri debere arbitretur, quae certe non omnia, nec ex noſtra mente merita praecipua ſunt, quibus hic vir, quem nemo hactenus vel e longinquo eſt aſſequutus, de medica ſcientia meritus eſt. Caeterum quae ad librorum, praeſertim editionum, hiſtoriam pertinent, praeclare expoſita ſunt, niſi hoc aliquo modo reprehendas, quod proprium de genuinis aut ſpuriis operibus iudicium Cl. Vir non addiderit, ſed HALLERUM ſit ſecutus, cuius merita in hac ſcientiae medicae parte aequiparari his vix poſſunt, quibus in aliis medicinae partibus paene omnibus laudem maximam promeruit.

p. 34. Subiuncta eſt hiſtoriae literariae operum Hippocratis enarratio ſtudioſa collectionum medicorum veterum, chirurgorum, gynaeciorum et librorum eorum, qui de medicina veterinaria agunt.

p. 60. De GALENO idem paene, quod de HIPPOCRATE, Noſtro iudicium eſt. Vir ſummus et vnicus dicitur, cui, ſiue vaſti ingenii acumen, ſiue immenſum doctrinae ambitum ſpectes, vix alterum vniuerſae antiquitatis aequiparare liceat. — Polygraphus, qui nullam non medicinae partem ſcriptis ſuis auxerit, de vniuerſa arte optime meritus, XIV. ſequentium ſaeculorum idolum, et in omni re medica fons et norma. Tandem narratur, quod vena, quae ventriculo cerebri tertio incumbit, et torcular HEROPHILI intrat, nomen eius retinuerit. Notae p. 63. additum eſt, criticas curas, quas HIPPOCRATIS operibus adhibuit, ad maxime immortalia merita GALENI pertinere. Quae quidem omnia praeclare vereque dicta de ſummo viro ſunt, ſed nec per ſingulas medicinae partes merita, nec

pro-

progreſſus, quibus medicina ab hoc viro amplificata eſt, comprehendunt, adeoque *progreſſus ſcientiae ipſius hiſtoriam*, quod tamen in animo Cl. Vir habuit, vix illuſtrant. Caeteri alii Latini Graecique medici optime enarrantur, nulla tamen meritorum cenſura addita. Notatum tamen eſt, a ſeptimo inde ſaeculo ferream barbariem indies magis magisque incaluiſſe, vniuerſamque medicinam incultam et alto quaſi ſopore ſepultam iacuiſſe.

Ad Arabes qua ratione Graecorum et Romanorum medicina peruenerit, et per vniuerſam Africam borealem et magnam Europae auſtralis partem per eos fuerit propagata, breui exponitur. Hi ſine dubio plurima ex Graecis fontibus hauſerunt, at multum etiam ad materiam medicam et rem alimentarium amplificandam contulerunt, imo in chemicis et pharmaceuticis principes auctores exſtiterunt. (Morbos etiam nouos deſcripſerunt, cutaneos praeſertim complures, adeoque et ex hac parte pathologicam et practicam medicinam amplificarunt.) Claſſici tantum ex vaſta eorum tribu nominantur, IOANNES filius MESVES, IOANNES filius SERAPIONIS, RHAZES, HALY filius ABBAS, AVICENNA, ALBUCASIS, AVENZOAR, AVERROES et MOSES MAIMONIDES, Hebraeus, Arabibus merito adiunctus. p. 86.

Hos *Latino-barbari* ſequuntur, inprimis Salernitanae ſcholae breuis hiſtoria, nec non aliarum antiquarum, Montiſpeſſulanae, Pariſinae, Bononienſis. Scriptores autem ex his celeberrimos ſecundum ſcientias medicas, in quibus eminuerunt, Noſter recenſuit. Anatomen antea ſopitam reſuſcitauit FRIDERICUS II. Imperator, qui ipſe in opere ſuo de arte venandi cum auibus obſeruationes accuratiſſimas ad anatomen comparatam conſcripſit et humanorum cadauerum publicas in vſum medicorum diſſectio- p. 95.

sectiones et demonstrationes institui iussit, cui vero vtilissimo instituto mox se opposuit BONIFACIUS VIII. edicto anno 1300 dato, quo sceletos excoquere vetuit, quod MUNDINUM, principem horum temporum anatomicum, etiam deterruit, ne in basin cranii accuratius inquireret. MUNDINI autem in rebus anatomicis fides tanta fuit, vt, quod cum descriptione eius in corporibus incisis non conueniret, posteri monstrum dicerent.

p. 78. Sopitas autem musas excitarunt ingenio et ordine diuersi admodum duo viri, alia quidem molientes, attamen quod restaurandis in Europae parte maxima literis ansam dederint, celeberrimi, AMURATES Turcarum Imperator, et LAURENTIUS IANSZON, vulgo COSTERUS alter, Thessalonica expugnata, ex qua THEODORUS GAZA, doctissimus vir, in Italiam profugit, quem deinde, Byzantino regno euerso, plures sequuti sunt, alter arte typographica casu inuenta. Medicinae, praesertim botanices et anatomes, incrementum auctum quoque mirifice est inuento artificio figuras ligno incidendi, quae primum occurrunt in libro: *ortus sanitatis, s. de herbis et plantis*, quem PETRUS SCHÖFFERUS Moguntiae sine dubio impressit. Animalium icones Zoologico scapo exhibitae primae occurrunt, quantum videlicet Nostro innotuit, in *dialogo creaturarum* ALEXANDRI ANGLICI, Goudae, 1480 impresso. Splanchnologicas figuras, et Hundtianis quidem 1501 Lipsiae editis praestantiores IO. DE KETHAM, verum tamen admodum rudes in fasciculo medicinae, Venet. 1500 fol. exhibuit.

Multis etiam incrementis medicina dilatata est America detecta, quae exoticorum studio, historiae naturali amplificandae, inprimis occasionem dedit. Multis etiam nouorum morborum generibus pathologia

logia et practica medicina aucta eſt, ſcorbuto 1482. in Germania primum viſo, ſudore Anglico, petechiis, (ſine dubio, quod GRUNERUS, V. Cl. in praeclaro libro de morborum antiquitatibus probauit, antiquo morbo et Graecis iam noto) venerea lue, quae ſaltim anno 1493. inſolita ſymptomatum vehementia erupit.

Anatomen reſtaurauit MARCUS ANTONIUS DE LA TORRE, primus princepsque tabularum anatomicarum ad ipſam naturam perfectarum auctor, qui infirmato ſtudio, quo MUNDINUM ſequuti ſunt medici, ad GALENUM et naturam rediit, laborum ſocio adſcito LEONHARDO DA VINCI, pictore celeberrimo, cuius rubrica delineatae et poſtea lineis atramento ductis diſtinctae tabulae in bibliotheca Magnae Britanniae regis ſeruantur. Floruere etiam ſaeculi XVI. prioribus temporibus ſummi Viri ANDR. VESALIUS, GABR. FALLOPIUS et BARTH. EUSTACHIUS. p. 117.

Botanici ſequuntur. Primus icones ſtirpium curate ad naturam factas exhibuit OTHO BRUNFELS, vti etiam vniuerſae botanices reſtauratio vnice Germanorum induſtriae debetur. Medicinales horti ſaeculi XVI. initiis primum coli coeperunt, et priuati quidem primum EUR. CORDI, CONR. GESNERI, poſtea academici, quorum primus exſtitit Patauii 1533. p. 126.

Primus res naturales ſtudioſe vndique congeſſit, primumque phyſiophylaceum condidit GEORGIUS AGRICOLA, ſanioris inſuper metallurgiae claſſicus auctor. — Eiusdem ſaeculi priori parte dimidia in Germania, vt videtur, primum inſtitutum eſt, vt medicamentis in pharmacopoliis diuendendis certa pretia auctoritate publica conſtituerentur. Prima tabula, qua medicamentis pretium conſtituitur, Lindauienſis eſt, anno 1538. edita.

p. 148. Sequuntur, PARACELSI hiſtoria literaria data, ANT. BENIVENIUS, primus inſtituti hiſtorias morborum et obſeruationum ſingularium conſcribendi Auctor, HIER. BRUNSCHWYK, primus Germanorum, qui chirurgicas inſtitutiones vernacula lingua conſcripſerunt, et reſtauratae artis obſtetriciae primus Auctor EUCHARIUS RÖSSLIN. Medicinam etiam forenſem Germani primum et maxime coluerunt, (coluntque) cui, vt notum omnibus eſt, origines dedit celeberrima iſta conſtitutio criminalis Carolina.

Nouam et maxime memorabilem hiſtoriae naturalis epocham CASPAR SCHWENKFELD conſtituit, qui patriae tantum naturales diuitias inquiſivit et omnium fauniſtarum et floriſtarum parens merito dicendus eſt. Primus res naturales in Gallia collegit BERNARDUS PALISSY, figulus autodidactus, qui iam anno 1575. praelectiones in hiſtoriam naturalem habuit.

p. 191. Non auſpicatum admodum medicinae ſaeculum XVII. fuit. Tricennale bellum Europae principes tantopere occupabat, vt naturae et medicinae ſtudia vix adiuuare poſſent. Inſuper non noua quidem, ſed cum medicina paene nata at exaſperata his temporibus calamitas medicinam preſſit, vanum ſcilicet hypotheſium ſtudium, apud Carteſianos, Helmontianos, Syluianos admodum conſpicuum, quod progreſſibus medicinae admodum obfuit. Ferebatur autem ardore viuido ad obſeruationum ſtudium, idque omnibus tam medicis, quam naturam ſcrutantibus admodum commendabat FRANC. BACO DE VERULAMIO, inualuit etiam Zootomiae et viuiſectionum ſtudium, quo denique factum eſt, vt vera ſolidaque phyſiologiae fundamenta ponerentur.

Nouae

Nouae sectae a FRANCISCO DE LE BOE SYLVIO conditae dogmata praecipua, quod in prioribus et pariter celeberrimis non consueuerat Cl. Vir, enarrantur, neque merita viri, qui pathologicae et practicae medicinae tantam perniciem induxit, praetermittuntur, scilicet quod nosocomia in studiosorum vsum primum instruxerit, anatomen, chemiam pharmaceuticam pluribus inuentis locupletauerit.

Vltimo saeculi XVII. dimidio vniuersa medicina, p. 244. inuentis microscopiis et anatomicis iniectionibus admodum dilatata est. Conspicillis quidem et microscopiis iam vsi sunt HARVAEUS et CAESIUS, summa tamen eorum dignitas demum emicuit MALPIGHII et SWAMMERDAMII laboribus. Iniectionibus ceraceis (aqua enim et colorati liquores venis iam antea infusi sunt) IO. VAN HORNE primus vsus esse videtur, inuento postea SWAMMERDAMIO communicato, Batauis autem potissimum debetur, quod hoc inuentum statim ad perfectionis mirum gradum euexerint.

Dephlogisticatus aër IO. MAYOV spiritus nitri aërei nomine iam notus erat. — Insignia iisdem temporibus incrementa medicinalis materies cepit cortice Peruuiano, et alimentaris, thea et caffea detectis, quae alios morbos rariores, alios frequentiores fecerunt. — Primus mysticam e chemia nubem feliciter depulit ROB. BOYLE. Breuiter etiam historia transfusionis sanguinis perscripta est.

Haec vero eum in finem ex ipso hoc doctissimo libro tradita sunt, vt, praelibatione velut quadam, lectores iustam sibi de his ideam formare possint, quae doctissime et copiosissime exponuntur. Caeterum quoad formam et tractandi modum HALLERUM sequutus Cl. auctor est, cuius amplissimis instructissimisque bibliothecis frequenter vsus est.

XVI.

IOHANN FRIEDRICH ZÜCKERTS *medicinisches Tischbuch, oder Cur und Praeseruation der Krankheiten durch diaetetische Mittel. Dritte vermehrte Auflage. Berlin, bey Mylius.* 1785. *in 8vo.* 376 *pagg.*

i. e.

Commensale medicum, siue de morbis per diaetetica medicamenta curandis et auertendis. Editio tertia, auctior.

Nouam editionem operis praeclari prodiisse satis est indicasse. Nouiter pauca admodum accessere, licet titulus praefatioque plurima accessisse perhibeant.

XVII.

Nouveaux Mémoires de l'Académie royale des sciences et belles lettres a. MDCCLXXXIII. avec l'Histoire pour la même année. à Berlin imprimé chez G. I. Decker 1785, 80 et 546 pagg. 4.

i. e.

Noua Acta Academiae regiae Berolinensis a. 1783.

p. 40. Ex historia pauca commemorabimus, quae ad rem medicam physicamque spectant. Recensentur SAMOILOWITZII Commentationes de peste, eius-
p. 47. que medela; inserta etiam est epistola Cel. COURT DE GEBELIN Philosophi Galli, qui, cum hepatis morbo pedumque tumore laboraret, insigne leuamen a magnetismo animali percepisse sibi visus est, ideo-

que

que MESMERUM immodice laudat. Nihilofecius tamen credulus ille magnetifmi admirator, morbo, qui latuerat tantum, recrudefcente, in ipfis praeftigiatoris amplexibus ante hos tres annos fato fuccubuit. — Cl. ACHARD fal quoddam ex vrina bubula paratum, et a BECKERO Pharmacopoeo Magdeburgenfi ad Academiam regiam miffum, ftudiofe examinando, nullum acidum nitrofum, quod ineffe BECKERUS exiftimauerat, inuenire in illo potuit, certe exiguam tantum huius acidi portionem, eamque cafu fortuito et ex aëre, non vero in ipfis animalis humoribus natam effe declarauit. — MARGGRAFII et UHDENII memoriam in confeffu academiae folemni oratione commendauit Cl. FORMEY. p. 50. p. 63.

Ex actis Academiae, more confueto, ea tantum lectoribus noftris proponemus, quorum argumenta ex arte medica et fcientia naturae petita funt.

ACHARD *de aëris ortu ex fluidis vaporum forma per tubos ignitos transmiffis.* p. 1.

EIUSD. *Experimenta, eo confilio inftituta, vt conditiones, fub quibus aqua vel fluida vel in vapores reducta, ignitorum corporum auxilio in aërem mutari poffit, declarentur.* Contenderunt nuper CAVENDISHIUS et LAVOISIERIUS, aquam aëris inflammabilis et dephlogifticati fobolem effe, ita vt fub deflagratione vtriusque produci, iterumque ignis adminiculo deftrui et aëris naturam adipifci poffit. Experimenta, quibus ducti celeberrimi illi viri hoc ftatuerunt, nofter, nofter, experimentis ipfe fultus, parum fida effe demonftrat. p. 49.

EIUSDEM *Differtationes duae de mutationibus, quas fubeunt terrae calcesque metallicae cum fale lixiuo vegetabili fufae.* Prima Differtatio continet experimenta cum terra aluminis (fiue argilla pura) calcarea, magnefiaca, et volatili fluoris mineralis inftituta. p. 15.

ſtituta. Altera experimenta cum calcibus metallorum inſtituta exponit.

p. 70. COTHENII *Commentatio de diſcrimine, quod corticem peruuianum rubrum et communem intercedit.* Exhibetur ab initio ſuccincta vtriusque corticis hiſtoria, deinde experimenta ab auctore inſtituta enarrantur, quibus apparuit, corticem rubrum communi ponderoſiorem eſſe, extracti tam gummoſi, quam reſinoſi, maiorem copiam praebere, ferro magis abundare, ſed ſalis lixiui copia a communi cortice ſuperari. Corticem rubrum ab ipſo arboris trunco arborumque vetuſtiorum ramis maioribus, communem autem a ramis iunioribus deglubi auctor exiſtimat.

p. 84. ACHARD *experimenta, quibus declaratur* 1) *modus et ratio, qua aer in fluida agit, ſi pondere ſuo horum calorem ſub ebullitione intendit*; 2) *cauſa, cur corpora varia, pari aeſtus gradu calentia, modo citius, modo tardius in variis aëris generibus refrigeſcant.* Caloris augmentum ſub ebullitione non ſoli ponderi, ſed potius elaſticitati fluidorum prementium reſpondet. — In aëre fixo corpora calefacta citiſſime, tardius in aëre communi, phlogiſtico et dephlogiſticato, tardiſſime in aëre inflammabili refrigerantur.

p. 98. EIUSDEM *Experimenta cum ligno carioſo phoſphoreſcente inſtituta.* Apparuit per haec experimenta, ligni putridi fulgorem in ſpatio vacuo et ſub aqua conſtantem eſſe, in aëre dephlogiſticato non intendi, exſtingui autem ab aëre fixo, nitroſo et ab omnibus fluidis, quae putredini ſolent reſiſtere: electricae materiae progeniem non eſſe, per corpora diaphana colorata non penetrare, et priſmate vitreo non ita, vt ſolet lux ſolaris, diuerſicolorum radiorum ſpecie findi poſſe.

p. 107. GERHARD *de noua quadam lapidis flexilis et elaſtici ſpecie.* Lapis iſte ſchiſtoſus eſt, ex lacteo colore

lore flauefcens, particulis conftans micaceis, quarzofis, pellucidis, laxo modo inter fe cohaerentibus. Ad chalybem allifus, fcintillas edit, quaqua verfus flexilis eft, et concuffus tremulo motu agitatur. De loco natali parum certi conftat. Pondus proprium ad aquae pondus fe habet, vt 3,750 ad 1,000. Chemica analyfis docet, centum huius lapidis partibus ineffe ferri 1, terrae calcareae 2, argillae 3, filiceae terrae 92 partes. Flexilitas micaceae ftructurae tribuenda effe videtur.

EIUSDEM *differtatio de noua vitrum conflandi methodo.* Auctor ex fpati fcintillantis partibus quatuor et lapidis calcarei f. cretae partibus tribus vitrum parauit pulcherrimum, quod communi praeferendum effe cenfet. Poteft enim cum minori temporis, operarum et ignis difpendio, absque vlla cinerum clauellatorum additione conflari. Accedit, quod et durius fit, et aëris viciffitudines, falua pelluciditate, facilius ferat. p. 113.

Commentationum mathematicarum titulos tantum indicabimus.

BEGUELIN *obferuationes meteorologicae Berolini inftitutae a.* 1783. p. 125. EIUSDEM *Differtatio de barometricarum obferuationum certitudine et auctoritate.* p. 148. DE LA GRANGE *Theoria variationum periodicarum, quibus motus planetarum obnoxius eft.* p. 161. EIUSDEM *Commentatio de corrigenda methodo vulgari approximationis, quae ad integrandas aequationes motus planetarum adhiberi folet.* p. 224. DE CASTILLON *de regula Cardani et aequationibus cubicis.* p. 244. LAMBERT *de quadrato celeritatis dynamico.* p. 266. DE LA GRANGE *Methodus fingularis approximationis et interpolationis.* p. 279. EIUSDEM *Obferuationes de noua quadam proprietate centri grauitatis.* EIUSDEM *Commentatio IIItia de orbitis Cometarum determinandis.* p. 290. SCHULZE *Computa-* p. 296.

putatio virium, quas homines et equi mouendis machinis impendunt.

Reliqua, quae ad Philoſophiam theoreticam arteſque elegantiores ſpectant, hoc loco, cum ſint ab inſtituto noſtro aliena, omittimus.

XVIII.

Grundſätze der allgemeinen Semiotik und Therapie. Ein Lehrbuch von D. IOHANN DANIEL METZGER, *Hofrath und d. A. W. Ord. Profeſſor. Königsberg in Preuſſen bey Gottlieb Leberecht Hartung* 1785. 8. 146 *Seiten.*

i. e.

Principia ſemiotices et therapiae generalis. Liber compendiarius, conſcriptus a D. IOANNE DANIEL METZGER, Conſiliario et Prof. Med. Ord. Regiomonti apud Theophil. Leberecht Hartung 1785. 8. 146 pagg.

Nec inutilem, nec ſuperuacuam putamus hanc Cl. METZGERI opellam, cum multum adhuc ſuperſit in nobiliſſima noſtrae artis parte, ſemiotice, faciendum, neque deſint tyrones, qui velint omnia praecepta paucis plagulis comprehenſa. His ſcriptae ſunt hae primae lineae, vt in *praefatione* ad Cl. Ienenſium profeſſorem GRUNERUM, inter ſemiologicos huius ſeculi ſcriptores haud vltimum, candide profeſſus eſt Noſter, a noua Stahlianorum ſecta perquam alienus. Complexus eſt ergo *ſemioticen* et *therapiam generalem* paucis praeceptis; ſed ea quidem breuiter et perſpicue expreſſit. Largior fuit in priori, breuior in poſteriori parte. Illam incluſit *nouem capitibus*, quae paucis repetere lubitum eſt.

Prae-

Praeuia *introductione*, in qua de virtutibus me- p. 1.
dici diſſeritur, explicaturque notio *ſemiotices* per
artem recte videndi et recte concludendi, contra vero
therapiae per *artem, aegrum ſecundum rectas conclu-
ſiones tractandi*, tranſitus fit ad ipſam *Semioticen*, p. 3.
quam praecedunt nomina quaedam generalia, ſine
quibus poſthaec multa obſcura forent. Sequuntur

1. *Habitus corporis externi mutatus.* Inſunt p. 7.
*ſigna faciei, corporis vniuerſi, coloris, caloris, ſitus
et mores aegri*, vbique quidem bene explicata.

2. *Actiones vitales.* Continentur *pulſus cordis*, p. 15.
i. e. palpitatio, et arteriarum, ex his vero potiora
vſuque confirmata genera, ceteris reiectis, item
ſpiratio, et, quantum per breuitatem licuit, ſa-
tis apte.

3. *Actiones animales.* Recenſentur ſigna, quae p. 30.
fiunt a *motu muſculorum aucto et imminuto*, a *ſen-
ſibus* generatim, i. e. *dolore, pruritu, anxietate*,
ſpeciatim vero a ſic dictis *ſenſibus externis* et *in-
ternis*.

4. *Actiones naturales.* Narrantur hic notae ex p. 48.
*lingua, appetitu, fame, ſiti, vomitu, nauſea, man-
ducatione, deglutitione, cardialgia, ructu, flatu, ob-
ſtructione alui et diarrhoea, teneſmo, vrinae vitiis et
ſudore*, ſed vt videtur, iuſto breuius, ac materiae di-
gnitas deſiderat.

5. *Actiones ſexus.* Explicantur primum ea p. 60.
mala, quae virorum, deinde quae mulierum in-
ſtrumenta moleſtant, et quid quaeque indicent, ſu-
peradditur.

6. *Excretiones.* Huc referuntur et *ſymptoma-* p. 67.
ticae, et *criticae*, et nominatim memorantur *hae-* p. 69.
morrhagiae, ſanguis e vena miſſus, ſudor, ſaliuae p. 73.
fluor, ſputum, vrina, vomitus et *aluus*, addendo
potiora momenta et ſigna.

p. 97. 7. *De coctione, crisi et diebus criticis.* Bene stat Cl. METZGER ab partibus eorum, qui hanc veterem doctrinam ratam firmamque etiamnum voluerunt, negatque nouam hypothesin de neruorum irritatione, non humore, vt caussam. Praeterea repetit dies criticos a nisu corporis ad motus periodicos.

p. 104. 8. *De malignitate morborum.* Subdubitat Noster in tanto auctorum lubrico de malignitatis existentia, neque tamen negat omnino, praesertim in febribus intermittentibus et epidemicis.

p. 106. 9. *Signa mortis.* Ponit Noster mortem in perfecta animalis caloris et irritabilitatis exstinctione, variasque eius diuisiones in *naturalem*, *violentam* et *morbosam* more Cl. GRUNERI sequitur, signa vero mortis esse statuit vel mortis vere factae, vel mortis, qua quis obierit. Sed hic nobis iusto breuior fuisse videtur.

p. 108. Iam sequitur *Therapia*, eamque ita describit, vt contineatur

p. 109. 1. *Doctrina de viribus naturae medicis.* Docet Noster exemplis, quantum illae conferant ad salubrem medicationem, negat atoniam et irritamentum neruosum, tanquam febris caussam proximam, eamque febrem ait sua natura esse vnam, sed varie modificatam demum efficere formas.

p. 115. 2. *Doctrina de viribus medicamentorum.* Explicat Noster, quae et quatenus nominanda sint medicamenta, repetitque vires non ab vi quadam physica, grauitate specifica, vel solutione ac mixtione chemica, sed magis a virtute quadam insita et reactione virium corporis. Reprobat etiam infusorum in vasa medicamentorum vim, reprobat nuperam propositionem, qua remedia quaeuis neruosa esse dicuntur, et methodum tractandi pathologi-

logicam ceteris anteferendam cenſet. His ſubdit p. 126.
quaedam *de venenis*.

3. *De indicationibus*. Explicantur termini technici, quos ſchola introduxit. p. 130.

4. *Aetiologica claſſificatio morborum*. Eſt quaedam morborum in claſſes diuiſio, ideoque ſunt *inflammatorii*, *putridi*, *bilioſi* et *pituitoſi*, quibus coronidis loco adiecti ſunt vermes, obſtructiones, metaſtaſes lactis, morbi neruorum, arthritici et rheumatici, orti a miaſmate ſpecifico, i. e. febriles et non febriles. p. 132.

XIX.

BENIAMIN FAWCETT *über Melankolie, ihre Beſchaffenheit, Urſachen und Heilung, vornämlich über die ſo genannte religiöſe Melankolie. Aus dem Engliſchen überſetzt von* IOACHIM FRIEDERICH LEHZEN, *Paſtor an der Marktkirche in Hannover. Leipzig bey Weidmanns Erben und Reich* 1785. 8. 158 *Seiten.*

i. e.

BENIAMIN FAWCETT de melancholia, eius natura, cauſſis et curatione, praeſertim de melancholia ſic dicta religioſa *), ex Angl. vertit IOACHIM FRIDERICUS LEHZEN, Praeco verbi div. apud Hannoueranos. Lipſiae apud Weidmanni heredes et Reichium 1785. 8. 158 pagg.

Inter varias melancholiae formas vna eſt, quae ceteris et grauior, et inſanabilior putatur, *religioſa*

*) Obſervations on the nature, cauſes and cure of Melancholy, eſpecially of that, which is commonly called religious Melancholy, Schrewsbury 1780.

ſa melancholia. Quae cum omnis idealis ſit, et contemplatione rerum ſacrarum conſtet, parum eſt, quod medici ad tollendam vanam mentis aegritudinem conferre poſſint; plurimum enim ad miniſtros eccleſiae pertinet et haud vltima medicina eſt probabilis quaedam perſuaſio. His ergo ſcriptum libellum cenſemus, vt, quomodo hortando, monendo, ſolando debeant occurrere, bene perſpiciant.

Abſoluitur *ſeptem capitibus*, inque his potiora melancholiae momenta ſcribuntur ante, quam ad ſingularem ſpeciem tranſitur.

p. 1. *Cap. 1. Symptomata melancholiae.* Recenſet ex medicorum ſcriptis ſymptomata melancholiae, inque his ſignum pathognomonicum, *timorem et triſtitiam*, gradus vero facit *abiectionem mentis*, *anxietatem* et *deſperationem*, et quomodo ſe quaeque prodat, curate docet. Sed haec aegritudo magis moleſta, quam periculoſa eſt, et potiſſimam originem a corpore ducit.

p. 17. *Cap. 2. Cauſſae melancholiae generatim.* Statuit Noſter, cauſſam primam eſſe quandam corporis diſpoſitionem, quoad ſtructuram et habitum partium, cauſſas vero reliquas cogitationem nimiam, motus animi, vehementem ex iactura ſenſum, curam et anxietatem, timorem, litterarum ſtudia, phantaſiae ludibria, et deſidiam.

p. 24. *Cap. 3. Curatio melancholiae.* Repetita eſt breviter ex *Whyttio*, *Tiſſoto* et *Baxtero*. Suadet vero Noſter frictionem, laborem et exercitationem corporis, auocationem a phantaſia, iter, exempla et id genus alia.

p. 40. *Cap. 4. Cur melancholia interdum dicatur religioſa.* Hanc adeſſe profitetur, ſi res, circa quam verſatur mentis cogitatio, eſt religio, animus vel aeter-

aeternitas, eamque tripliciter diuidendam putat, vſus experientia paſtorali.

Cap. 5. *Symptomata melancholiae religioſae.* Sup- p. 49.
ponit Noſter communia melancholiae ſymptomata, et ad hanc ſpeciem veluti transfert, memorando modum, quomodo aeger animi ſenſa exprimat.

Cap. 6. *Cauſſae melancholiae religioſae.* Et hic p. 58.
transfert ea, quae cap. 2. memorauit, ſpeciatim vero nominat ſubitam vel longam paſſionem, perverſam cogitationem, peccatum commiſſum, ritus ſacri obſeruationem, v. c. ieiunium rel.

Cap. 7. *Curatio melancholiae religioſae.* Hanc p. 71.
perarduam et nullam ſine Dei adiumento putat,
ſcribitque regulas *ſect.* 1. iis, qui nunquam ſerio p. 79.
de religione cogitarunt, *ſect.* 2. iis, qui ante mor- p. 88.
bum religioni ſtuduerunt, et *ſect.* 3. quasdam et p. 142.
aegris, et conualeſcentibus aptas. Sed illae quidem ita comparatae ſunt, vt magis ad theologum, quam medicum, pertinere videantur.

XX.

Noua phyſico-medica.

Academia Lugdunenſis ſcientiarum, litterarum elegantiorum ac artium in conuentu publico d. 29 Aug. 1786. praemia diſtribuit ſolutionem quaeſtionis ex hiſtoria naturali concernentia: *Quaenam lichenum ſpecies habere poſſunt in medicina et artibus vſum?* Inter commentationes Academiae traditas primarium praemium decretum eſt Cl. GE. FR. HOFFMANNO, Medicinae Doctori Erlangenſi, qui enumeratione lichenum, et hiſtoria ſalicum conſcripta aliisque libris celebritatem nominis eſt conſequutus. Secundario praemio ornatus eſt Cl. WILLEMET, medicus Nanceianus celeberrimus et ſocietatis Lugdunenſis ſodalis etc. qui virtutes quampluri-

plurimarum Lichenum ſpecierum egregie expoſuit, et alio tempore praemium ab eadem ſocietate ob commentationem de remediis regni vegetabilis indigenis reportauit. Argentea autem moneta Cl. AMOREUX, Iun. Med. D. Montiſpeſſulano, ob commentationem *de ſepibus* (*les haies*) donatus eſt. Societas vero optat, vt hae tres commentationes prelo committantur.

Cum vero quatuor commentationes de remediis augendi pretium ſerici indigeni ſocietatis deſideriis minime ſatisfecerint, ſocietas hanc miſſam fecit quaeſtionem, aliamque ad artem tinctoriam pertinentem pro anno 1788 propoſuit.

Quaeſtio quoque, Newtoni problema illuſtrans, *quaenam ſint illa experimenta, quibus Newton ſuam doctrinam de refractione radiorum heterogeneorum ſuperſtruxerit, ſintne illa ita comparata vt rem decernant, an vt nos decipiant*, praemio inſignita eſt, quod Cl. FLAGERGUES, Iun. Acad. Pariſ. med. familiaris per litteras accepit, ſecundarium vero praemium Cl. ANT. BRUGMANNUS, Prof. Phil. et Math. Groningenſis. Ambae hae commentationes etiam prelo tradentur.

Quaeſtio phyſica anni 1788 pertinet ad declarandum periculum emergens ex alumine cum vino mixto. Declarandus nimirum eſt modus ac via ſimpliciſſima, tutiſſima et exactiſſima cognoſcendi, num alumen et quanta copia cum vino et quidem optime rubro ſit mixtum. Duae monetae aureae, quarum vnaquaeque 300 libras aequat, praemii loco ſunt.

Hiſtoriae naturalis cauſa inquirendum eſt: Quaenam ſunt inſecta Francogalliae venenata? Qualis naturae et indolis eſt eorum venenum? Et quibus remediis funeſtis effectibus illorum eſt occurrendum? Deſcriptio eiusmodi inſectorum requirit generum ac ſpecierum expoſitionem ex nouis diſquiſitioni-

tionibus et experientiis. Praemium consistit in moneta aurea 300 librarum, et argentea eiusdem dignitatis, festo D. PETRI distribuenda.

Eodem anno duplex praemium constitutum est solutioni huius problematis: quomodo materiae vegetabiles aeque ac animales ita praeparandae atque adaptandae sint, vt viuidos colores variosque lichenum efficiant, et sigillatim talem, qualem exhibent flores persicorum. Modus procedendi in arte tinctoria et ipsa experimenta distincte sunt proponenda, vt comparatio fieri possit, deinde vero colores nullam mutationem admittere debent ab aëre, aut lotionibus cum lixiuio. Praemium efficiunt duae monetae aureae, quarum quaeque 300 libras continet, et ipsi auctores praesentibus iis, quibus haec cura commissa est, sua experimenta denuo repetere possunt. Scripta autem ad Cl DE LA TOURETTE, qui est Academiae a secretis, sunt transmittenda.

In consessu publico die 26. Aug. 1786 habito regia societas medicinae Parisina praemia iis dedit, qui de morbis epidemicis tempestatumque indole, quae hominum sanitatem spectat, optime scripserant. Horum virorum alii 200 librarum Gallicarum, alii 100 librarum praemia tulerunt; aliis data fuit moneta aurea, quam societas cudendam curat. Quum vero huius instituti ratio ad descriptionem et curationem morborum epidemicorum et ad historiam medicae cuiusuis anni constitutionis proxime spectet, optat societas, vt obseruationes super epidemicis contagiosisque hominum brutorumque morbis atque medica tempestatum indole cum ipsa porro communicentur. In eos, qui libellos his de rebus bene scriptos ad ipsam miserint, praemia conferre perget. Praeterea societas medicos, chirurgos

rurgos aliosque tali labori aptos rogat, vt de medica loci, quem incolunt, topographia ad ipſam referant.

Regia ſocietas ſcientiarum Göttingenſis cum die 18 Nouembr. 1786 publice conueniſſet, de ſolutionibus quaeſtionum ab ipſa propoſitarum egit. Altera quaeſtio noſtros commentarios nil attinet; de altera referemus. Scilicet quam virorum doctorum ſtudiis commendauerat ſocietas quaeſtionem de pagorum deflagratorum reaedificatione *): eius quinque ſolutiones ad ipſam miſſae ſunt. Quarum licet nulla ipſi prorſus ſatisfaceret, tamen in quauis non pauca, quae placerent, reperta ſunt. Sed ceteris praetulit notatam his verbis: *proximus a tectis ignis defenditur aegre;* cuius adeo auctor, RUD. EICKEMEYER, profeſſor mathematices applicatae Moguntinus, praemium tulit.

Quae in Aboënſi academia I. HARTMANI, equitis et profeſſoris medicinae, liberalitate nuper fundata eſt profeſſio hiſtoriae naturalis atque artis veterinariae, ei anno praeterito BONSDORFIUM, M. D. praefectum eſſe legimus.

Göttingae 1786 I. H. FISCHER, M. D., qui profeſſione medicinae extra ordinem functus fuerat, profeſſor medicinae ordinarius factus eſt.

Academia regia Berolinenſis virum praeſtantiſſimum, SELLE, M. D. ac profeſſ., ſocium ſibi iunxit. Idem contigit viris clariſſimis, BODE, atque FERBER, quorum hic etiam conſiliarius regis Boruſſorum in rebus metallicis factus eſt.

Exterorum ſociorum numero eadem academia addidit Cl. MAGELLAN, Londinenſ. I. R. FORSTER, Equ. A BORN, et generoſ. A CONDORCET.

Socie-

*) V. Comment. Vol. XXVII. pag. 696. ſq.

Societas regia ſcientiarum Gottingenſis anno 1786 exeunte inter *ſocios exteros* retulit I. E. WICHMANN, M. D. medicumque aulicum Hannoueranum, ANT. BRUGMANS, profeſſorem mathematices ac phyſices Groningenſem, G. FR. HERSCHEL, aſtronomum clarum, atque ED. WARING, mathematices profeſſorem Cantabrigienſem: inter *correſpondentes* IAC. REINEGGS, Hannoueranum, SEB. IUST. BRUGMANS, profeſſorem botanices Lugdunenſem, FR. A. C. A BURGSDORF, regis Boruſſorum conſiliarium foreſtalem, CHR. GIRTANNER, M. D., REMI WILLEMET, botanices ac chemiae demonſtratorem in collegio medico Nanceiano, L. C. LICHTENBERG, conſiliarium legat. principis Gothani, denique I. H. VOGT, mathematices et phyſices profeſſorem in gymnaſio Gothano.

Ill. FRITZE, conſil. aulicus, Halberſtadtienſis, noſocomiis copiarum Boruſſicarum campeſtribus 1786 praefectus eſt.

I. FR. L. CAPPEL, M. D., qui Brunſuici hucusque medicam artem exercuit, in Roſſiam arceſſitus eſt, prouincialis medicus ibi futurus.

Qui notiſſimus eſt phyſicis VNO A TROIL, hactenus epiſcopus Linköpingenſis, factus eſt Vpſalienſis archiepiſcopus.

L. B. A DIETRICH, mineralogus Clariſſimus, in eo eſt, vt geographiam Galliae mineralogicam, pluribus voluminibus comprehenſam, edat. Primum operis praeclari volumen propediem Pariſiis prodibit.

Madritenſes typi mox abſoluent *la Flora del Peru*, duobus voll. formae maximae, Auctore Cl. DOMBEY, qui Peruuianum regnum ſcrutator naturae peragrauit.

Societas virorum doctorum Hamburgenſium anno praeterlapſo promiſit opus periodicum germa-

nice ſcribendum, hoc titulo: *Stachyologie der neueſten phyſikaliſchen Bemühungen, aus allen Sprachen geſammlet.* Continebit nouiſſimas quasque ac notatu digniſſimas obſeruationes phyſices, hiſtoriae naturalis, chemiae etc. Quouis menſe pars, plagellas 6 atque tabulas aeneas 4 complectens, prodibit. Hoc ipſo anno initium fore, ſcriptum eſt.

Principis Gothani ſumtibus obſeruatorium aſtronomicum conſtruetur, quod curabit FRANCISCUS A ZACH, cuius proſtant ſcriptiones in philoſophicis Anglorum transactionibus atque in annalibus BODII aſtronomicis.

Cl. BRANDIS, med. doctor Gottingenſis, bibliothecam med. pract. Hallerianam continuabit.

Commentarios entomologicos a beato FÜESLI editos (*Entomologiſches Archiv, und neues Inſekten-Magazin*) porro curabit I. I. RÖMER, medicinae doctor Turicenſis.

Mortui ſunt:

24 die menſ. Mart. 1786. Emmendingae GUL. LUD. WILLIUS, med. D., choriater Hochbergenſis, natus annos 60.

Menſe Apr. CASP. FÜESLI, bibliopola Turicenſis, ſocietatum naturae ſcrutatorum Turicenſis, Berolinenſis et Halenſis, ſocietatis regiae Suecicae patrioticae Holmienſis ſocius, entomologus longe clariſſimus.

25 Iul. Harburgi N. BECKMANN, ſupremus piſcinarum praefectus, ſcriptis oeconomicis clarus.

21 Aug. CAROLUS D'ESLON, M. D., diſcipulus MESMERI notiſſimus.

28 Sept.

28 Septembr. Langosalissae FR. KNOLL, natus annos 35, nonnullis physici argumenti libris nominis celebritatem adeptus.

3 Nov. Mediolani Cl. BOSCOVICH, director obseruatorii astronomici.

XXI.

Continuatio Indicis librorum physico-medicorum, qui anno 1782 prodierunt.

E. SANDIFORT descriptio musculorum hominis. Lugd. B. 4.

EIUSD. tabulae intestini duodeni. c. fig. Ibid. 4.

EIUSD. icones herniae inguinalis congenitae. c. fig. Ibid. 4.

I. SANTORINI septemdecim tabulae, quas nunc primum edit atque explicat iisque alias addit de structura mammarum et de tunica testis vaginali M. GIRARDI. Parmae. 4.

MICHAEL SARCOUR *von den Kinderpocken und der Nothwendigkeit, die Ausrottung derselben zu versuchen. Aus dem Ital. übers. und mit Anm. vermehrt von D.* L. F. B. LENTIN — *Göttingen.* 8.

Observations on the superior Efficacy of the Red Peruvian Bark, in the Care of agues and other Fevers. By WILLIAM SAUNDERS M. D. London. 8.

D. W. SAUNDERS *Anfangsgründe der praktischen Arzneykunst. Aus dem Engl. Leipzig.* 8.

SAURY *über die Mittel, welche die Arzneykunst anwenden kann, ein Geschlecht vor dem andern zu vermehren. Aus dem Franz. mit Anmerk. von D.* F. H. *Erfurt.* 8.

A. SAYERS diss. inaug. de Menorrhagia. Edinburg. 8.

Verhandeling over de Botten, of Zuigslakken, in de Lever der Schaapen, en de daaruit entstaande Ziekten der Schaapen. Uit het Hoogduitsch van den Heere I. C. SCHAEFFER etc. Vertaald door I. F. MÜLLER. Met en Koperen-Plaat. Te Amsterdam. 8.

Versuche aus der theoretischen Arzneykunde. Erster, über Bewegung und Mischung der Säfte, von D. I. U. G. SCHAEFFER. *Nürnberg.* 8.

B. G. SCHALLER diss. inaug. de aquarum mineralium natura et vsu. Halae. 4.

K. W. SCHEELE *chemische Abhandl. von Luft und Feuer, nebst einem Vorberichte von* T. BERGMAN. *2te verbesserte Ausgabe von* I. G. LEONHARDI. *Leipzig.* 8.

Versuch eines Apothekerbuches für Landstädte, herausgegeben von I. C. F. SCHERF. *der Arzneywissenschaft und Wundarzneykunst Doctor. Gotha.* 8.

D. I. C. TR. SCHLEGELS *medicinische Litteratur. 1ter Theil. Leipzig.* 8.

Icones plantarum et Analyses partium aeri incisae atque viuis coloribus insignitae, adiectis Indicibus nominum etc. Auctore D. CAS. CHRISTOPH. SCHMIEDEL. Manipuli II. sectio 2a. Norimb. fol.

Vorstellung von einigen merkwürdigen Versteinerungen, von D. CAS. CHR. SCHMIEDEL. I — 3*tes Heft. Nürnberg.* 4.

Ichthyologiae veterum specimina ad Virum Clarissim. BLOCHIUM, auctore I. G. SCHNEIDER. Frcf. ad V. 4.

A Trea-

A Treatiſe on the Synochus atrabilioſa, a contagious fever, which raged at Senegal in the Year 1778 and proved fatal to the greateſt part of the Europeans, and to a number of the natives etc. By I. P. SCHOTTE. London. 8.

Fr. von P. SCHRANK *Abhandl. von dem Nutzen der Theorie in der Landwirthſchaft etc. Nürnberg.* 4.

SCHREBER mantiſſa editionis quartae Materiae med. b. Equ. A LINNE'. Erlangae. 8.

Für die Litteratur und Kenntniſs der Naturgeſchichte, ſonderlich der Conchylien und Steine, von IOH. SAMUEL SCHRÖTER. *Mit Kupfern 1ſter und zweiter Band. Weimar.* 8.

I. S. SCHRÖTERS *lithol. Real- und Verballexikon. 5ter B. Frankf. am M.* 8.

DESSELB. *vollſtändige Einleitung in die Kenntniß und Geſchichte der Steine und Verſteinerungen 4ter B. mit K. Altenburg.* 4.

D. IOH. DAN. SCHULZE, *über die große Amerikaniſche Aloe, richtiger Agave. Hamburg.* 8.

SCHURER diſſert. de diuerſa lucis refrangibilitate; auctore et reſp. KRAMP. Argentor. 4.

D. C. G. SCHWENKENS *Bemerkungen über die Waſſerſucht und einige andere langwierige Krankheiten. Dresden.* 8.

A. SCHYTTE *Dänemarks und Norwegens natürl. und politiſche Verfaſſung. 16 St. Flensburg.* 8.

I. A. SCOPOLI fundamenta chemiae. Edit. altera aucta et emendata. Papiae et Vindob. 8.

S. SELIGMANN diſſ. inaug. de haemorrhoidibus albis in vniuerſum. Göttingae. 4.

C. G. SELLENS *neue Beiträge zur Natur- und Arzneywissenschaft. 1ter Theil. Berlin* 8.

D. I. S. SEMLERS *Versuch eines Diariums über die Oekonomie mancher Insekten im Winter. Halle.* 8.

Mémoires physico-chymiques sur l'influence de la lumiere solaire, pour modifier les êtres de la nature sur tout du règne végétal, par I. SENNEBIER. T. I. II. III. Geneve. 8.

Versuche über die Platina mit zweyen Kupfert. Mannheim. 8. (*Vom Hrn. Graf* KARL VON SICKINGEN.)

I. V. H. SIEGEL diss. inaug. de cura neonatorum medica. Götting. 4.

I. D. SIMONS *physikal. praktische Abhandlungen über die Haus- und Landwithschaft. 1ter Theil. Frankfurt a. M.* 8.

D. W. SMELLIE'S *Sammlung anatomischer Tabellen mit Erklärungen. m. 40 K. Augsburg.* 8.

Voyage aux Indes orientales et à la Chine, fait par ordre du roi, depuis 1774. jusqu'en 1782 dans lequel on traite des moeurs, de la religion, des sciences et des arts des Indiens, des Chinois, des Pégouins et des Madègasses, suivi d'obseruations sur le Cap de bonne Esperance, les isles de France et de Bourbon, les Maldiues, Ceylan, Malacca, les Philippines et les Moluques, et de recherches sur l'histoire naturelle de ces pays. Par M. SONNERAT. Tom. I. à Paris. 4.

Reise nach Ostindien und China, auf Befehl des Königs unternommen, von I. 1774 bis 1782. von Hr. SONNERAT. *Erster Band. Zürich.* 4.

Histoire

Histoire naturelle de la France méridionale, par M. l'Abbé GIRAUD-SOULAVIE. Tom. I. à Paris. 8.

D. I. C. STARKE *über das neuerl. berühmt gewordene Universalmittel zur Erleichterung der Geburt. Aus d. Latein. Dessau.* 8.

D. JOH. STARKENS *Hebammenunterricht in Gesprächen, nebst dem Verhalten und Vorschrift für Schwangere, Gebährende und Kindbetterinnen als auch Neugebohrne. Jena.* 8.

STEIN *von einer merkwürdigen Kaisergeburth. Kassel.* 4.

FR. STEPHAN diss. inaug. de signis cancri. Lipsiae. 4.

P. STEVEN diss. inaug. de deliriis. Götting. 4.

Cases in Medicine; interspersed with Strictures, occasioned by some late Medical Transactions in the Town of Newmark. By WILLIAM STEVENSON. London. 8.

I. STOKES diss. inaug. de aëre dephlogisticato. Edinburg. 8.

G. STOLLS *Beschreibung verschiedener Geschlechter Cicaden und Wanzen nebst ihren natürl. und mit Farben sehr genau illuminirten Abbildungen. Deutsch, holländisch und französ.* I — V *Heft. Amsterdam und Leipzig.* 4.

Ebenderselben 2tes und 3tes Heft, oder Tab. 7 — 18. *Nürnberg.* 4.

I. C. STUNZER *über das Betragen in Nervenkrankheiten für Unerfahrne in der Arzneywissenschaft. Wien.* 8.

M. E. STYX diss. inaug. descriptio anatomica nerui cruralis et obturatorii. c. fig. Ienae. 4.

Mineral. Beſchreibung des natürl. Turpeths, nebſt einer chymiſchen Unterſuchung dieſes Queckſilbererzes, von D. G. A. SUCKOW. *Nebſt einer K. Mannheim.* 8.

L. I. D. SUCCOWS *erſte Gründe der Naturlehre. 2te Ausgabe. m. K. Iena.* 8.

Die Urſachen der Ebbe und Fluth erwogen von L. I. D. SUCCOW. *Neue vermehrte Auflage. Iena.* 8.

VAN SWIETEN conſtitutiones epidemicae et morbi potiſſimum Lugd. Bat. obſeruati, ex eiusdem aduerſariis edidit MAX. STOLL. II Tomi. Viennae. 8.

Travels in to the two Sicilies. By HENRY SWINBURNE. Vol. II. London. 8.

IOH. TAUBE *Geſchichte der Kriebelkrankheit beſonders derjenigen, welche in den Iahren* 1770 *und* 1771 *in den Zelliſchen Gegenden gewütet hat. m.* 1 *K. Göttingen.* 8.

Diſſertation ſur la Magneſia alba, et ſon vtilité pour préſerver ou retablir la ſanté, par M. I. TEISSIER. Amſterd. 8.

Idem liber, belgice. Ibid. 8.

Obſervations ſur pluſieurs maladies des beſtiaux, telle que la maladie rouge et la maladie du ſang, qui attaquent les bêtes à laine, à cornes et aux chevaux, la conſtruction vicieuſe des étables et des écuries; avec le plan d'une étable, et celui d'un d'une ecurie convenable aux chevaux de cavalerie, de fermes, de poſtes etc. par M. l'Abbé TESSIER. à Paris. 8.

HENR. GODOFR. THAMERUS de morbis dyſentericis eorumque medela. Altorf. 8.

I. C. A.

I. C. A. THEDENS *Bemerkungen zur Bereicherung der Wundarzneykunst und Medicin. 2ter Th. m. K. Berlin und Stettin.* 8.

An Epiſtle to Dr. FALCONER of Bath. By PH. THICKNESSE. London. 8.

Diſſertation ſur le charbon malin de la Bourgogne ou la puſtule maligne; ouvrage couronné par l'acad. de Dijon. Second. Edition, augmentée, avec un examen de l'avertiſſement et des notes de l'éditeur du traité de l'Anthrax de M. CHAMBON, par M. THOMASSIN. Basle. 8.

An Enquiry into the Nature, Cauſes, and Method of Cure, of Nervous Diſorders. By ALEX. THOMSON, M. D. ſecond Edit. London. 8.

Memoirs of the Life, and a View of the Character, of the late Dr. IOHN FOTHERGILL; drawn up at the Deſire of the Medical Society of London, by G. THOMPSON, M. D. London. 8.

Mémoire ſur la baguette divinatoire, le magnétisme etc. par M. THOUVENEL. Paris. 8.

THOUVENEL'S *Abhandl. von der Beſchaffenheit, dem Nutzen und den Wirkungen der Luft und Luftarten. Aus dem Franz. Iena.* 8.

C. P. THUNBERG. Diſſert. bot. Iris, Reſp. OL. I. EKMAN. Upſal. 4.

EIUSD. Diſſert. bot. Noua genera plantarum. Pars II. Reſp. C. H. SALBERG. Ibid. 4.

Traité des nerfs et de leurs maladies, par M. TISSOT, Berne, Roterdam, etc. etc. 4 volumes. 12.

TISSOT *ſämtliche zur Arzneikunſt gehörige Schriften, nach der neueſten verbeſſerten Original-Ausgabe*

gabe aus d. Französischen und Lateinischen übersetzt. Fünfter Theil. Leipzig. 8.

TISSOT *von den Nerven und ihren Krankheiten. 2ter B. Aus dem Franz. mit Anm. von D.* WEBER. *Winterthur.* 8.

Medicinische und chirurgische Gymnastik, oder über den Nutzen der Leibesübungen und Ruhe in Krankheiten. Aus dem Französischen des Hrn. TISSOT. *Leipzig.* 8.

I. D. TITII physicae experimentalis elementa in vsum praelectionum euulgata. Lipsiae. 8.

Mémoires sur les Conducteurs électriques, pour préserver les édifices de la foudre. Par M. l'Abbé JOSEPH TOALDO, Traduits de l'italien par M. BARBIER DU TINAN. Strasbourg. 8.

B. L. TRALLES vsus opii salubris et noxius. Sectio 3a. Editio auctior. Vratislauiae. 4.

D. W. TRILLER, diss. inaug. de tempestiuo ac salutari aegrotorum silentio. Resp. A. D. MARCUS. Viteberg. 4.

D. K. F. UDENS *Magazin für die gerichtliche Arzneykunde und Medicinalpolizey. 1ter B. 1stes St. Stendal.* 8.

DESSELB. *Nachricht, das zu Berlin angelegte Dampfbad betreffend. Dessau.* 8.

D. P. FR. UEBELACKERS *System des Carlsbader Sinters etc. mit Kupf. 2te Abtheilung. Erlangen. fol.*

G. I. I. UHLAND diss. inaug. Historia Corticis peruviani. Tubingae. 4.

Ein-

Einleitung zur allgemeinen Pathologie der ansteckenden Krankheiten von D. IOH. AUG. UNZER. *Leipzig.* 8.

RIC. VAUGHAN diss. inaug. de Rheumatismo. Edinburg. 8.

Il Prodromo Vesuuiano. Da ANTONIO VETRANI. Napoli. 8.

Deux Mémoires sur le Gas et principalemant sur l'air fixe. par M. VICAT. Lausanne. 12.

VICAT Materia medica, *oder kurze Geschichte der Arzeneyen des Pflanzenreichs aus des Herrn* VON HALLERS *Beschreibung der Schweizerischen Pflanzen gezogen, etc. etc.* 2 *Bände. Leipzig.* 8.

Des Hrn. Abbts VIDAURE *kurzgefaßte geographische, natürl. und bürgerl. Geschichte des Königreichs Chili. Aus dem Ital. Hamburg.* 8.

VIGAROUL obseruations et remarques sur la complication des symptomes vénériens avec d'autres virus et sur les moyens de les gueris. Paris. 8.

Des Hrn. BLAISE VIGENERE *Abhandl. vom Feuer und Salze. Aus dem Franz. Breslau.* 8.

Tableau des maladies aiguës et chroniques, qui affectent les bestiaux de toute espece. Par M. DE VILLAINE. Neuchâtel. 8.

VOETS *Käferwerk; übersezt und mit einigen Anmerkungen begl. von* GEORG WOLFGANG FRANZ PANZER. *Nürnberg. fol.*

Mineralogische Reisen durch das Herzogthum Weimar und Eisenach und einige angränzende Gegenden, in Briefen von I. C. W. VOIGT. I *Th. mit* 6 *illum. Kupfert. Dessau.* 8.

Neueste Reisen durch England etc. von I. I. VOLKMANN. 2 *u.* 3. *Th. Leipz.* 8.

Nouvelles recherches sur l'économie animale, par M. Vrignauld. Paris. 8.

ABRA-

ABRAHAM WAL differt. de vteri grauidi retrouer-fione. Halae. 4.

D. I. I. WALBAUM chelonographia *oder Befchreibung einiger Schildkröten nach natürlichen Urbildern. m.* 1 *K. Lübeck vnd Leipzig.* 4.

Phyfifch-chemifche Betrachtungen über den Urfprung der Welt von I. G. WALLERIUS, *aus dem Latein. überf. von* L. F. KELLER. *Erfurt.* 8.

I. G. WALTER *von der Spaltung der Schaambeine in fchweren Geburten. Berlin und Stralfund.* 4. *m. K.*

I. G. WALTER de diffectione fynchondrofeos offium pubis in partu difficili. c. tab. aen. Berol. et Stralf. 4.

FR. DE WASSERBERG inftitutiones chemicae. T. III. Viennae. 8.

Chemical Effays. By R. WATSON: Vol. III. London. 8.

D. WATSON'S *chemifche Verfuche. Erfter und 2ter Theil. A. d. Engl. überf. Leipz.* 8.

A. G. WEBER Commentatio de initiis et progreffionibus irritabilitatis. Halae. 8.

I. WEBERS *pofitiver Luftelektrophor, mit* 2 *Kupf. Augsburg.* 8.

Bemerkungen über die verfchiedenen Arten den Gehalt der Salzfohlen zu fchätzen, und über die Mittel denfelben zu finden. Gefammlet durch I. I. WEIHRAUCH. *Gräz.* 8.

M. A. WEIKARDS *kleine Schriften verfchiedenen Inhalts. Manheim.* 8.

D. F. A. WEIZENS *neue Auszüge aus Differtationen für Wundärzte.* 15*ter B. Leipzig.* 8.

DESSELB. *vollftändige Auszüge aus den beften chirurgifchen Difpüten.* 3*ter Band.* 2*te Auflage. Budiffin.* 8.

K. F. WENZELS *Lehre von der Verwandtfchaft der Körper. Dresden.* 8.

Ver-

Vermium inteſtinalium praeſertim taeniae humanae breuis expoſitio, auct. PAUL. CH. FR. WERNER. Lipſiae. 8.

EIUSDEM operis continuatio. Ibid. 8.

I. E. WICHMANN de pollutione diurna frequentiori, ſed rarius obſeruata, tabeſcentiae cauſa. Götting. 12.

I. C. WIEGLEBS *Unterricht in der natürl. Magie. 2te Aufl. m. K. Berlin.* 8.

D. WILDMANNS *Anleitung, wie die Bienen das ganze Iahr hindurch zu behandeln ſind. Aus dem Engl. m. K. Hannover.* 8.

Pharmacopoea Herbapolitana in vſum patriae congeſta a FRANC. HENR. WILHELM. Bamberg. et Würzb. 8.

Obſervations on the Sulphur Water at Craft, near Darlington. By ROBERT WILLAN, M. D. London. 8.

De morbis quibusdam Commentarii. Auctore CLIFTON WINTRINGHAM, Lond. 8.

I. C. WOLFS *Reiſe nach Zeilan. Berlin und Stettin.* 8.

I. G. WOLLSTEINS *Anmerkungen über die Viehſeuchen in Oeſterreich. Wien.* 8.

The Valetudinarian's Companion, or Obſervations on Air, Exerciſe, and Regimen, with the medical properties of the Sea and Mineralwaters, of Brighthelmſtone. By LOFTUS WOOD. London. 8.

I. WRABETZ *Geſchichte von der Abnehmung eines Oberarms ohne Meſſer. Freyburg.* 8.

H. A. WRISBERG experimenta et obſeruatt. anatomicae de vtero grauido, tubis, ouariis, et corpore luteo quorundam animalium, cum iisdem partibus in homine collatis. Götting. 4.

I. N. ZEILLER theoria motus. c. fig. Auguſtae. 8.

D. G. I.

D. I. A. ZIEGLERS *Nachrichten an das Publikum, die Krankheit und das Heilungsverfahren des Amtsrathes* RABEN *betreffend. Quedlinburg.* 8.

F. A. W. ZIMMERMANNS *Beſchreibung und Abbildung eines ungebohrnen Elephanten etc. Erlangen.* 4.

Traité de l'elaſticité de l'eau, et d'autres fluides, par M. ZIMMERMANN. Avec planches. Amſterdam. 8.

D. I. F. ZÜCKERTS *Beſchreibung aller Bäder und Geſundbrunnen Deutſchlandes. Neue vermehrte Aufl. Königsberg.* 8.

C. A. ZWIERLEIN de acutorum morborum ſolutione. Heidelbergae. 8.

Con-

Contenta in hac parte.

In-

INDEX.

eius

C.

F.

I.

Naph-

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

V.

W.

Z.

Emendan-

Emendanda.

p. 11. lin. vlt. quas lege quae
p. 29. lin. 14. facto l. facta
p. 42. lin. 11. misturus l. misturas
p. 53. lin. 23 suffultae l. suffulta
p. 75. lin. 7. operarum l. operariorum
p. 104 lin. 10. excipieos l. excipiens
p. 124. lin. 22. haee l. haec
p. 149. l. 24. spaerulis l. sphaerulis
p. 153. lin. 10. appositione l. appositioni
p. 154. lin. 15 qua l. quo
p. 160. lin. 10. cat. Diss. l. eat. Giss.
p. 177 lin. 25. MESINER l. MESMER
p. 181. lin. 11. GILIELMO l. GUILIELMO
p. 182. lin. 17. *des* l. *der*
p. 183. lin. 6. de l. des
p. 190. lin. 14. lin même l. le-même
p. 210. lin. 24. oblongusculis l. oblongiusculis
p. 238. lin 25. puluerc l. puluere
p. 239. lin. 5. quorum l. quarum
— lin. 15. conspicuum l. conspicuam
p. 240. lin. antepenult. intrupendum l. intrudendum
p. 244. lin. 25. abore l. labore
p. 253. lin. 1. cognoscatur l. cognoscantur
p. 255. lin. 29. vnum l. vnam
p. 278. lin. 27. THEOPHARSTI l. THEOPHRASTI
p. 284. lin. 31. mixtus l. mixtis
p. 287. lin. 24. CAVLNDISH l. CAVENDISH
p. 296. lin. 14. insperſa l. insperso
p. 305 lin. 30. dacrydio l. diacrydio
p. 307. lin. 30. quos l. quas
p. 313. lin. 9. sali l. soli
p. 368. lin. 2. illustrates l. illustrated
p. 371. lin. 14. BOERHAARE l. BOERHAAVE
p. 374. lin. 31. HOVNE l. HORNE
p. 389. lin. 31. scorbutum l. scorbutus
p. 405. lin. 20. liquando l. aliquando
p. 412. lin. 33. causae l. causas
p. 445. lin. antepenult. possit l. possint
p. 450. lin. 29. peracto l. peracti
p. 453. lin. 14. insidemus l. insideamus
p. 470. lin. 17. HADERUM l. HARDERUM
p. 480. lin. 10. repetitum lege repetitam

p. 488. lin. 5. quam l. quum
p. 499. lin. 4. latinae l. latinas
p. 520. lin. 29. hoc l. hac
p. 525. lin. 2. intuilia l. inutilia
p. 540. lin. 18. vairorum l. variorum
p. 550. lin. 31. pollicit l. polliciti
p. 555. lin. 18. l'Apoplexiae l. l'Apoplexie
p. 557. lin. 14. on de l. on the
p. 558. lin. 18. veterinoire l. veterinaire
p. 560. lin. 18. libris l. et libris
p. 576. lin. 30. obdurans l. obturans
p. 577. lin. 24. experiuntus l. experiuntur
p. 580. l. 15. inſtuctum l. inſtructum
p. 583. lin. 19. mota l. motas
p. 589. lin. 29. vteri l. vtero
p. 593. lin. 30. viuum l. vinum
p. 597. lin. 34. adſcribitur l. adſcribuntur
p. 612. lin. 23. actis l. actio
p. 624. lin. 21. Febres l. Febris
p. 632. lin. 30. potentur l. potetur
p. 663. lin. penult. ſtaſtim l. ſtatim
p. 664. lin. 12. vbique l. vtique
p. 677. lin. 33. bardane l. bardanae

